

НЕ СЛУБИЛИ

COBISS ©

Murphy, Kanie
rojoof

Литинска ристанка за виз. фед.

Место и год. издања

Напредак 2327

704

1

Матгелена Мандић
ГРАДСКА БИБЛИОТЕКА
РАДОЈЕ ДОМАНОВИЋ
ДЕСКОВАЦ
Сисо. Нова
Воскресни завод

ЛАТИНСКА ЧИТАНКА

ЗА VI РАЗРЕД РЕАЛНИХ ГИМНАЗИЈА

ср.

ТРЕЋЕ ПЕРАЂЕНО ИЗДАЊЕ

199
372 887 1-82(075.3)

Саставио
ИЛИЈА МАРИЧИЋ
професор

Овај уџбеник по саслушању Просветног одбора
С.бр. 463 од 25 августа 1941 године одобрен је
Одлуком г. Министра просвете IV бр. 5555 од 17
септембра 1941 год. за употребу у средњим
школама. Ово одобрење важи до краја 1941/1942
школске године.

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА

ГРАДСКА БИБЛИОТЕКА

23.458

Струка

37

ИЗДАЊЕ СВЕСЛОВЕНСКЕ КЊИЖАРЕ НИКОЛЕ ЖИВКОВИЋА
БЕОГРАД — ПОЕНКАРЕОВА 36

Штампарија „П л а н е т а“ — Добрачина 55, Београд

І ДЕО

РЕЧЕНИЦЕ

НЕПРАВИЛНОСТИ У ДЕКЛИНАЦИЈИ

1

Substantiva defectiva и abundantia

① Vi vincitur vis, virtute opprimitur audacia. ② Caesar natu minor erat quam Cicero. ③ Senatus decrevit, ut comitiis curiatis, iussu populi Camillus dictator diceretur. ④ Haec Leonidae ducis ante pugnam in Thermopylis verba fuerunt: Perge animo forti, Lacedaemonii; hodie fortasse apud infēros cenabimus. ⑤ Titus, amor et deliciae genēris humani, cum Britanico fratre paribus disciplinis institutus est. ⑥ Bello Numantino Micipsa populo Romano equitum atque peditum auxilia misit. ⑦ Hostes carros suos et impedimenta reliquerunt seque in montem receperunt. ⑧ Cimon Lacedaemonem sua sponte profectus est. ⑨ Horatius duumvirum iudicio damnatus, ad populum provocavit. 10. Vis vim vi repellit. 11. Tantālus apud infēros siti cruciabatur, quod consilia deorum prodiderat. 12. Sulla quattuor milia inermium civium interfecit, in quibus magnus numerus erat iuvēnum et senum. 13. Iugurtha senatus (или senati) decreta neglexerat. 14. Gallorum principes totius Galliae concilium in diem certam indixerant. 15. Lacedaemonii sua sponte Atheniensibus imperii maritimi principatum concesserant. 16. Exercitus dictatori coronam auream libram pondō decrevit. 17. Cicero pro domo sua disertam orationem e suggestu habuit. 18. Falso iudicant illi, qui splendida supellectile, veste magnifica, auro et argento gloriantur. 19. Multos locos Homeri, poētae epici Graeci, Vergilius, epicus Latinorum poēta, imitatus est. 20. Tempore messis agricolae a mane ad vesperum summa contentione laborant.

2

Изузеци у деклинацији

1. Alexander Darii matrem et uxorem et filium cum duabus filiabus cepit. 2. Titus Pomponius Atticus non minus bonus pater familias quam civis fuit. 3. Cicero, qui rem publicam Romanorum ab interitu servavit in senatu dixit: Te, Luci Sergi Catilina, omnes boni cives metunt. 4. Imitāre, fili carissime, exempla fortium virorum. 5. Primus in mense dies dicebatur Kalendae; Nonae erant dies vel quintus vel septimus, Idus vel tertius decimus vel quintus decimus. 6. Filiis et filiabus Niobes Apollo et Diana necem paraverunt. 7. Apud Romanos patres familias ius vitae necisque in liberos exercebant.

3

1. Боговима и богињама грчким били су посвећени многи храмови. 2. Иде су биле посвећене Јупитеру, Календе Јунони. 3. Противу смрти немамо оружја. 4. Гај Јулије Цезар становао је у скромној кући. 5. Тит Помпоније Атик имао је велико мноштво књига. 6. Ксеркс је напао Грке са великом војском.

4

Грчка деклинација

1. Aristotēles rhetoricam, poētīcam, dialectīcam, physīcam diligenter tractavit. 3. Aeneas Anchisen patrem ex flammis Troiae servavit. 4. Miltiades ingentem Persarum exercitum apud Marathōna vicit. 5. Anagnostae dicti sunt servi, quos eruditi homines antiquis temporibus habebant, ut legērent doctorum hominum poēmāta. 6. Quattuor Georgicon libros scripsit Vergilius in honorem Maecenatis.

5

Придеви

1. Frugi hominem et modestum omnes diligunt. 2. Catilina hominum nequam et improborum familiaritates appetebat. 3. Soli homini ex omnibus animantium generibus ratio data est. 4. Nullius hominis vita vacua est laboribus. 5. Romani

aetate Augusti domini erant totius orbis terrarum. 6. Hannibal et Alexander praeclari imperatores fuerunt: utri maior laus bellica debetur? 7. Virtus amatur ab homine rationis particeps, contemnitur ab homine rationis experti. 8. Vobis, more supplicum, manus tendimus, subvenite nobis miseris. 9. Quot digitos habemus in manibus, totidem habemus etiam in pedibus. 10. Cupio in tot tantisque reipublicae periculis me non dissolutum videri.

6

Неправилно поређење

1. Cato optimus paterfamilias, parcissimus, modestissimus, frugalissimus fuit. 2. Luna terrae propior est quam terra soli. 3. Extremum oppidum Allobrogi proximumque Helvetiorum finibus est Genava. 4. Summa saepe ingenia in occulto latent. 5. Homines nequissimi et improbissimi Catilinae socii erant. 6. Superiores rami arborum graciliores et tenuiores sunt quam inferiores. 7. In exercitu Graecorum, qui Troiam obsidebat, nemo maledicentior fuit quam Thersites, miles ignavissimus. 8. Maximum donum dei est mens sana in corpore sano. 9. Hostes loco maxime idoneo castra fecerunt, ex quibus cotidie vehementissimos impetus in urbem faciebant. 10. Homo pessimus erat Catilina, qui ipsi urbi, in qua natus erat omnibusque bonis civibus interitum parare constituit. 11. Demaratus Lacedaemonius ab homine pessimo interrogatus, quis optimus esset Lacedaemoniorum: „Ille, cuius mores, inquit, tuis dissimilimi sunt“. 12. Homines infimo loco nati industria saepe summos honorum gradus assecuti sunt. 13. Omnium bonorum maximum est civibus libertas, malorum pessimum est servitus. 14. Ad recte, honeste, laudabiliter, postremo ad bene beateque vivendum, satisne est praesidii in virtute? Certe satis.

7

1. Римљани су поделили Хиспанију у онострану и ононострану. 2. Ксеркс је био први у бекству, увек последњи у боју. 3. Честит човек чини све право. 4. Памћење је бесед-

нику јако потребно. 5. Најгоре је оно што је најбољему најмање слично. 6. Гвожђе је корисније и потребније од злата и сребра.

8

Бројеви

1. Caesar singulis legionibus singulos legatos et quaestorem praefecit. 2. Caesar trina castra Gallorum vi expugnavit. 3. Marcus Marcellus quinquies consul fuit, Gaius Marius septies. 4. Curius Dentatus quaterna dena agri iugera viritim populo divisit. 5. Sexies octona sunt duodequingenta. 6. Archimedes testamento amicis quina talenta legaverat. 7. Erat inter bina castra campus circiter milium passuum sex. 8. Inter novissimum hostium agmen et nostrum primum non amplius quinis aut senis milibus passuum cotidie intererat. 9. Semel in anno licet insanire. 10. Athenienses et Romani initio reges habebant; postea Athenienses quotannis novenos archontes et Romani binos consules creabant. 11. Alexander Magnus tribus annis Persas ter devicit: primum ad Granicum flumen, iterum ad Issum, tertium ad Gaugamela. 12. Veteres Romani condemnabant furem dupli, feneratorem quadrupli. 13. Helvetii una ex parte continentur flumine Rheno, altera ex parte monte Iura, tertia lacu Lemanno et flumine Rhodano.

9

Заменице

1. Hamilcar imperator Hannibalem filium secum in Hispaniam duxerat. 2. Carior est patria nobis quam nosmet ipsi. 3. Quid est dulcius quam habere quicum omnia audeam sic loqui ut tecum? 4. Equis est perfecte sapiens? 5. Hannibalem sui cives e civitate eiecerunt. 6. Pulchram rem tibi narrabo et eam singularem. 7. Antonius doctus idemque minime ambitiosus est. 8. Caesar quaesivit, cur de sua virtute aut de ipsius sollertia desperarent. 9. Tyrannus neque amat quemquam neque ipse ab ullo amatur. 10. Nocet sua cuique stultitia. 11. Grattissima semper erit nobis memoria nostri tua. 12. Durate et

vosmet rebus servate secundis. 13. Huiusce rei potestas omnis in vobis sita est, iudices. 14. Vir sapiens non tum hoc, tum illud, sed semper idem dicere solet. 15. Felix (ille), quem reddunt aliena pericula cautum. 16. Plinius scribit: „Nunc pueri statim omnia sciunt, neminem verentur, imitantur neminem et sibi ipsi exempla sunt. 17. Belgae finitimi sunt Germanis, quibuscum continenter bellum gerunt. 18. Quascumque controversias inter se milites habent, sua sponte ad Caesarem veniunt. 19. Nulla respublica, quantacumque est, stare potest, nisi bonis continetur legibus. 20. Eādem nocte, qua Alexander Magnus natus est, templum Dianae Ephesiae deflagravit. 21. Vir doctus Epictetum philosophum interrogavit: „Quis est dives?“ Tum ille: „Is“ inquit „dives est, cui satis id est, quod habet“.

10

Конструкција имена градова

1. Bibulus certior factus est Corcyrae de adventu regis. 2. Cicero adulescens Romā Rhodum profectus est et ibi Molonem, clarissimum eloquentiae magistrum, audivit. 3. Cimon domi militiaeque magnam gloriam sibi comparavit. 4. Legati Atheniensium Delphos profecti sunt, ut Apollinem consulērent. 5. Diebus festis multitudo hominum rus ex urbe, tamquam e vinculis, evolat. 6. Demaratus fugit Tarquinius Corinθο. 7. Conon plurimum Cypri vixit, Iphicrates in Thracia, Timotheus Lesbi, Cares in Sigeo. 8. Neapoli, in celeberrimo oppido etiam senatores cum mitella saepe vidimus. 9. Nihil domi, nihil militiae per magistratus geritur sine augurum auctoritate. 10. Multi Hannibalem in castris humi iacentem conspexerunt. 11. Xerxes terra marique bellum intulit Graeciae. 12. Senatus habetur in Urbe. 13. Hannibal Carthagine in Hispaniam profectus est cum Hamilcare patre. 14. Ubi fuisti quattuor dies continuos? — Domi mansi, nam febri laboravi. 15. Mons Vesuvius, cuius igni duae urbes, Pompeii et Herculenum, anno undeoctogesimo post Christum natum deletae sunt, apud Neapolim, urbem Campaniae, situs est.

Verba anomala

1. I, quo tua te virtus vocat. 2. Non omnia veniunt, quae ad mercatum veniunt. 3. Quid fiat, factum futurumque sit, deus unus scit. 4. Alexander tertio et trigesimo aetatis anno mortem obiit. 5. In rebus magnis et voluisse satis est. 6. Fortuna opes auferre, non animum potest. 7. Themistocles interrogatus, utrum Achilles esse mallet an Homerus, respondit: „Dic ipse prius, utrum malis esse victor ludorum Olympicorum, an praeco qui victores pronuntiat? 8. Fortuna multos homines ignobiles extulit ad summos honores. 9. Demosthenes interrogatus quo modo orator factus esset, respondit: „Plus olei quam vini consumpsi. 10. Aristippus, cum servus in itinere pecuniam ferens onere premeretur: „Abice, inquit, quod nimium est, et fer, quod ferre potes. 11. Amicitiae est vis in eo ut unus quasi animus ex pluribus fiat. 12. Quod factum est, infectum fieri nequit. 13. Suebi a pueris nulla disciplina aut nullo officio assuefacti, nihil omnino contra voluntatem facere solebant. 14. Iniuria fit duobus modis, aut vi aut fraude. 15. Idem velle atque idem nolle, ea demum firma amicitia est. 16. Imperator quidam legatis suis dicere solebat: „Quod fieri quit, iam factum est, quod fieri nequit, faciendum est.“

Verba defectiva

1. Themistocles, cum ei Simonides artem memoriae polliceretur: „Oblivionis“, inquit, „mallem, nam meminisse etiam quae nolo, oblivisci non possum quae volo“. 2. Vale, mi Tiro, vale et salve. 3. Cato mirari se¹ aiebat, quod non rideret haruspex, haruspicem cum vidisset. 4. Ignoscas, quaeso, si quid stulte dixi atque imprudenter tibi. 5. Qui bene coepit, dimidium facti habet. 6. Titus Pomponius Atticus immortalis memoriae percepta retinebat beneficia; quae autem ipse tribuerat, tamdiu meminerat, quoad ille gratus erat qui acceperat. 7. Incipe, dimidium facti est coepisse. Superest dimidium, rursus hoc incipe et effi-

¹ да се он.

cies. 8. Aequam memento rebus in arduis servare mentem. 9. Thales, unus ex septem sapientibus, percontanti cuidam, quid esset difficile: „Se ipsum, inquit, nosse“. 10. Beneficia debet meminisse is, in quem collata sunt, non commemorare qui contulit.

13

Verba impersonalia

1. Multos homines infamiae suae neque pudet neque taedet. 2. Neminem vestrum praetērit usum esse optimum dicendi magistrum. 3. Caesar dicere solebat, non tam sua quam rei publicae interesse, ut valeret. 4. Id facere oportet quod decet, non quod libet. 5. Agite, pueri, surgite, illucescit. 6. Numquam me poenitebit maxima pericula pro patria subire. 7. Gemīnat peccatum quem delicti non pudet. 8. Ex malis minima eligere oportet. 9. Hieme ningit, tonat, pluit, grandinat, fulgurat. 10. Attente considerate, quid deceat, quid dedeceat discipulos diligentes. 11. Praestat accipere quam facere iniuriam.

14

1. Корнелије Сула први је ушао у град Рим наоружан. 2. Људи имају по тридесет и два зуба. 3. Цезар, Помпеј и Кресо закључише савез, да римску државу међу собом поделе. 4. Немојте штети оно што не може бити. 5. Лакше се подноси што се стрпљиво подноси. 6. Талес запитан, шта је тешко, рече: „Себе самога познати“. 7. Сократ је презрео непријатељство и претње злих људи. 8. Овој страна Хиспанија мања је од оностране.

15

Коњуктив у независним реченицама

(Coniunctivus optativus) 1. Peream nisi verum dixi. 2. Utinam ad senectutem perveniatis. 3. Hoc dii bene vertant. 4. Valeant, valeant cives mei, sint incolūmes, sint florentes, sint beati. 5. Utinam Catilina omnes secum suas copias eduxisset! 6. O mihi praeteritos referat si Iuppiter annos.

(Coniunctivus potentialis) 1. Romani maesti, credēres victos, rediērunt in castra. 2. Catilina utrum pecuniae an famae minus parcēret, haud facile discernēres. 3. Avaro quid mali optes (optares), nisi ut vivat diu? 4. Hoc sine ulla dubitatione confirmem, eloquentiam esse rem omnium difficillimam. 5. Thucydīdis orationes ego laudare soleo, imitari neque possim, si velim, nec velim fortasse, si possim.

(Coniunctivus dubitativus) 1. Quid dicam de thesauro rerum omnium, memoriā? 2. Quid agam, iudices? quo accusatio-
nis meae rationem confēram? quo me vertam? 3. Quo me ver-
tam? quid faciam?

(Coniunctivus exortativus et imperativus) 1. Amemus patriam, pareamus legibus. 2. Secedant improbi, secernant se a bonis, unum in locum congregentur. 3. Quam quisque norit artem, in hac se exerceat. 4. In omnibus rebus prudenter agas. 5. Si qui voluptatibus ducuntur, ne attingant rempublicam. 6. Cave Catoni anteponas Socratem; huius enim facta, illius dicta laudantur.

(Coniunctivus concessivus) 1. Sint haec falsa sane: invidiosa certe non sunt. 2. Ut non sit hoc pulchrum: utile quidem est. 3. Licet irrideat, si quis vult, plus apud me tamen vera ratio valebit quam vulgi opinio. 4. Ne sint in senectute vires; ne postulantur quidem vires a senectute.

16

1. Камо среће да је Катилина повео са собом све своје чете. 2. У свему ради разборито. 3. Волимо отаџбину, она је наша мајка! 4. Зашто да не браним пријатеље?

17

Consecutio temporum

1. Divitiacus persuadet Castīco, ut regnum in civitate sua occuparet. 2. Vercingetōrix Gallos hortatur, ut communis libertatis causa arma capiant. 3. Haec facis ignorans quae futura sint. 4. Athenienses misērunt Delphos consultum, quidnam facērent de rebus suis. 5. Helvetii, cum ad pedes Caesaris se

proiecissent suppliciterque locuti flentes pacem petissent, paruerunt. 6. Socrates dicebat omnes, in eo quod scirent, satis esse eloquentes. 7. O di immortales, non intellēgunt homines quam magnum vectīgal sit parsimonia. 8. Oportet legem esse brevem, quo facilius ab imperītis teneatur. 9. Aristippus philosophus interrogatus, qua re docti indoctis praestarent: „Eādem, inquit, qua domīti equi indomītis. 10. Socrātes cum audivisset hominem quendam male de ipso loqui: „Non mirum, inquit, non didīcit bene loqui“. 11. Caesar, homo clementissimus, tamen a Romanis interfectus est, cum tyrannīdem appetere videretur. 12. Orgetōrix Helvetios, ut cum omnibus copiis de finibus suis exirent, hortatus est. 13. Caesar ad Ariovistum legatos misit qui ab eo postularent ut aliquem locum medium utriusque ad colloquium deligeret. 14. Caesar apud urbem Dyrrachium Pompei adventum oppertus est, ut eum adoriretur. 15. Alexander, regis Philippi filius, ubi a magistro accepit quam innumerabiles mundi essent: „Heu me misērum, exclamavit, qui ne uno quidem adhuc potitus sim.“

18

Зависне реченице

(Финалне) 1. Post proelium Marathonium Athenienses septuaginta navium classem Miltiādi dederunt, ut insulas, quae barbaros adiuvērant, bello persequeretur. 2. Timeo ne frustra laborem susceperis. 3. Timeo ut impētrem. 4. In funeribus a Solone sublata est celebrītas virorum ac muliērū, quo lamentatio minueretur. 5. Ager non semel aratur, sed novatur et iteratur, quo meliores fetus possit et grandiores edēre. 6. Apud Romanos lege sanctum erat, ut caput eius, qui tribunis plebis nocuisset, diis voveretur. 7. Legati Aeduorum, quos Ariovistus, rex Helvetiorum, bello persecutus erat, Caesarem rogaverunt, ut iniurias ulcisceretur, quibus Ariovistus socios populi Romani persecutus esset. 8. Ante pugnam ad Zamam commissam Hannibal hortatus est suos milites ut pristinae virtutis recordarentur neve mulierum, senum, puerorum obliviscerentur. 9. Confer et ad Manlium, Catilina, ut a me non eiectus ad alienos,

sed invitatus ad tuos videaris. 10. Ariovistus verebatur ne per insidias a Caesare circumveniretur. 11. Adulatores, si quem laudant, vereri se dicunt ut illius facta verbis consēqui possint. 12. Accepi tuas litteras, ex quibus intellexi te vereri ne superiores litterae mihi redditae non essent.

(Консекүтивне) 1. Socratis responso iudices ita exarsunt, ut capitis hominem innocentissimum condemnāvērunt. 2. Tam multa cadavēra hostium in loco pugnae iacebant, ut milites Romani in ipsis cadaveribus pugnarent. 3. Tantum abest ut haec faciam, ut etiam mortem praefēram. 4. Suspicio non abest quin veneno absumptus sit. 5. Non deterret sapientem mors, quomīnus in omne tempus reipublicae suisque consūlat. 6. Ita vixi, ut non frustra me natum existīmem. 7. Quis est tam demens ut sua voluntate maereat? 8. Magna vis est conscientiae, ut semper timeant qui peccārint. 9. Est mos homīnum, ut nolint eundem plurībus rebus excellere. 10. Vetus est illa lex verae amicitiae, ut idem amici semper velint. 11. Quae tam firma civitas fuit, quae non odiis funditus posset everti? 12. Verres Siciliam per triennium ita vastavit, vexavit ac perdīdit, ut ea restitui in antiquum statum nullo modo possit. 13. Epaminondas erat adeo veritatis diligens, ut ne ioco quidem mentiretur. 14. Nemo tam humilis erat, cui ad Miltiadem adītus non patēret. 15. Aristides in tanta paupertate decessit, ut vix reliquerit, quo efferi possit. 16. Non dubitari debet, quin fuerint ante Homerum poētae. 17. Aetas non impedit, quomīnus litterarum studia teneamus ad ultimum tempus senectutis.

(Темпоралне) 1. Iam ver appetebat, cum Hannibal ex hiernis movit. 2. Ubi de Caesaris adventu Helvetii certiores facti sunt, legatos ad eum miserunt. 3. Caesar, priusquam se hostes e terrore ac fuga recipērent, in fines Suessionum exercitum duxit. 4. Verres, simul ac tetīgit provinciam, maximae avaritiae totum se tradidit. 5. Alexander, cum interemisset Clitum familiarem suum, vix a se manus abstinuit. 6. Dum haec in colloquio geruntur, Caesari nuntiatum est equītes Ariovisti propius accedere. 7. Horatius Cocles impetum hostium sustinuit, quoad ceteri pontem interrumpērent. 8. Antēquam de praeceptis oratoriis dicamus, videtur dicendum de genere ipsius

artis. 9. Epaminondas non prius bellare destitit, quam urbem Lacedaemoniorum obsidione clausit. 10. Aristides sexto fere anno postquam expulsus erat, in patriam restitutus est. 11. Ubi Caesar rem esse in angusto vidit, in primam aciem processit. 12. Romani cum in luctu erant, albam togam exuebant. 13. Anno trecentesimo altero postquam Roma condita erat, iterum mutata est forma civitatis. 14. Pompeius, ut Brundisio discessit, undequinquagesimo die totam ad imperium Romanum Ciliciam adiunxit. 15. Augustus postquam ad Actium devicit Antonium, summum imperium Romae adeptus est. 16. Diogenes, philosophus cynicus, cum venisset Myndum, quae urbs admodum parva erat, sed magnis atque magnificis portis ornata, exclamavit: „Cives Myndii, portas claudite, ne urbs vestra egrediatur.“ 17. Solonis praeceptum est: Nolite imperare, antequam didiceritis oboedire.

(Каузалне) 1. Themistocles a patre exheredatus est, quod et liberius vivebat et rem familiarem neglegebat. 2. Socrates accusatus est, quod corrumpere iuventutem. 3. Cum vita sine amicitia insidiarum et metus plena sit, ratio nos monet, ut amicitias comparemus. 4. Quid est quod de Archiae civitate dubitetis praesertim cum aliis quoque in civitatibus fuerit ascriptus? 5. Manlius Torquatus bello Gallico filium suum, quod is contra imperium in hostem pugnaverit, necari iussit. 6. Quoniam iam nox est, in vestra tecta discedite.

(Кондиционале) 1. Ne sim salvus, si aliter scribo ac sentio. 2. Publius Cornelius Scipio in pugna ad Ticinum in manus hostium venisset, nisi patrem filius protexisset et ab ipsa morte rapuisset. 3. Nemo saltat sobrius, nisi forte insanit. 4. Sapiens non dubitat, si ita sit melius, migrare e vita. 5. Consilium nisi esset in senibus, non summum concilium maiores nostri appellarent senatum. 6. Respublica poterat esse perpetua, si patriis viveretur moribus. 7. Pons Sublicius iter paene hostibus dedit, nisi unus vir fuisset, Horatius Cocles. 8. Parvi sunt foris arma, nisi est consilium domi.

(Концесивне) 1. Datis, etsi non aequam locum videbat suis, tamen fretus numero copiarum configere cupivit. 2. Licet ipsa vitium sit ambitio, frequenter tamen causa virtutum est.

3. Phocion fuit perpetuo pauper, cum ditissimus esse posset. 4. Demosthenes, clarissimus Graecorum orator, quamquam initio natura impediabatur dicere, ingenti assiduitate omnia impedimenta superavit. 5. Themistocles, quamvis de republica meritus esset, tamen non effūgit civium suorum invidiam. 6. In magnis rebus etiam voluisse satis est, nam, ut desint vires, tamen est laudanda voluntas. 7. Caesar Caligula cum probe sciret se omnibus civibus esse exōsum, dicere solebat: „Odērint dum metuant.

(Компаративне) 1. Caesar maturius quam consuerat ad exercitum proficiscitur. 2. Quid ego his testibus utor, quasi res dubia aut obscura sit? 3. Omnia contraria dixisti ac venerunt. 4. Sequāni absentis Ariovisti crudelitatem velut si coram adesset, horrebant. 5. Quanto erat in dies gravior atque asperior oppugnatio, tanto crebriores litterae nuntiique ad Caesarem mittebantur. 6. Ea tibi negotia non secus commendo, ac si mea essent.

(Релативне) 1. Caesar illas legiones, quas in Gallia conscripserat, ad exercitum misit. 2. Nemo est orator, qui se Demostheni similem esse nolit. 3. Multa perpersus est Ulixes, sed numquam oblitus est patriae, unde erat profectus. 4. Caesar Divitiaco ostendit, quae in consilio Gallorum separātim quisque apud se dixerit. 5. Helvetii auctoritate Orgetorigis permoti constituerunt ea, quae ad proficiscendum pertinerent, comparare. 6. Caesar Helvetios in fines suos, unde erant profecti, reverti iussit. 7. Caesar equitatum omnem mittit, qui videant, quas in partes hostes iter faciant.

(Упитне) 1. Numquis Demostheni par fuit eloquentiā? 2. Quis nescit quanto in honore apud Graecos musica fuērit? 3. Nonne ipsam domum metues? non parietes conscios, non noctem illam funestam perhorresces? 4. Utrum beatus est sapiens an miser? 5. Antisthenes interrogatus quaenam esset disciplina maxime necessaria: „Mala“, inquit, „dediscere“. 6. Quaeritur ex duobus uter sit dignior, ex pluribus quis dignissimus. 7. Quid est, Catilina, quod te iam in hac urbe delectari possit?

19

1. Често сам у себи размишљао, да ли је речитост донела људима више добра или зла. 2. Хелвећани су у тој намери напустили своје куће, да заратују на целу Галију и да задобију власт. 3. Аристид је умро у толиком сиромаштву, да је једва оставио чиме да се сахрани. 4. Чим непријатељи угледаше наше коњанике, брзо их нападоше. 5. Сократ се је тако бранио пред судом, да није изгледао кривац већ учитељ или господар судија. 6. Римљани су одвели Цинцината од плуга да буде диктатор.

20

Инфинитиви

1. Docto homini et erudito vivere est cogitare. 2. Consullem fieri summus honor habebatur. 3. Cotidie Caesar Aeduos frumentum flagitare; diem ex die ducere Aedui; conferri, comportari, adesse dicere. 4. Constat Aristidem interfuisse proelio Salaminio. 5. Galli totius Galliae imperio se potituros esse sperant. 6. Cuiusvis hominis est errare; nullius nisi insipientis in errore perseverare. 7. Et monere et moneri proprium est verae amicitiae. 8. Bonum est discere, didicisse multo melius est. 9. Ad Themistoclem quidam doctus homo accessisse dicitur eique artem memoriae pollicitum esse se traditurum. Cum ille quaesisset quidnam illa ars efficere posset, dixisse illum doctorem, ut omnia meminisset. Et ei Themistoclem respondisse, gratius sibi illum esse facturum, si se oblivisci, quam si meminisse docuisset.

21

Акузатив с инфинитивом

1. Tradunt Homerum caecum fuisse. 2. Illud intellego, Quirites, omnium ora in me esse conversa. 3. Caesar iussit milites castra movere. 4. Socrates dicere solitus est cibi condimentum esse famem, potionis sitim. 5. Caesar pontem iubet rescindi. 6. Germani vinum ad se importari omnino non si-

nunt. 7. Narrationem oportet tres habere res, ut brevis, ut aperta, ut probabilis sit. 8. Cicero intellegebat coniuratione patefacta civitatem periculis ereptam esse. 9. Tu es bonus: Omnes dicunt te esse bonum. 10. Pater mihi veniam dabit: Spero patrem mihi veniam daturum (esse). 11. Darius, Persarum rex, apud Issum flumen ab Alexandro Magno, Macedonum rege, superatus est. Rerum scriptores affirmant Darium, Persarum regem, apud Issum flumen ab Alexandro Magno, Macedonum rege, superatum esse. 12. Nemo vestrum ignorat, ut puto, bellum illud gravissimum, quod Athenienses et Lacedaemonii summa inter se contentione per quattuor et viginti annos gesserunt, a Thucydide rerum scriptore, descriptum esse. 13. Rex Dareus sepulcrum reginae Semiramidis aperuit, sperans se ibi magnam vim auri reperturum esse. 14. Dicunt Demosthenem summo studio et summo labore multa et gravissima naturae impedimenta vicisse. 15. Video, patres conscripti, in me omnium vestrum ora atque oculos esse conversos.

22

Номинатив с инфинитивом

1. Romulus Amulium regem interemisse fertur. 2. Lectitavisse Platonem studiose Demosthenes dicitur. 3. Milites pontem facere iussi sunt. 4. Nolani muros portasque adire vetiti sunt. 5. Sulla in petendo consulatu cupidior quam ceteri fuisse iudicatur. 6. Homerus caecus fuisse dicitur. 7. Luna solis lumine collustrari putatur. 8. Perfugium videtur omnium laborum et sollicitudinum esse somnus. 9. Pisistratus primus Homeri libros, confusos antea, sic disposuisse dicitur, ut nunc habemus.

23

Партиципи. Аблатив апсолутии

1. Cicero Clodii insidias timens ex Italia cessit. 2. Caesar militum virtute confisus celeriter hostium castra adortus est. 3. Troiani nihil doli suspicantes equum in urbem traxerunt et, diutino labore fessi, quieti se dedērunt. 4. Alexandrum mortuum omnes barbarae gentes non ut hostem, sed ut parentem luxerunt. 5. Dux, devictis hostibus, in Italiam rediit. 6. Romani,

regibus expulsis, consules creaverunt. 7. Natus est Augustus M. Tullio Cicerone C. Antonio Hybrida consulibus. 8. Rerum scriptores consentiunt bellum Gallicum C. Caesare imperatore gestum esse. 9. Plato uno et octogesimo anno scribens mortuus est. 10. Prata virentia et arbores florentes veris adventum nuntiant. 11. Aves dormiturae caput sub ala abscondunt. 12. Iugurtha, vinctus catenis ferreis, Romam ductus est. 13. Exercitus Caesaris, flumen transgressus, proelium commisit. 14. Ad rivum eundem lupus et agnus venerant siti compulsi. 15. Hostes appropinquant vastaturi agros. 16. Themistocles, e civitate eiectus, Argos habitatum concessit. 17. Milites, destrictis gladiis, impetum fecerunt. 18. Xerxes, Persarum rex, Thermopylis expugnatis, ad urbem Athenas accessit et eam, interfectis sacerdotibus, incendio delevit. 19. Cornelius Scipio, Hannibale ad Zamam devicto, rempublicam maximis periculis liberavit. 20. Ave, Caesar, morituri te salutant. 21. Bellum scripturus sum, quod populus Romanus cum Iugurtha rege Numidarum gessit.

24

Герундиј и герундив. Супин

1. Ubii purgandi sui causa ad Caesarem legatos miserunt. 2. Socrates totam vitam atque aetatem contrivit in emendandis hominum moribus. 3. Conon muros Athenarum dirutos a Lysandro reficiendos curavit. 4. Cleopatra sui conservandi causa aufugit. 5. Caesar proficiscitur in Galliam ad conventus agendos. 6. Quod optimum factu videbitur, facies. 7. Bello Helvetiorum confecto totius fere Galliae legati ad Caesarem gratulatum convenerunt. 8. Aedui, cum se suaque defendere non possent, legatos ad Caesarem mittunt rogatum auxilium. 9. Orandum est ut sit mens sana in corpore sano. 10. Puer magistro erudiendus traditur. 11. Moriendum certe est, sed id incertum, an hoc ipso die. 12. Perfugam Fabricius reducendum curavit ad Pyrrhum. 13. Urbs ab imperatore diripienda data est. 14. In primis videndum erit ei qui rempublicam administrabit, ut suum quisque teneat. 15. Natando et equitando iuvenes corpora firmant. 16. Legati sociorum adventabant auxilium

postulatum. 17. Dormiendo vires corporis reficiuntur. 18. Athenienses legatos miserunt consultum Apollinem. 19. Titus et Aruns, filii Tarquinii Superbi, Delphos missi sunt ad oraculum Apollinis consulendum. 20. Ars vera et falsa diiudicandi difficilima est. 21. Servus, ad occidendum Caium Marium missus, tanti viri maiestate perterritus recessit. 22. Tria videnda sunt oratori: quid dicat et quo quidque loco et quo modo. 23. Nefas est dictu miseram fuisse Fabii senectutem. 24. Oratio brevis erit, si non longius quam quod scitu est, in narrando proceditur.

25

1. Срамота је једно говорити, друго осећати. 2. Причају да је Цицерон био велики противник Катилинин. 3. Бојећи се да непријатељ не побегне Цезар је заповедио да два легиона стражаре у логору. 4. Цинцинату, док је орао, би јављено да је изабран за диктатора. 5. Кад је Цезар освојио непријатељски логор, докопао се великог плена. 6. Едуанци су послали Цезару посланике, да би се оправдали. 7. Закон забрањује да се мртваци сахрањују у граду.

26

Пословице

1. Surdo fabulam narras.
2. Ne sutor ultra crepidam.
3. Nomina sunt odiosa.
4. Finis coronat opus.
5. Usus rerum magister.
6. Salus reipublicae suprema lex.
7. Nec Hercules contra duos.
8. Bis dat, qui cito dat.
9. Hodie mihi, cras tibi.
10. Ultra posse nemo tenetur.
11. Iucundi acti labores.
12. Qui tacet, consentire videtur.
13. Gutta cavat lapidem non vi sed saepe cadendo.
14. Sero venientibus ossa.
15. Omne malum nascens facile opprimitur.

II ДЕО

НЕПРЕКИДНО ШТИВО

1. Philippus, rex Macedōnum, iudex inter duos homines malos constitutus alteri, ut e Macedonia fugēret, alteri, ut persequeretur eum, imperavit.

2. Cornelia, mater Gracchorum, qui postea maximam gloriam adepti sunt, aliquando a matrona quadam invitata erat. Haec ei omnes opes suas pulcherrimas ostendit. Deinde cum eādem matrona ad Corneliam venisset, haec eam sermone traxit, quoad e schola reverterentur pueri. Tum: „Haec“, inquit, „meae sunt opes“.

3. Nihil apud Graecos atque imprimis apud Lacedaemonios turpius erat milīti quam e pugna redire sine clipeo. Mulier Lacaena filio, ad bellum proficiscenti, scutum his verbis tradidisse fertur: Aut hoc, aut in hoc.

Грчка и римска митологија

4. Iuppiter, Saturni et Rheae filius, in insula Creta natus et educatus est¹. Cum adolevisset, Saturnum patrem regno expūlit, regnumque cum duobus fratribus ita divisit, ut ipse imperium caeli et terrae, Neptunus maris, Pluto inferorum haberet.

Omnium deorum princeps et summus habitus est, quare divum² pater atque hominum dicitur a poëtis, a Romanis autem Optimus Maximus.

Fingebatur fere³ sedens in solio eburneo, sceptrum sinistra manu, dextra fulmen tenens. Iuxta eum stabat aquila, quae avis ei sacra erat, et Ganymēdes⁴, qui ei pocula ministrabat.

Ex arboribus quercus ei sacra erat.

5. Iuno, Iovis soror et coniux, deorum regina habita est. Argis¹ maxime colebatur. Apud Romanos matrimoniis praeerat.

Fingebatur in solio sedens, habitu regāli, sceptro et diademāte insignis.

Ex avibus pavo ei sacer erat.

Iunonis ministra et nuntia erat Iris².

6. Vesta, Saturni filia. dea erat ignis domestici. Cultus eius fuit antiquissimus¹. Romae primum ei templum² a Numa, altero³ Romanorum rege, exstructum est.

In eo templo ignis perpetuus a virginibus Vestalibus, deae sacerdotibus⁴, alebatur. Gravis poena constituta erat in eam virginem, cuius negligentia ignis esset exstinctus⁵.

7. Mars, belli deus, praecipuo honore a Romanis colebatur. Putabant enim Romulum et Remum, qui urbem Romam condiderunt, Martis filios esse.

Ex eius nomine tertius anni mensis, Martius appellatus est. Martius quoque dictus campus¹, ubi Romana iuventus gymnīcis ludis exercebatur.

Ex animalibus ei sacri erant lupo et equo.

Fingebatur truci vultu, curru vehens², hasta armatus.

Aurigae munere in eius curru fungebatur Bellona³ soror.

8. Mercurius, Iovis et Maiæ filius¹ nuntius erat deorum, imprimis Iovis. Animas mortuorum ad infēros² deducebat.

Idem mercaturae deus habebatur. Lyram quoque et palaestram³ invenisse dicitur.

Fingebatur iuvenis, insignis petāso⁴ et talaribus⁵ alatis, caducēum manu tenens, id est virgam duobus serpentibus circumplicatam.

9. Apollo, qui idem¹ Phoebus dicitur, Iovis et Latonae filius, cum Diana sorore in insula Delo² natus est. Deus fuit medicinae, artis iaculandi, musicae, poësis. Praeterea divinationi praefuit; quare plurima oracula ei sacra fuerunt, quorum nobilissimum est oraculum Delphicum³.

Idem dux erat novem Musarum, quae deae artibus ac literis praeerant, et Calliōpe quidem⁴ epico poëmāti, Clio historiae, Melpomēne tragoediae, Thalia comoediae, Euterpe arti musicae, Terpsichōre choreis, Erāto poësi amatoriae⁵, Polyhymnia lyricis carminibus, Urania astrologiae⁶.

Fingebatur adolescens imberbis, promisso⁷ capillo, dextra arcum et sagittas retinens, sinistra lyram.

Apollini laurus sacra erat, quare etiam poëtae laurea⁸ coronantur.

Ex avibus ei sacer erat corvus et cycnus.

10. Venus, amoris et pulchritudinis dea, ex spuma maris orta esse ferebatur.

Fingitur curru vehens, quem cycni vel columbae trahunt; comitatur eam filius Cupido vel Amor, puer alatus, arcum ac sagittas ferens. Praeterea comites habet tres Gratias¹, venustatis² deas Aglaïen, Thaliam, Euphrosynen.

Apelles³ Venerem pinxit e mari exeuntem, quam picturam nobilissimam Venerem Anadyomënen⁴ vocant.

Ex arboribus myrtus ei sacra erat.

11. Veneris, pulcherrimae omnium dearum, maritus erat Vulcanus, turpissimus¹ omnium deorum, Iovis et Iunonis filius. Is propter deformitatem a Iove de caelo deiectus in insulam Lemnum² delapsus est, quo casu³ claudus factus dicitur. Erat autem deus ignis ac fabrorum ferrariorum; nec in Lemno solum, sed etiam sub Aetna monte⁴ et in Aeoliis insulis⁵ habere officinas dicebatur.

Ministri eius erant Cyclôpes gigantes, unum modo oculum media fronte habentes, qui Iovi fulmina fabricari putabantur.

12. Pluto, Iovis frater, inferorum deus, in Orco¹ habitabat. Fingitur in solio sedens, truci vultu, sceptrum manu retinens.

Plutonis uxor erat Proserpina, Iovis et Cerëris filia. Eam flores in nemore Hennae² legentem³ olim Pluto rapuisse dicitur.

Orci partes erant Tartarus, ubi improbi post mortem poenis afficiebantur, et campi Elysii, sedes piorum.

Iudices umbrarum⁴ tres erant, Minos⁵, Rhadamanthus⁶, Aeäcus⁷.

Ad inferos umbras deducebat Mercurius, deductas excipiebat Charon⁸ et trans Stygem et Acherontem, Orci flumina, transvehebat. Ii, quorum corpora humata non erant, diu ad ripam Stygis vagabantur; quare veteres magnam sepulturae curam habebant.

Ex flumine Lethe manes⁹ oblivionem superioris vitae hauriebant.

Intoitum Orci custodiebat Cerberus, canis triceps.

Malos homines excruciabant apud inferos Furiae vel Eumenides¹⁰; crines serpentibus circumplicatos habebant, manibus faces ardentes praeferabant.

13. Neptunus, Iovis frater, maris imperium obtinebat. Amphitriten uxorem duxit, maris deam, ex qua Tritonem genuit.

Neptuno equus sacer erat.

Agnoscitur imprimis tridente, quem manu tenet. Comitatur eum Triton filius tubicen, concha utens pro tuba.

Multi praeterea erant in mari dii minores multaeque deae, in quibus clarissimae sunt quinquaginta Nereides, Nerei² senis filiae, quarum una, Thetis³, mater Achillis fuit.

14. Ianus summa religione¹ a Romanis colebatur. Praeerat omnibus rerum initiis ac vicissitudinibus, imprimis anni et mensium et dierum.

Mensis Ianuarius, qui annum aperit, a Iano nomen accepit.

Ianus antiquus Italiae rex² fuisse et omnium primus homines ritus sacrorum docuisse putatur.

Fingitur bifrons³, manu altera clavem, altera virgam tenens.

Templum eius belli tempore patebat⁴; cum autem pax facta erat, claudebatur.

15. Фабрицијево поштење

Cum rex Pyrrhus Romanis bellum intulisset, perfuga ab eo venit in castra Fabricii, consulis Romani, eique pollicitus est, si praemium sibi dare vellet, se ad Pyrrhum reditum et eum veneno necaturum esse. Hunc Fabricius reducendum curavit ad Pyrrhum, idque factum eius a senatu laudatum est.

16. М. Порције Катон

M. Porcius Cato, cum in senatu de bello adversus Carthagienses ageretur, praecōcem ficum ostendes patribus: „Interrogo vos“, inquit „quando hanc ficum demptam esse putetis ex arbore“. Cum omnes recentem esse dicērent: „Atqui ter-

tium“, inquit Cato „ante diem scitote decerptam esse Carthagine; tam prope a muris habemus hostem“. Movit ea res patrum animos, et bellum Carthaginensibus indictum est.

17. М. Сергије

M. Sergius praetor, cum a collegis sacrificiis arceretur, quod debilis erat, hanc fere orationem habuit: „Secundo bello Punico dextram manum amisi atque ter et vices vulneratus sum; bis captivus in custodiam abductus, bis e vinculis evasi; sinistrā manu solā quater pugnaui; postquam pro dextra amissa ferrēam fabricatus sum, eā tam bene rem gessi, ut Cremonam obsidione liberavērim, Placentiam defendērim, duodena hostium castra in Gallia citeriore expugnaērim. Atque haec ego cum gessērim, a vobis ut homo debilis arceor sacrificiis?“

18. Аугусту победнику честитају

Cum Augustus elatus victoriā Actiacā Romam revertisset, inter gratulantes occurrit ei quidam corvum tenens, quem haec dicere docuerat: „Ave Caesar, victor, imperator!“ Miratus Caesar avem magno pretio emit. Paulo post a psittāco similem in modum salutatus hunc quoque emi iussit. Hac re sutor quidam, ut idem corvum docēret, adductus est. Is labore fatigatus avi non respondenti dicere solebat: „Oleum et operam perdidi“. Tandem corvus illud: „Ave Caesar, victor, imperator“ dicere potuit. Sed Augustus, cum praeteriens eum audivisset, se avem empturum esse negavit, quod domi satis talium artificum habēret. Tum vero corvus exclamavit: „Oleum et operam perdidi“. Hac voce Caesar valde delectatus hanc quoque avem maximo pretio emit.

19. Архимед

Cum Syracusas Marcellus cepisset, gravissime edixit, ne quis Archimedi vim faceret. At is, dum oculis in terram defixis formas in pulvere describit, militi Romano, qui praedae causa in domum irrupērat strictoque gladio, quisnam esset, interro-

gabat, propter nimium ardorem studii nihil respondet, nisi hoc: „Noli turbare circulos meos“. Miles igitur ignorans quis esset, interfecit eum.

20. Долазак Енејин у Италију

Troia capta, Aeneas, Anchisae et Veneris filius, domo profūgus multis cum sociis in Italiam venit classemque prope ostia Tiberis appūlit. Ibi egressi Troiani cum praedam ex agris agerēnt (nihil enim illis a diuturno errore praeter arma ac naves superērat), Latinus rex Aboriginesque, qui ea loca incolebant, ad arcendam vim advenarum armati ex urbe atque ex agris concurrunt. Proelio victus Latinus pacem cum Aenea fecit, eique Laviniam filiam in matrimonium dedit. Deinde Aeneas urbem in iis locis condidit, quam ab nomine uxoris Lavinium appellavit.

Post Aeneae mortem Ascanius, Aeneae filius, regnum accepit. Hic sedem regni in alium locum transtūlit, urbemque condidit in monte Albano, quam Albam Longam nominavit. Eius posterī omnes usque ad Romam conditam Albae regnaverunt.

21. Рођење Ромула и Рема

Proca, rex Albanorum, duos filios reliquit, quorum natu maior Numitor, minor Amulius appellabatur. Numitor patri successit; sed non multo post Amulius, pulso fratre, regnavit. Addidit sceleri scelus: Numitoris enim fratris filium interēmit, filiae Rheae Silviae, cum Vestalem eam legisset, perpetua virginitate spem subolis ademit. Sed res aliter ac speraverat Amulius, evēnit. Rhea Silvia enim geminos pueros, Romulum et Remum, peperit: Martem deum incertae stirpis patrem nuncupavit. Hoc cum Amulius comperisset, matrem in vincula coniecit, pueros in Tiberim abiici iussit. Cum vero Tiberis super ripas effusus esset nec adiri usquam posset, illi, quibus imperatum erat ut pueros demergērent hos in sicco exposuerunt. Eorum vagitu audito lupa accurrit eosque uberibus suis aluit. Quod cum Faustulus pastor vidisset, pueros sustūlit et uxori Accae

Laurentiae nutriendos dedit. Sic Romulus et Remus pueritiam inter pastores transegerunt. Cum autem adolevissent et forte comperissent, quis ipsorum avus, quae mater esset, Amulium interfecerunt; Numitorem avum in regnum restituerunt. Deinde Romulus urbem condidit in monte Palatino, quam ex nomine suo Romam vocavit.

22. Отмица Сабинки. Борбе између Римљана и Сабинаца. Ромулова смрт

Romulus, ut civium numerum augetet, asylum¹ aperuit, quo ingens hominum multitudo ex omnibus locis confluit. Sed novae urbis civibus mulieres deerant. Quas cum frustra per legatos a propinquis civitatibus petiisset, ludos sollemnes instituit, ad quos spectandos populos finitimos invitavit. Eo cum multi alii², tum Sabinorum omnis multitudo cum liberis et coniugibus convenerunt. Ubi spectaculi tempus venit, signo dato, Romani iuvenes magnam spectantium virginum partem rapuerunt. Sabini, ut iniuriam ulciscerentur, Romanis bellum intulerunt. Cum iam atrocissimum proelium committeretur, raptae mulieres in medium processerunt³, atque hinc patres hinc maritos orantes pacem inter eos conciliarunt⁴. Itaque armis positis Sabini in civitatem recepti sunt.

Postea Romulus rempublicam ordinavit; centum ex senioribus legit, quorum consilio omnia ageret, quos ex auctoritate Patres, ob aetatem Senatum⁵ nominavit. Tres populi tribus, tres equitum centurias, Ramnenses, Titienses, Luceres, instituit, triginta curias.

His rebus institutis, cum in Campo ad Caprae paludem⁶ exercitum recenseret⁷, orta subito tempestate⁸, nusquam comparuit. Quo facto in caelum raptus atque inter deos relatus esse putatus est.

23. Нума Помпилије

Mortuo Romulo, cum per unum annum patres civitatem administravissent, Numa Pompilius, Curibus in agro Sabinorum natus, vir iustitia ac religione insignis, rex creatus est. Hic ani-

mos hominum ardentes consuetudine et cupiditate bellandi religionum caerimoniis mitigavit. Aedem Vestae fecit; flamines tres, Dialem, Martialem, Quirinalem, Salios, Martis sacerdotes, duodecim instituit. Pontifices e patrum numero legit, atque omnibus publicus et privatis sacris praefecit. Iano templum dicavit, quo aperto bellum, clauso pax indicaretur. Annum a Romulo in decem menses distributum ad cursum lunae in duodecim menses descripsit, additis mensibus Ianuario et Februario. Leges quoque multas et utiles tulit, quas ut deorum religione consecraret, sibi cum dea Egeria congressus nocturnos esse eiusque se monitu, quae diis acceptissima essent, facere simulavit.

Cum tres et quadraginta annos summa in pace concordiaque regnavisset, e vita excessit.

24. Туло Хостилије. Борба Хорација и Куријација

Mortuo Numa Pompilio, ad interregnum¹ res rediit². Postea rex creatus est Tullus Hostilius, cuius avus se in bello adversus Sabinos fortem et strenuum virum praestiterat. Hic rex Romulo similior quam Numae bellum Albanis indixit.

Erant in utrōque exercitu trigemini fratres³ nec aetate nec viribus dispāres; Horatii et Curiatii nominabantur, illi Romani, hi Albani. Horum certamine placuit ducibus totius belli fortunam diiudicari⁴, hac lege⁵, ut cuius populi cives eo certamine vicissent, is alteri populo imperaret. Itaque trigemini, sicut convenerat⁶, arma capiunt. Datur signum. Primo statim concursu duo Romanorum ceciderunt, tres Albani vulnerati sunt. Tum unus, qui supererat, Romanus, quia tribus impar esset⁷, fugam simulavit; singulos per intervalla⁸ insequentes obtruncavit. Sic unius viri manu parta victoria Romanis est.

Deinde exercitus domos abducti sunt. Princeps ibat Horatius trigemina spolia prae se ferens; cui soror virgo, quae uni ex Curiatiis desponsa fuerat, obvia fuit. Haec, cognito super humeros fratris paludamento sponsi, quod ipsa confecerat, solvit crines et flebiliter nomine sponsum mortuum appellat. Movet ferocem iuvenis animum comploratio sororis in victoria sua tantoque gaudio publico: stricto⁹ igitur gladio trans-

figit puellam. Ob hoc facinus duumvirum¹⁰ iudicio damnatus ad populum provocavit¹¹, qui patris lacrimis ipsiusque virtute commotus eum absolvit.

Neque tamen diu pax Albana mansit. Nam Mettius Fufetius, Albanorum dictator, cum se invisum civibus videret propterea quod tribus militibus fortuna publica commissa esset, ut popularium animos reconciliaret¹² Veientes¹³ et Fidenates¹⁴ adversus Romanos excitavit. Quos Tullus cum consilio non minus quam virtute devicisset, Mettium auctorem belli ad duas alligatum quadrigas discerpi iussit; Albam diruit, cives Roman traduxit. Montem Caelium urbi adiunxit; principes Albanorum in patres legit; Curiam Hostiliam¹⁵ aedificavit.

Fulmine ictus periit, cum duos et triginta regnavisset annos.

25. Анко Марције

Post Tullum Hostilium rex a populo constitutus est Ancus Marcius, Numae Pompilii ex filia nepos¹, aequitate et religione avo similis. Latinos² bello devicit, multitudinem omnem Romam traduxit. Aventinum et Ianiculum montes urbi adiunxit. Carcerem³ primus aedificavit. Ad Tiberis ostium urbem⁴ condidit colonisque firmavit.

Atque ita, cum quinque et viginti regnavisset annos, est mortuus.

26. Тарквиније Приско

Post Ancum Marcium Lucius Tarquinius Priscus regnum occupavit, Demarati Corinthii filius, qui Cypsēli¹ tyrannidem fugiens in Etruriam venerat. Anco regnante Tarquinius, qui nomen ab urbe Tarquiniis² accepit, Romam commigravit. Advenienti³ aquila pilleum abstulit et cum alte evolasset, rursus reposuit. Qua re Tanaquil⁴ coniux auguriorum perita regnum ei portendi intellexit. Cum Romae commoraretur, sese in Anci regis familiaritatem insinuavit, tantāque apud eum auctoritate valuit, ut publicis ac privatis consiliis belli domique interesset, ac postremo tutor etiam liberis regis testamento instituere-

tur. Mortuo Anco, cunctis populi suffragiis⁵ rex est creatus. Centum patres in curiam legit, qui minorum gentium⁶ sunt appellati. Sabinos ac Latinos bello devicit civitatemque auxit. Aedem in Capitolio Iovis Optimi Maximi⁷ incohavit; cloacam maximam⁸ fecit; Circo, qui Maximus dictus est⁹ locum designavit; ludos Romanos vel Magnos¹⁰ primus fecit.

Cum duodequadraginta regnavisset annos, insidiis liberorum Anci interfectus est.

27. Сервије Тулије

Post L. Tarquinius Priscum Servius Tullius regnavit, quem ex serva Tarquiniensi¹ natum ferunt. Cum in domo Tarquinii Prisci educaretur, flamma in eius capite visa est. Quo prodigio Tanaquil ei summam dignitatem portendi intellexit, et marito persuasit, ut puerum filii loco haberet ac liberalibus artibus erudiret. Cum adolevisset Servius, rex ei filiam in matrimonium dedit. Postea vero quam rex occisus est, Tanaquil de superiore parte domus populum allocuta est, dicens regem grave quidem sed non letale vulnus accepisse; interim iubere populum Servio Tullio dicto audientem esse³. Sic Servius regnare coepit. Urbem amplificavit; duos colles, Esquilinum et Viminalem, addidit; aggere³ et fossis et muro⁴ urbem circumdedit. Censum⁵ instituit; populum in quinque classes et centum septuaginta centurias ex censu distribuit, quibus exercitus pedester efficeretur; equitum ex primoribus civitatis centurias duodeviginti fecit. Una centuria pauperum vel proletariorum⁶ immunis militia facta est. Idem plebem in triginta tribus, quatuor urbanas, sex et viginti rusticas distribuit.

Occisus est scelere filiae Tulliae et Tarquinii, filii eius regis cui Servius successerat. Nam ab ipso Tarquinio de gradibus curiae deiectus⁷, cum domum se reciperet, ab iis, qui missi a Tarquinio fugientem consecuti erant, interfectus est. Qua re audita, Tullia in forum properavit et prima maritum regem salutavit. Inde cum domum rediret, aurigam super patris corpus in via iacens carpentum agere iussit; ex quo vicus ille sceleratus⁸ est dictus.

28. Тарквиније Охоли

Postremus Romae regnavit Tarquinius Superbus, qui cognomen ex moribus¹ invenit. Hic rex iniustus atque acerbus aliquandiu in rebus gerendis prosp̄ra fortuna usus est². Primus bellum Volscis intulit, et Suessam Pometiam vi cepit. Gabios per Sextum filium in potestatem suam redegit. Templum Iovis, Iunonis Minervaeque a Tarquinio Prisco incohatum ingenti labore perfecit. Sed dum Ardēam, urbem Rutulorum, oppugnat, imperium amisit. Nam cum Sextus, filius eius, Lucretiae, nobilissimae feminae, vim attulisset, haecque ob illam iniuriam sibi ipsa mortem conscivisset, civitas Romana, quae iam diu dominatum regium aegre ferebat, adeo concitata est, ut L. Iunio Bruto auctore et regem ipsum et liberos eius exsilio afficeret³, et imperium regium in perpetuum tolleret.

29. Хорације Коклес

Porsena rex Etruscorum, cum Tarquinius in urbem restituere tentaret et primo impetu Ianiculum cepisset: Horatius Cocles (illo cognomine, quod in alio proelio oculum amiserat) pro ponte Sublicio stetit et aciem hostium solus sustinuit, donec pons a tergo interromperetur, cum quo statim in Tibērim decēdit, et armatus ad suos transnavit. Ob hoc ei tantum agri publice datum est quantum uno die circumarari potuisset; statua quoque ei in Vulcanali posita.

30. Муције Сцевола

Cum Porsena rex urbem obsideret, Mucius Cordus, vir Romanae constantiae, senatum adiit et veniam transfugiendi petiit, necem regis repromittens. Accepta potestate, in castra Porsenae venit ibique purpuratum pro rege deceptus occēdit. Apprehensus et ad regem pertractus, dexteram aris imposuit; hoc supplicii a rea exīgens, quod in caede peccasset. Unde cum misericordia regis abstraheretur, quasi beneficium refērens, ait, trecentos adversus eum similes coniurasse. Qua re ille territus, bellum acceptis obsidibus deposuit. Mutio prata trans Tiberim data, ab eo Mutia appellata; statua quoque ei honoris gratia constituta est.

31. Први конзули

Exacto Tarquinio, consules coepti sunt pro uno rege duo creari, ut, si alter malus esset, alter eum coërceret. Annum iis imperium tributum est, ne per diuturnitatem potestatis insolentiores fiērent. Fuerunt igitur anno primo, expulsis regibus, consules L. Iunius Brutus, qui maxime egērat, ut Tarquinius pelleretur, et Tarquinius Collatinus, maritus Lucretiae. Sed Collatino paulo post dignitas sublata est; placuerat enim, ne quis ex Tarquiniorum gente in urbe manēret. In eius locum P. Valerius Publicōla consul factus est. Sed multi iuvēnes nobiles novum imperium aegre ferebant; itaque Tarquinius regnum ammissum per eos recuperate conatus est. Ad eam rem legatos Romam misit, qui cum patricos complures sibi conciliasset, de trucidandis consulibus et regem in urbem recipiendo coniuraverunt. Hoc facinore comperto, coniurati omnes, in his Bruti ipsius filii, comprehensi ac secūri percussi sunt.

32. Сеоба плебејаца

Sexto decimo anno post reges exactos seditionem populus fecit, quod a senatu atque consulibus tributo ac militia preme- retur. Magna pars plebis urbem reliquit et in Montem Sacrum¹ trans Aniēnem² secessit. Qua re anxii ac solliciti Patres Menenium Agrippam, facundum virum et popularem, miserunt ad plebem, qui eam senatui reconciliaret. Is, ubi in conspectum populi venit, nihil aliud nisi hoc narrasse fertur: Olim, inquit, membra corporis humani indignata sunt suo labore ac ministerio ventri³ omnia conqueri; ventrem in medio quietum⁴ paratis voluptatibus frui. Conspiraverunt igitur, ne manus ad os cibum ferrent, neve os acciperet datum, neu dentes conficerent⁵. Cum vero ita ventrem fame domare⁶ vellent, ipsa una⁷ membra totumque corpus ad extremam tabem⁸ venerunt. Tum demum intellexerunt ventris quoque non inutile ad alendum corpus ministerium esse, eumque acceptos cibos per omnia membra digerere; itaque cum eo in gratiam redierunt⁹. Sic, inquit, senatus et populus quasi unum corpus discordia pereunt, valent concordia. Hac fabula Menenius Agrippa mentes hominum¹⁰ flexit.

Tum primum tribuni plebis creati sunt, qui sacrosancti¹¹ essent et omnibus modis plebi consulērent ac contra consūles auxilium ferrent.

33. Кв. Марције Кориолан

Anno ducentesimo primo et sexagesimo ab urbe condita Volsci bellum renovarunt, sed devicti sunt: Coriōli, eorum oppidum, virtute maxime C. Marcii, cui cognomen postea Coriolano fuit, expugnatum. Idem Coriolanus, cum duobus annis post ingravesceret annona¹ iamque inopiam ac famem populus timeret, Patribus auctor fuit tollendae² tribuniciae potestatis, quam plebs vi ac secessione extorsisset³. Qua ex re cum magnam in se invidiam⁴ concitasset, absens damnatus et exsilio affectus est. Iratus Marcius ad Volscos, acerrimos Romanorum hostes, contendit, et ab iis dux exercitus factus bellum Romanis intulit. Multis oppidis Latinorum expugnatis ad quintum ab urbe lapīdem⁵ castra posuit et agrum Romanum populatus est. Missi de pace⁶ ad Marcium legati atrox responsum rettulerunt. Sacerdotes quoque insignibus suis ornati ad castra hostium supplices ivisse dicuntur; sed ne hi quidem animum eius flexerunt. Denique Veturia mater et Volumnia uxor, duos parvos ex Marcio⁷ ferens filios, ex urbe ad eum venerunt; quarum fletu et precibus placatus exercitum abduxit. Quo facto a Volscis prodicionis reus occisus esse dicitur.

34. Децемвири

Anno trecentesimo tertio ab urbe condita iterum mutata est forma civitatis, imperiumque ab consulibus translatum ad decemviros, qui summam potestatem haberent ac populo leges scriberent. Hi rempublicam initio summa aequitate administrarunt; decem legum tabūlas, fontem omnis publici privatique iuris, proposuerunt, quibus cum postea duae additae essent tabūlae, absolutum est veluti corpus omnis Romani iuris. Post autem societate inter se factā dominationem appetere multāque superbe facere coeperunt. Interea cum unus e decemviris, Appius Claudius, Virginiam, virginem ingenuam, in servitutem

asserere conatus esset, Virginius pater cum eam tueri aliter non posset, ne in potestatem Appi veniret, filiam suapte manu occidit. Qua re tumultu in urbe castrisque concitato sublata est decemviris potestas; Appius Claudius in carcere necatus, ceteri in exsilium eieci sunt.

35. Рат са Галима

Dum Romani cum Veientibus bellum gerunt, Galli Senōnes in Italiam venerunt positisque inter Alpes et Padum sedibus longe lateque vagati sunt. Cum deinde ad Clusium, Etruriae urbem, accessissent castraque ibi posuissent, legati missi sunt a Romanis tres Fabii, qui Gallos monerent, ut ab oppugnatione desistērent. Ex his unus contra ius gentium in aciem processit et ducem Senōnum interfecit. Ea re commoti Galli postulaverunt, ut sibi legati dederentur: quod cum negatum esset, Romam infesto exercitu contenderunt fuisque ad Alliam Romanis ceperunt urbem, praeter Capitolium, quo se iuventus contulerat. Cum in urbem introissent, maiores natu in vestibulis aedium cum honorum insignibus, quos quisque gesserat, sedentes primo ut deos venerati sunt, deinde, cum homines eos esse apparuisset, occiderunt. Quo facto urbem incenderunt. Cum in his angustiis res esset, M. Furius Camillus Ardea, quo exsulatum abierat, revocatur et itērum dictator dicitur. Qui, cum Romani sex menses obsessi pacem a Gallis auro emere appararent, ex improvise hostes aggressus maximo proelio devicit.

36. Други пунски рат

Hannibal minor quinque et viginti annis imperator factus proximo triennio¹ omnes gentes Hispaniae bello subegit. Deinde Saguntum oppugnare instituit, cuius incolae socii populi Romani erant. Huic Romani per legatos denuntiaverunt, ut bello abstineret; quae legatio cum ab Hannibale non esset admissa², Romani per nuntios a senatu Carthaginiensium petierunt, ut Hannibālī mandaretur, ne bellum contra socios populi Romani gereret. Sed ea quoque legatio reiecta est. Inte-

rea Saguntum ab Hannibale captum est³. Quibus rebus vehementer commoti Romani Carthaginiensibus bellum indixerunt. Statim Tib. Sempronius Longus cum classe et exercitu in Siciliam missus est, ut inde in Africam transiret; alter consul P. Cornelius Scipio in Hispaniam profiscitur.

37. Кв. Фабије Максим

Hoc proelio facto Hannibal in Apuliam profectus est. Missus est adversus eum dictator, Q. Fabius Maximus. Is pugnam vitans Hannibalem commeatu intercludere¹ statuit, ut frumenti inopia in Galliam redire cogeretur: qua ex re Cunctator cognomine est appellatus. Quod bellandi genus cum Romanis displiceret, duo consules L. Aemilius Paulus C. Terentius Varro contra Hannibalem missi sunt. Qui apud Cannas³ atroci proelio cum eo congressi⁴ tantam cladem acceperunt, ut vix civitas ex ea recreari posse videretur. Periit ea pugna L. Aemilius consul, octoginta praeterea senatorii ordinis capti aut occisi sunt, peditum quadraginta milia, equitum tria milia quingenti. Hannibal tres modios anulorum aureorum⁶, quos de digitis caesorum equitum Romanorum detraxerat, Carthaginem misit.

38. П. Корнелије Сципион

Dum haec in Italia et in Sicilia geruntur, in Hispania ab Hasdrubale, fratre Hannibalis, P. et Cn. Scipiones, qui per multos annos victores fuerant, cum maxima copiarum parte interfecti sunt. Itaque P. Cornelius Scipio eo mittitur, P. Scipionis, qui in Hispania ceciderat, filius, vir non bellica tantum laude sed aliis quoque virtutibus excellens. Hic adolescens duodeviginti annorum in pugna ad Ticinum patrem singulari virtute servaverat¹: idem post Cannensem calamitatem multos nobilissimorum iuvenum Italiam deserere cogitantes auctoritate sua ab hoc consilio deterruerat². Quattuor et viginti annos natus in Hispaniam missus Carthaginem novam, urbem opulentissimam, in qua omne aurum et argentum totiusque belli apparatus Poeni collocaverant, expugnavit; nobilissimos hospites, quos ab Hispanis acceperant, cepit. Hos Scipio paren-

tibus reddidit. Itaque omnes fere Hispaniae civitates ad eum transierunt: quarum auxillis adiutus Hasdrubalem apud Baeculam³ vicit ac praedam maximam fecit.

39. Битка код Заме. Крај другог пунског рата

Eo, qui secutus est, anno P. Cornelius Scipio ex Hispania rediit, ac maximis honoribus propter res praeclare gestas exceptus est. Deinde consul factus et in Africam missus contra Hannonem, ducem Carthaginiensium, ac Syphācem, Numidiaie regem, qui se cum Poenis coniunxerat, pugnavit eorumque copias delevit. Qua re audita omnis fere Italia Hannibalem deserit; ipse a Carthaginiensibus redire in Africam iubetur. Hannibal classe ad Leptim¹ appulsa Zamam² venit. Ibi cum Scipione exhaustis iam patriae opibus bellum componere conatus est pacisque condiciones prior tulit. Sed cum Scipio condicionibus aliquid addendum censuisset, re infecta³ ad suos se recipiunt. Proximo die proelium commissum est apud Zamam, ex quo Romani victores discesserunt. Post hoc proelium pax cum Carthaginiensibus facta est⁴. Scipio Romam reversus magna cum gloria triumphavit, atque Africanus ex eo appellari coepit.

Hannibal, metuens ne Romanis traderetur, primum ad Antiochum, Syriae regem, deinde ad Prusiam, regem Bithyniae, confugit; ad quem cum Romani legatos misissent petentes ne inimicissimum suum secum haberet sibi dederet, ille, ne in manus hostium veniret, veneno, quod secum habere consueverat, sumpto sibi mortem conscivit.

40. Трећи пунски рат

Anno altēro et quinquagesimo postquam bellum Punicum secundum confectum erat, tertium bellum contra Carthaginem susceptum est, a qua nova sibi pericula Romani extimescebant. Causam belli interposuerunt¹ classem a Carthaginiensibus contra foedus refecit esse bellumque Masinissae, Numidarum regi, socio et amico populi Romani, illatum. Itaque L. Marcius

Censorinus M. Manilius Nepos consules cum classe in Africam profecti imp̄rant Carthaginiensibus, ut naves longas armaque omnia et instrumenta bellica sibi tradant. Illi imperata faciunt. Cum vero consules alterum mandatum edidissent, ut Carthaginienses aliam urbem milia passuum decem a mari condērent, veterem dirui paterentur, cives ad furorem ac desperationem adducti bellum adversus Romanos decreverunt. Romani urbem de improvviso adoriuntur; sed insperata urbis defensione perterriti copias ab oppugnatione reduxerunt. Tertio belli anno P. Cornelius Scipio, L. Aemilii Pauli filius, qui a P. Cornelio Scipione, Africani maioris filio, adoptatus erat, consul factus² Africam provinciam³ extra sortem⁴ accepit. Is Carthaginem cepit atque excidit, Africaque in provinciae formam redacta cognomen Africani a Scipione Africano maiore quasi hereditate relictum sua etiam virtute ac felicitate obtinuit⁵.

Eodem anno L. Mummius consul Corinthum cepit ac diruit⁶.

41. Грађански рат између Марија и Суле

Anno ab urbe condita sexcentesimo sexto et sexagesimo primum Romae bellum civile exortum est, cuius causa bellum fuit Mithridaticum. Nam cum L. Cornelio Sullae bellum adversus Mithridatem, regem Ponti qui Asiam omnem interfectis ubique civibus Romanis occupaverat, decretum esset, P. Sulpicius Rufus, tribunus plebis, legem tulit, ut Sullae imperium abrogaretur et C. Mario bellum Mithridaticum mandaretur. Qua re audita L. Sulla, qui etiam tum in Italia cum legionibus suis morabatur, Romam cum exercitu venit, Sulpiciam legem sustulit eiusque auctorem cum C. Mario et decem aliis hostes a senatu iudicari iussit. Sulpicius ipse occisus est, Marius solus Ostiam profūgit. Inde in Minturnensium palūdes ac denique navigio perparvo in Africam pervenit, quo iam ante eum filius C. Marius profectus erat. Sulla rebus Romae compositis in Asiam profectus est pluribusque proeliis factis Mithridatem coēgit, ut pacem a Romanis peteret et Asiā, qua potitus erat, relictā regni sui finibus contentus esset.

42. Свршетак грађанског рата између Марија и Суле

Dum Sulla in Graecia et in Asia cum Mithridate bellum gerit, Marius exsul et L. Cornelius Cinna collecto exercitu in urbem ingrediuntur, adversarios suos principes viros interficiunt; ipsius Sullae domo eversā filios et uxorem ad fugam compellunt. Tum qui ex senatu reliqui erant, ad Sullam in Graeciam venerunt, orantes ut patriae subveniret. Sulla cum quinque legionibus in Italiam revertit, hostium exercitus vicit, deinde in urbem ingressus est, quam caede ac sanguine civium replevit. Dictator perpetuus creatus quattuor milia septingentos cives proscripsit, eorum bona publicavit, liberos iure petendorum honorum exclusit. Rebus ex arbitrio suo ordinatis dictatura se abdicavit.

43. Катилинина завера

Dum imperium Romanum tota Asia propagatur, Roma ipsa in summum periculum adducta est. Nam L. Sergius Catilina, vir magna vi et animi et corporis, sed ingenio malo pravoque, odio in bonos et imperii cupiditate incensus contra rempublicam coniuravit. Fuerunt in ea coniuratione complures senatorii ordinis et equestris; praeterea iuventus plerāque, sed maxime nobilium, Catilinae inceptis favebat. Coniurationem M. Tullius Cicero consul oppressit. Catilina in senatu graviter accusatus urbe excedere coactus est; socii eius deprehensi in carcere strangulati sunt. Postremo Catilina ipse in argo Pistoriensi a M. Petreio, Antonii alterius consulis legato, proelio victus et interfectus est.

44. Цезарови ратови у Галији

Anno urbis conditae sexcentesimo quinto et nonagesimo C. Iulius Caesar consul factus est. A Cn. Pompeio et M. Crasso, cum quibus societatem inierat¹, adiutus facile effecit, ut utraque Gallia, citerior et ulterior², provincia³ sibi cum quattuor legionibus decerneretur. Itaque ab urbe profectus annis novem fere omnem Galliam, quae Pyrenaeis montibus et Alpibus fluminibusque Rheno et Rhodano continetur, Romano imperio

adiecit. Germanos, qui trans Rhenum incolebant, primus Romanorum ponte instituto aggresus maximis affecit cladibus. Britannis quoque bellum intulit, quibus ante eum ne nomen quidem Romanorum cognitum erat.

45. Грађански рат између Цезара и Помпеја.

Битка код Фарсала

Bello Gallico confecto, Caesar cum impetrare non potuisset, ut sui absentis proximis comitiis consularibus¹ ratio haberetur, et adversarii eius summo studio id agerent ut ipsi imperium abrogaretur², Rubiconem³ fluvium, qui provinciae eius finis erat, cum exercitu transiit et Ariminum, Anconam, alia oppida celeriter occupavit. Quibus rebus Romam nuntiatis tantus repente terror invasit⁴, ut adversarius eius Pompeius, consules praeterea ac maior pars senatus et nobilitatis ex urbe profugerent et in Graeciam transirent. Caesar sexaginta diebus tota Italia potitus Romam venit, res pro tempore⁵ componit; deinde in Hispaniam contendit. Ibi Pompeii exercitus validissimos ac fortissimos cum tribus ducibus superavit. Quo facto in Italiam revertit. Inde classe comparata in Illyricum⁶ navigavit et cum Pompeio ipso apud Dyrrhachium⁷ confligit. Ibi Pompeius excursionem ex oppido facta tantam Caesari cladem attulit⁸, ut is in Thessaliam sese recipere cogeretur. Secutus est eum cum exercitu Pompeius, ut adversarium plane deleret. Apud Pharsalum⁹ utrimque magnis copiis in aciem productis acerrime pugnatum est. Postremo Pompeius victus et in fugam coniectus est.

46. Помпејева смрт. Александријски рат

Paucis post diebus Pompeius in Aegyptum ad regem Ptolemaeum profugit, ut ab eo auxilia acciperet. Sed ab amicis¹ regis, qui propter aetatem eius in curatione erant regni², per dolum atque insidias interfectus est. Caput abscisum ad Caesarem missum est, qui misericordia ita est commotus, ut lacrimas profundēret. Caesar, cum Alexandriam venisset, cum Ptolemaeo, Aegypti rege, bellum gessit. Rex proelio victus, dum

fugit, in Nilo periit. Caesar Alexandria potitus regnum Cleopātrae, regis sorori, concessit. Paulo post adversus Pharnācem regem, Mithridatis filium, qui Cn. Domitio Calvino legato Caesaris victo Pontum receperat, proficiscitur eumque celerrime profligavit^a.

47. Цезарова смрт

Bellis civilibus compositis Caesar Romam rediit. Ubi cum insolentius agere coepisset, coniuratum est in eum a sexaginta amplius senatoribus equitibusque Romanis. Principes fuerunt coniurationis M. et D. Bruti e genere eius Bruti, qui primus consul fuerat et reges eiecērat, et C. Cassius Longinus praetor. Itaque Caesar Idibus Martiis in curia Pompei frequenti senatu viginti tribus vulneribus confossus est.

48. Рат код Модене

Interfecto Caesare bella civilia renovata sunt. Percussoribus¹ enim Caesaris senatus favebat, contra M. Antonius consul a Caesaris partibus stabat. Itaque Antonius cum Caesaris nomine abusus omnia miscere² coepisset, a senatu hostis iudicatus est³. Adversus eum, qui in Galliam citeriorem cum exercitu erat profectus, ut D. Brutum, qui ei provinciae praeerat, vi eiiceret, missi sunt duo consules, C. Vibius Pansa A. Hirtius una cum adolescente C. Iulio Caesare Octaviano⁴, quem Caesar testamento reliquerat heredem et nomen suum ferre iusserat. Quare profecti tres duces contra Antonium, qui Mutīna urbe circumvallata⁵, D. Brutum in obsidione habebat⁶, eum proelio superaverunt. Cum autem Hirtius victor in ipsis hostium castris cecidisset, et Pansa e vulnere, quod in eo proelio exceperat, Bononiae decessisset, tres exercitus uni Caesari Octaviano paruerunt.

49. Триумвират између Октавијана, Антонија и Лепида

Antonius, amisso exercitu, in Galliam ulteriorem profugit, et M. Lepidum, qui Caesaris magister equitum¹ fuerat atque eo tempore magnis copiis praeerat, sibi adiunxit. Caesar Octa-

vianus cum exercitu Romam revertit, ac senatu perterritito atque ad adulationem prolapso facile effecit, ut sibi viginti annos nato consulatus deferretur. Postea urbe egressus, deserta causa senatus, cum Antonio et Lepido se coniunxit. Hi tres igitur apud urbem Bononiam congressi triumviratum reipublicae constituendae³ in quinquennium inierunt et provincias Romani imperii inter se partiti sunt. Placuit etiam, ut Antonius et Caesar M. Brutum et C. Cassium, qui in Macedonia et Graecia ingentibus copiis praeerant, bello persequerentur. Denique proscriptio³ instauratur⁴, qua duo milia equitum, trecenti senatores, in his M. Tullius Cicero⁵, interfecti sunt.

50. Битка код Филипа

Itaque M. Antonius et C. Caesar adversus M. Brutum et C. Cassium profecti in Graeciam transierunt et magna parte Macedoniae occupata apud Philippos¹ castra posuerunt. Commisso proelio aliquamdiu aequo Marte² dimicatum est. Nam dextra utriusque aciei cornua³, quibus Brutus et Antonius praeerant, vicerunt, et castra quoque utriusque ab iis, qui vicerant, expugnata sunt. Sed Cassius, cum suis amissis castris etiam Brutum devictum putaret, ipse sibi mortem conscivit. Disiectum eius exercitum Brutus collegit, qui per viginti dies optimo consilio bellum ducens⁴ hostes inopia premere constituit; sed a militibus suis iterum depugnare coactus proelium commisit, quo victus est. Occiduntur multi nobiles iuvenes: Brutus in fuga voluntariam mortem obiit. Tum victores rempublicam inter se ita diviserunt, ut Octavianus Hispanias, Gallias, Italiam obtineret, Antonius Asiam, Lepidus Africam acciperet.

51. Битка код Акција

Paulo post Antonius Octavia, Caesaris Octaviani sorore, repudiata, Cleopātram, reginam Aegypti, uxorem duxit. Octavianus gravibus in senatu et ad populum orationibus habitis perficit, ut imperium illi abrogetur¹ et Cleopātrae bellum indicatur. Utrimque copiae pedestres et navales contrahuntur. Poelium mari committitur in ostio² sinus Ambracii ad Actium⁴.

Vincunt Caesariani, duce M. Vipsanio Agrippa⁵. Fugae initium Cleopătra facit, eamque Antonius oblitus officii sequitur. Antonius, ubi in Aegyptum venit, desperatis rebus, ipse se intermit. Cleopătra quoque, postquam blanditiis suis Octaviani animum frustra movere conata est, ne viva in hostium potestatem veniret perque triumphum duceretur, apside ad corpus admota⁶ vita est privata.

52. Аугуст, први римски цар

Octavianus victor Romam reversus maximis honoribus decoratus est; imperator¹ praenomine perpetuo appellatus datumque ei cognomen Augusto². Mensis quoque Augustus dictus est, qui antea Sextilis³ dicebatur.

Ab eo tempore per annos quadraginta quattuor solus imperium obtinuit. Eius aetae res publica Romana et potentiā et artibus litterisque⁴ maxime floruit.

Mortuus est Augustus septuagesimo sexto anno Nolae in Campania; Romae in Campo Martio sepultus est.

53. Земљорадник и његови синови

Agricola senex, cum mortem appropinquantem sentiret, filios convocavit, quorum discordiam cognoverat et saepe vituperaverat. Tum fascem virgarum iis tradidit, et imperavit ut frangērent. Quod cum fratres frustra studērent facere, pater fascem solvit et virgas filiis distribuit, ut eas frangērent. Quod cum nullo labore perfecissent, didicerunt, quam firma res esset concordia, quam perniciosa discordia.

54. Сократове изреке

Socrates aliquando parvam domum sibi aedificavit. Tum Atheniensis quidam eum interrogavisse dicitur: „Sed cur tu, talis vir, tam parvam domum tibi posuisti? „Utinam, inquit Socrates, hanc veris amicis implēam!“ Ad eundem olim paedagōgus cum discipulo venit. Paedagōgo dicenti: „Pater ad te, Socrates, filium misit, ut eum vidēres.“ Socrates „Loquēre, inquit, adulescens, ut te videam.“

55. Тиберије и шаљивчина

Cum Romae mortuus efferretur, in medio foro scurra ad eum accessit et in aurem aliquid insusurravit. Interrogatus ab iis, qui adērant, quidnam dixisset: „Se mandasse ei, respondit, ut Augusto nuntiaret, nihil eorum, quae moriens plebi legasset, a Tiberio solutum esse”. Re audita, Tiberius scurram, ut ipse Augusto nuntium ferret, ad supplicium duci iussit.

56. Цицеронове шале

M. Tullius Cicero adeo erat facetiarum amans, ut ab inimicis soleret appellari „scurra consularis”. Cum Lentulum generum suum, exiguae staturae hominem, longo gladio accinctum vidisset: „Quis”, inquit, „meum genērum ad gladium alligavit?” — Matrona quaedam, iuniorem se quam erat esse simulans, dictitabat se triginta tantum annos esse natam. Cui Tullius: „Verum est”, inquit, „quod dicis, nam hoc annum vicesimum iam audio”.

57. Цицеронова смрт

Antonius, unīta cum Octaviano societate, Ciceronem, iamdiu sibi inimicum, proscripsit. Qua re audita, Cicero transversis itineribus in villam, quae a mari, proxīme abērat, fugit indeque navem conscendit, in Macedoniam transiturus. Unde aliquotiens in altum provectum cum venti adversi retulissent, et ipse iactationem maris pati non posset, regressus ad villam: „Moriar, inquit, in patria saepe servata”. Mox, adventantibus percussoribus, cum servi parati essent ad dimicandum fortiter, ipse lecticam, qua vehebatur, deponi iussit, et quietus pati quod sors iniqua cogeret. Prominenti ex lectica et immotam cervicem praebenti caput praecisum est. Manus quoque abscissae; caput relatum est ad Antonium, eiusque iussu cum dextra manu in rostris positum. Fulvia, Antonii uxor quae se a Cicerone laesam arbitrabatur, caput manibus sumpsit, in genua imposuit extractamque linguam acu confixit.

58. Гај Марије

Caius Marius, Romā a Sulla eiectus, in palude ad Minturnas aliquandiu delituit. Sed paulo post deprehensus est et in custodiam coniectus. Missus est servus publicus¹, Cimber natione, ut Marium occideret; at eum Marius sola vultus maiestate deterruit. Cum enim hominem illum vidisset ad se venientem cum gladio: „Tunc, inquit, audebis Marium necare?” Servus attonitus et tremens abiicit ferrum et fugit. Paulo post Marius, e carcere emissus, in Africam traiecit. Cum in locis solitariis sederet, lictor Sextilii praetoris ad eum venit et imperavit ut decederet provinciā. Eum torvis oculis intuens Marius nullum responsum dabat. Interrogavit igitur eum lictor: „Ecquid renuntiabo praetori?” „Renuntia, inquit Marius, te vidisse Caium Marium in Carthaginis magnae ruinis sedentem”.

59. Пролог

(Федар)

Aesōpus auctor quam materiam repperit,
Hanc ego polivi versibus senariis.
Duplex libelli dos est: quod risum movet
Et quod prudenti vitam consilio monet.
Calumniari si quis autem voluerit,
Quod arbores loquantur, non tantum ferae,
Fictis iocari nos meminērit fabulis.

60. Две торбе

(Федар)

Peras imposuit Iuppiter nobis duas:
Propriis repletam vitiis post tergum dedit,
Alienis ante pectus suspendit gravem.
Hac re videre nostra mala non possumus;
Alii simul delinquant, censores sumus.

61. Магарац и лира

(Федар)

Asinus iacentem vidit in prato lyram.
Accessit et tentavit chordas ungŭla;
Sonuēre tactae. „Bella res, sed mehercŭles
Male cessit“, inquit, „artis quia sum nescius.
Si repperisset aliquis hanc prudentior,
Divinis aures oblectasset cantibus”.
Sic saepe ingenia calamitate intercĭdunt.

62. Вук и јагње

(Федар)

Ad rivum eundem lupus et agnus venerant
siti compulsi; superior stabat lupus
longeque inferior agnus. Tunc fauce improba
latro incitatus, iurgii causam intulit:
„Cur“, inquit, „turbulentam fecisti mihi
aquam bibenti?” Lanĭger contra timens:
„Quī possum, quaeso, facere, quod quereris, lupe?
A te decurrit ad meos haustus liquor”.
Repulsus ille veritatis viribus:
„Ante hos sex menses male“, ait, „dixisti mihi”.
Respondit agnus: „Equĭdem natus non eram”.
„Pater hercle tuus“, inquit, „male dixit mihi”.
Atque ita correptum lacĕrat iniusta nece.

Haec propter illos scripta est homines fabula,
qui fictis causis innocentes opprĭmunt.

63. Лављи део

(Федар)

Numquam est fidelis cum potente societas:
testatur haec fabella propositum meum.

Vacca et capella et patiens ovis iniuriae
socii fuēre cum leone in saltibus.

Hi cum cepissent cervum vasti corporis,
sic est locutus, partibus factis, leo:

„Ego primam tollo, nominor quoniam leo;
secundam, quia sum socius, tribuetis mihi;
tum, quia plus valeo, me sequetur tertia;
malo adficietur, si quis quartam tetigērit!”
Sic totam praedam sola improbitas abstulit.

64. Козја брада

(Федар)

Barbam capellae cum impetrassent ab Iove,
hirci maerentes indignari coeperunt,
quod dignitatem feminae aequassent suam.
„Sinīte”, inquit „illas gloriā vanā frui
et usurpare vestri ornatum muneris,
pares dum non sint vestrae fortitudine”.

Hoc argumentum monet, ut sustineas tibi
habitu esse similes, qui sint virtute impāres.

65. Порађало се брдо...

(Федар)

Mons parturibat gemitus immanes ciens.
Eratque in terris maxima exspectatio.
At ille murem peperit. — Hoc scriptum est tibi,
qui, magna cum minaris, extrīcas nihil.

66. Чобанин и коза

(Федар)

Pastor capellae cornu bacūlo fregērat:
rogare coepit, ne se domino prodēret.
„Quamvis indigne laesa, reticebo tamen;
sed res clamabit ipsa, quid deliqueris”.

67. Смрт Аугустова

(Светоније)

Supremo die identidem exquirens, an iam de se tumultus
foris esset, petito speculo, capillum sibi comi ac malas labantes
corrigi praecipit et admissos amicos percontatus est e c q u i d

iis videretur mimum vitae commode transigisse. Omnibus deinde dimissis, dum advenientes ab urbe de Drusi filia aegra interrogat, repente in osculis Liviae et in hac voce defecit: Livia, nostri coniugii memor vive, ac vale! sortitus exitum facilem et qualem semper optaverat.

68. M. T. C. Terentiae S. P. D.

Si vales, bene est, ego valeo. Valetudinem tuam velim cures diligentissime. Nam mihi et scriptum et nuntiatum est te in febrim subito incidisse. Quod celeriter me fecisti de Caesaris litteris certiolem, fecisti mihi gratum. Item posthac, si quid opus erit, si quid accidērit novi, facies ut sciam. Cura, ut valeas. Vale D. IV. nonas Iunias.

M. T. C. Terentiae Suae S. P. D.

Si vales, bene est, ego valeo. Da operam, ut convalescas. Quod opus erit, ut res tempusque postulat, provideas atque administres: et ad me de omnibus rebus quam saepissime litteras mittas. Vale.

M. T. C. Terentiae S. D.

In maximis meis doloribus excruciat me valetudo Tulliae nostrae, de qua nihil est, quod ad te plura scribam: Tibi enim aequae magnae curae esse certo scio. Quod me propius vultis accedere, video ita esse faciendum: etiam ante fecissem, sed me multa impediērunt, quae ne nunc quidem expedita sunt. Sed a Pomponio exspecto litteras, quas ad me quam primum perferendas cures velim. Da operam, ut valeas.

69. Пословице и паметне изреке II

1. Mors ultima linea est, nec metuenda viris.
2. Nunquam est ille miser, cui facile est mori.
3. Aspiciunt oculis superi mortalia iustis.
4. Quod latet ignotum est: ignoti nulla cupido.
5. Pallida mors aequo pulsat pede pauperum tabernas regumque turres.

6. Mixta senum ac iuvēnum densantur funera; nullum saeva caput Proserpina fugit.

7. Tua si bona nescis servare, frustra clavis inest foribus.

8. Virtus sola neque datur dono neque accipitur.

9. Turpe est contra cives plus animi habuisse quam contra hostes.

10. Nefas est nocere patriae, ergo civi quoque: nam hic pars patriae est; sanctae partes sunt, si universum venerabile est.

11. Quam multi luce indigni sunt, et tamen dies oritur.

12. Aequat omnes cinis: impāres nascimur, pares morimur.

Римски календар

Код Римљана су важна три датума у сваком месецу:

а) Kalendae, arum, први дан у месецу;

б) Nonae, arum, пети дан у месецу;

в) Idus, uum, тринаести дан у месецу.

Али у месецима марту, мају, јулу, октобру (ради лакшег памћења: Mar., mai., iul., oc.) Nonae су падале седмог а Idus петнаестог дана у месецу.

Ови датуми су се изражавали аблативом:

Kalendis Februariis, првог фебруара;

Nonis Octobribus, седмог октобра;

Idibus Iuniis, тринаестог јуна.

Дан уочи Kalenda, Nona, Ida изражавао се је са pridie, са акузативом:

Pridie Kalendas Februarias, 31 јануара (pr. Kal. Feb.);

Pridie Nonas Octobres, 6 октобра (pr. Non. Oct.);

Pridie Idus Iunias, 12 јуна (pr. Id. Iun.).

Дан после Kalenda, Nona, Ida изражава се са postridie, са акузативом:

Postridie Kalendas Februarias, 2 фебруара;

Postridie Nonas Octobres, 8 октобра;

Postridie Idus Iunias, 14 јуна.

За све остале дане у месецу рачуна се број дана колико не достаје до Kalenda, Nona, Ida. Ту се убраја и почетни и завршни дан.

Тако ће 23 јуни бити девети дан пред јулске Kalende: die nono ante Kalendas Iulias. Али се у пракси говорило овако:

Ante diem nonum Kalendas Iulias,

а писало се скраћено:

a. d. IX. Kal. Iul. или IX. Kal. Iul.

Тако се 3 фебруар говорио:

Ante diem tertium Nonas Februarias,

а скраћено:

a. d. III. Non. Febr. или III. Non. Feb.

Тако се је 8 јануар говорио:

Ante diem sextum Idus Ianuarias,

а скраћено:

a. d. VI. Id. Ian. или VI. Id. Ian.

III ДЕО

КОМЕНТАР

2. *sermone traxit*, забавила је, задржала у разговору, док.

3. *aut hoc*, или с њим.

4. *educatus est*, Сатурн је, према причи, јео своју децу чим се роде. То је веровање настало вероватно за то што су му се за жртву приносила деца. Реа, да би спасла дете од очеве свирепости, преда Јупитера Корибантима да га одгоје. Они га однесу на острво Крит. *divum*, поетски облик уместо *divorum*, *deorum*. *fere*, већином, обично. *Ganimedes*, син Троса, краља Тројанског, који је због лепоте постао љубимац Јупитеров.

5. *Argis, Argi, orum*, главни град Арголиде у Пелопонезу.

Iris, idis, ћерка Тауманта и Електре. Јунона ју је много волела; стога је смести у небо и претвори у дугу.

6. *Antiquissimus*, верује се да је Енеја пренео у Италију култ богиње Весте. *Templum*, храм Вестин налазио се између Форума и Палатина. — *altero*, други. — *Sacerdos* је *generis communis*, стога значи свештеник и свештеница. — *extinctus*, *Pontifex Maximus* тукао је шибама ону Весталку која је дозволила да се света ватра угаси.

7. *Campus Martius* била је пространа пољана на левој обали Тибра. — *Vehens* је партицип од *vehor*: ношен. — *Bellona*, ае, била је богиња рата.

8. *puntius*, гласник, весник; — *ad inferos*, подземна места, пакао, где су се налазиле сени покојника. — *Palaestra* звало се је место или школа где су се одржавале

игре за телесна вежбања. — *Petāsus*, i, шешир за пут са широким ободом. — *Talaria*, ium, чизмице, сандале. — *Caduceus*, шибa око које су биле обавијене две змије. Према причи, Меркур је својим штапом раставио две змије које су се клале. По томе *caduceus* је постао символ мира, и обично га носе весници.

9. *qui idem*, такође; — *Delus* или *Delos*, i, f. острвце у Егејском мору, у групи Циклада. *Oraculum Delphicum*, Делфиско пророчиште, звато по Делфима, граду у Фокиди, испод Парнаса, где се налазио величанствен храм посвећен богу Аполону. — *et quidem*, преведи са: и то, или не преведи никако. — *amatoriae*, љубавне; — *astrologiae*, астрономија; — *promisso*, дугачак; — *laurea* тј. *corona*, лоровов венац: *laurea coronari*, бити овенчан лорововим венцем.

10. *Gratias*, звале су се и грчким именом *Charites*, um. — *venustas* не значи само лепота него и пријатност, љупкост, углед у држању и облику. — *Apelles*, грчки сликар; *Anadyomene*, es грчка реч, која значи: онај који излази. који се помаља (из мора).

11. *turpissimus*, најружнији. — *Lemnos* или *Lemnus* i, једно од највећих острва егејског мора; — *casu*, пад; *Aetna*, вулкан у Сицилији; — *Aeoliae insulae*, еолиска острва леже северно од Сицилије; највеће од њих било је Липара, данас Липари.

12. *Orcus*, i, име царства мртвих; *Heppa*, ae, град у Сицилији где је Церера имала храм. У близини биле су ливаде и шуме; *legentem*, док је брала; *umbrarum*, сени мртвих; — *Minos*, ois, син Јупитера и Еуропе, краљ и законодавац критски; био је паметан и праведан законодавац; *Radamanthus*, i, брат Миносов; — *Aeacus*, i, син Јупитера и Егине, родио се и владао на острву које је названо по имену његове мајке, лежи између Арголиде и Атике. — *Charon*, ontis, син Ереба и Ноћи, превозио је на лађи душе покојника преко река подземног света. — *manes*, душе; — *Furiae* или *Eumenides*, богиње

које су кажњавале недела људи биле су три: Тизифоне, Алекто и Мегера.

13. *Concha*, шкољка, тј. рог од шкољке. Кад би Тритон у њ дувао, узнемирио би или смирио морске таласе; — *Nerūs, eos ī ei*, бог мора; — *Thetis, idis*, Тетида, жена Пелеја, краља Тесалије.

14. *religione*, обожавање; — **rex**: верује се да је Јан владао у Лацију у средњој Италији, где је касније подигнут Рим, и да је у своје краљевство примио Сатурна, када је овај био протеран из неба. — *Bifrons*, са два лица. Јан је био бог пролаза из једног места у друго, бог врата, која су по њему назвата *ianuae*. Зато се и претставља са два лица од којих једно гледа унутра, друго напоље; — *paterbat*: за време рата се отварао да би се симболички представило да је бог кренуо да у рату пружи помоћ Римљанима, а затварао се за време мира, како се бог, чувар и заштитник града не би могао удаљити.

15. *abeo*, ... односи се на Пира; *eique* на Фабриција; *sibi, se*, на бегунца.

16. *cum ageretur*, кад се расправљало; *patribus*, сенатори; *movit ea res patrum animos*, то је утицало на сенаторе.

17. *cum sacrificis arceretur*, кад је био удаљен, спречен од; *pro dextra (manu) amissa ferream (manum), ea (manu)*.

18. *elatus (effero) victoria Actiaca*, када се је хвалисао победом код Акција 31 год. пр. Хр.; *avi non respondentī*, када птица није одговарала; *oleum et operam perdidī*, узалуд сам потрошио труд и време.

19. *gravissime edixit*, врло строго нареди; *ne vim faceret*, да му не нанесе насиље; *dum formas describeret*, док је цртао ликове; *militi Romano... nihil respondet*.

20. *Troia capta, abl. absolutus* са врем. значењем; град Троја, у Малој Азији, био је заузет и разорен од Грка после опседања од десет година; — *Aeneas*, Енеја, по заузећу Троје великом муком побегне из града носећи на

леђима старога оца и повукавши се са највећим бројем Тројанаца, које је могао да прикупи, опреми флоту од двадесет лађа и крене да тражи нову отаџбину у Хесперији (Италија); *Anchises*, ае, Анхиз, тројански првак Пријамове породице, кога је због лепоте волела Венера и с њоме је имао сина Енеју; *domo* = *patria*; — *classem*... *arripuit*, пристаде са флотом уз обалу; — *egressi*, пошто су се искрцали; — *errore*, пут, лутање; — *Aborigines*, становници исте земље, звали су се уопште први становници неке земље, за разлику од оних који су се доцније доселили; тако се звао примитивни народ Лација, који се доселио из брдских крајева око Реате у околину Тибера; *urbe*, *Laurentum*, где је живео краљ Латин, недалеко од мора између Остије и Ардеје; — *Lavinium*, основан од Енеје, источно од Лаурента, три миље далеко од мора; — *Albam Longam*, лежи на узаној и дугој коси између планине и албанског језера.

21. *Addidit sceleri scelus*, овом злочину дода и други; — *Vestalem legisset*, изабрати за Весталку: посветити девојку за службу богињи Вести; — *perpetua virginitate*, Весталке се нису могле удати за цело време док су биле у служби богиње; — *stirps*, пород, потомак, деца; — *in vincula coniecit*, оковати, стрпати у тамницу; — *demergerent*, потопити; — *ex suo nomine Romam*, град саграђен од Ромула обухватао је само брежуљак Палатин (*mons Palatinus*) и мали део земљишта испод тога брежуљка; био је опкољен зидовима четвртасте форме, стога се звао *Roma quadrata*;

22. *Asylum*, i: место где се налазила заштита и сигурност; *multi alii*: много света, а нарочито... *processerunt*: ступе у средину, умешају се; *Conciliarunt*: направе између њих мир, измире их; *Senatus*, i, значи савет старијих; *Campus*, i, звала се је пољана између градских зидина и Тибера, која је касније посвећена богу Марсу и названа *Campus Martius*. Ту се налазила мочвара, звана Капра; — *recenseret*, извршити преглед, смотру; — *tempestate*, олуја, невреме;

23. *Cures, ium*, Кури, град Сабинаца; *Vestae*, види стр. 53; — *Flamen, inis*, звао се је свештеник који се старао о култу једног бога: *Flamen Dialis* Јупитеров, *Martialis* Марсов, *Quirinalis* Квиринов тј. Ромула Квирина, под којим су именом Римљани поштовали краља Ромула после његове смрти. — *Salii, orum* тј. играчи (од *salio*, скакати, играти) звало се дванаест свештеника који су сваке године, почам од првог марта, обилазили неколико дана градом, играјући и певајући у част бога Марса. У левој руци носили су Марсове штитове, *ancilia*, и ударали су по њима месинганим шипкама; — *Pontifices*, сачињавали су колегиј коме је био на челу *Pontifex Maximus*, и њима је била поверена брига о свима јавним и приватним верским обредима; — Јапо види стр. 54; — *Egeria*, звала се једна од нимфа пророчица зване *Camenae*. Шума и извор код кога је Нума тобоже разговарао са богињом и од ње добијао савете, налази се, према једној легенди, у једној долини код Рима, изван *porta Capena*, а према другој легенди у Лацију.

24. *interregnum* звало се време које протече између смрти краља и избора његовог наследника, а за то време државом су управљали сенатори; — *rediit*, врати се; — *trigemini fratres*, тројке; — *diiudicare*, одлучити; — *lege*, по договору, под условом; — *sicut convenerat*, како је било одлучено, по договору; — *impar esset*, видећи да сам не може да одоли тројици; — *per intervalla*, у размацима, у раздаљеностима између једног и другог; — *stricto*, исукавши, истргнувши; *duumvirum*, два грађанина које је краљ одредио да суде у процесу; — *provocavit*, апеловао је на народ; — *reconciliaret*, да придобије; — *Veientes*, становници града *Veii, orum*, у Етрурији; — *Fidenates, ium*, становници сабинског града *Fidenae, arum*; — *Curia Hostilia*, зграда у којој су се редовно држале седнице сената, у част Тула Хостилија, који је саградио ову палату. Налази се на форуму према Палатину;

25. *перос*, син једне кћери краља Нуме; — *Latinos*, народ који се налазио у делу Лација око Рима, а нарочито у равници између Рима и мора; — *Carcerem*, то је тако звани *Carcer Mamertinus*, државна тамница, на обронку Капитолија; — *urbem*, град који је подигао Анко на ушћу (*ostium*) Тибера назват је Остиа и дуго времена био је главно пристаниште Римљана;

26. *Cypselus*, i, тирјанин Коринтски од 655 до 625 пр. Хр.; наследио га је син Периандар; — *Tarquinius*, Демарат, отац Тарквинијев, постао је поглавица етрурског града Тарквинија; — *advenienti*, док је ишао; — *Tanquilis*, племенита госпођа етрушћанска, вешта аугурским пословима, као и сви Етрушћани; — *cunctis suffragiis*, једногласно; — *minorum gentium*, gens код Римљана био је скуп више породица истог племена; — *gentiles*, особе које су припадале једној истој gens, а које су се означавале истим именом на *ius*, као *Cornelius*, *Tullius* итд. Свака gens обухватала је више породица. У прво време само су патрицији били чланови *gentes*, али пошто је Тарквиније међу патриције примио велики број плебејаца, настала је разлика између *patres maiorum gentium*, патриција вишега, првога реда и *patres minorum gentium*, патрицији нижега, другог реда; — *Maximi*, овај храм, највеличанственији од свих храмова у Риму, налазио се на врху Капитолија; почео је са грађењем Тарквиније Приско, а завршио Тарквиније Охоли; — *cloaca maxima*, чији су се остаци сачували до данас, саграђена је да прикупља и одводи воду из мочвара између Палатина и Авентина; — *Circus Maximus*, који се зове и једноставно *Circus*, налазио се у ували између Палатина и Авентина; — *Ludi Romani* или *Magni* биле су најважније од игара у циркусу; у почетку су биле трке колима; касније атлетске вежбе и борба зверова.

27. *Tarquiniensi*, види стр. 57; *dicto audientem*, слушати, бити подложен; — *agger*, насипи од земље у циљу одбране и заштите; — *муро*, Сервијеве зидине биле су од камена, али није сигурно да су обухватале свих

седам брежуљака; — *Censum*, попис броја и процена имања и економског стања грађана; — *proletarii*, грађани најнижег слоја народа, који нису ништа поседовали, нису плаћали порезу, према томе држава није од њих имала никакве користи, сем што су имали много деце (*proles*); — *deiectus*, оборен, трмоглављен са степеница, којима се ишло у курију; — *vicus sceleratus*, обесвећена улица, улица злочина.

28. *ex moribus*: *mores* у множини значи ђуд, карактер; — *prospera fortuna*, била му је срећа наклоњена; — *Suessa Pometia*, град волштански у близини Понтиских мочвара; — *Gabii*, *ogum*, град у Лацију између Рима и Пренесте; — *Minervaeque*: Јупитеров храм имао је под истим кровом три светишта: у средини је био Јупитеров храм, две побочне стране биле су посвећене Јунони и Минерви; — *exsilio afficere*: осудити на изгнанство, протерати у изгнанство.

29. *Tarquinius*, племе последњег римског краља; *Ianiculum*, један од седам брежуљака на десној обали Тибера; *pons Sublicius*, мост на Тиберу саграђен од греда забијених у земљу. Верује се да га је подигао Анко Марције; *cum quo*, с којим тј. са мостом; *ad suos tranavit*, дође до својих препливавши реку.

30. *veniam transfugendi* (тј. *ad hostes*) *petiit*, затражи одобрење да пребегне к непријатељу; *purpuratum pro rege deceptus occidit*, поређај: *deceptus* (преваривши се) *occidit purpuratum pro rege*; *area*, тј. *manu*; *quod peccasset*, што је погрешила; *quasi beneficium referens*, као да му узвраћа добротинство.

31. *Exacto Tarquinio*, *abl. absolutus*, са значењем временске реченице: пошто је био прогнан, по изгнању; — *imperium*, врховна власт; — *maxime egerat, ut... pelleretur*, највише се zaloжио да прогна; — *percussi*, погубљени;

32. *Mons Sacer*, усамљени брежуљак у земљи Сабинаца, на десној обали Аниена око три миље удаљен од

Рима; — *Anio* (стари облик *Anien*, одатле ген. *Aniēnis*), речица која утиче у Тибар више Рима; — *ministerium ventri*, у служби стомака; — *quietum*, посред њих удобно живи; — *conficerent*, да не жваћу; — *domare*, измучити; — *ipsa una*, сваки за себе; — *tabem*, до изнемоглости; — *redierunt*, измирише се; — *hominum*, плебејце; — *sacrosancti*: свети и неповредиви.

33. *ingravesceret annonа*, намирнице поскупљују; — *tollendae*, да се укине; — *extorsisset*, отео; — *invidiam*, мржња; — *lapidem*, миљоказ, дужина једне миље, 1000 римских корака, отприлике 1479 метара; — *de pace*, да траже мир; — *ex Marcio*, које је родила са Марцијем; — *occisus esse*, верује се да су Кориолана у једној побуни убили Волштани. Он као да је то предосећао, јер попуштајући мајчиним молбама рече: Мајко, спасаваш Рим, али губиш сина.

34. *imperium*, врховна власт; — *corpus omnis Romani iuris*, законик који су израдили децемвири на дванаест таблица био је основ римског приватног и јавног права. Још за Цицероново доба младићи су га учили напамет; — *dominationem*, деспотизам, апсолутна и самовољна власт; — *ingenuum*, тако се звао онај који је рођен од слободних родитеља и који никада није био роб; супротно од *libertinus*, коме је дато римско грађанство; — *in servitutem asserere*, прогласити некога робом;

35. *Galli Senones*, Гали су припадали великој келтској породици, која је у то доба (890 год. пр. Хр.) живела у свима земљама западне Европе. Из Галије, њиног главног пребивалишта, дођоше преко Алпа да заузму земљиште између Алпа, Апенина и Јадранског Мора, тако да су Римљани тај крај звали *Gallia Cisalpina* или *Gallia Citerior*. Једно њино племе звало се *Galli Senones*; — *contenderunt*, кренуше се; — *ad Alliam*, речица која извире из сабинских брежуљака и на шест миља од Рима утиче у Тибер; — *maiores natu... ut deos venerati sunt, deinde... occiderunt*. Када су се Гали приближили

граду, велико мноштво плебејаца побегне у Веје и остале ближе градове; млади патрицији способни за борбу затворе се на Капитолију. Али патрицији и старији сенатори не могући да бране отаџбину оружјем, а не хотећи да траже милост од народа, који је некад био под њиховом влашћу, остадоше у кућама, обукоше тоге и све знакове свога достојанства, поседаше на столице од слонове кости чекајући непомично смрт; када их варвари угледаше, помислили су у први мах да су богови заштитници Рима. Када један одважнији Гал пружи руку и ишчупа браду Папирију, који не могући поднети бол удари Гала својим скиптром по глави тако снажно да га обори, остали Гали као на дати знак убише Папирија и за њим све остале; — *in his angustis*, у таквом шкрипцу; — *Ardea*, ае, Ардеја, престоница Рутула у Лацију; — *Romani... obsessi*, за време опседања Капитолија Гали покушаше да се попну на брежуљак и, док је стража спавала, једној чети пође за руком да се попне на зидине утврђења, када вика светих гусака, које су биле у Јунонином храму, пробуди Марка Манлија, који зграби оружје, стрмоглави прве нападаче и спасе Капитолиј; — *расет... ауро емере*, док се је мерило злато уговорено за откуп града, Брено, вођа Гала, баци дрском гордошћу сабљу на вагу повикавши: *vae victis* (тешко побеђенима). Међутим стиже Камило на челу војске коју бејаше сакупио у Вејима, нареди да се уклони злато, јер Римљани треба да се откупе оружјем а не златом; затим се сукоби са непријатељем, порази га и потпуно разбије.

36. *triennio*, за наредне три године; — *esset admissa*, није пуштена до, није била примљена; — *Captum est*: град Сагунт, када га је Ханибал опколио, одолевао је осам месеци, а када га је освојио, његови браниоци сачували су се јуначки под рушевинама града.

37. *intercludere*, да Ханибалу спречи довоз хране; — *Cannae*, *agum*, варошица у Апулији на реци Ауфиду, данас Офанто; — *congressi*: два конзула су се сваког дана смењивала у командовању; консул Емилије није хтео да заметне бој; али Варон првог дана чим је добио

команду приведе војску тако близу непријатељу, да му је било немогуће да се повуче; — *augerunt*: после битке Ханибал је послао у Картагину брата Магона, да јави о успеху и да тражи појачање војске. Као доказ о победи Магон је просуо у вестибилу три мере, суда (*modios*, нешто мање од 9 литара) златног прстења скинутог са прстију римских витезова, који су пали у овој бици.

38. *servaverat*: у бици код Тицина консул Публије Корнелије Сципион тешко је рањен. Спасао га је његов син, младић од 18 год. који је својим телом заштитио оца, и пренео га у логор на другој страни реке; — *deteruerat*: после пораза код Кане неки млади римски племићи, на челу са Метелом, повукли су се у Канузију, град у Апулији, на Ауфиду и ту очајавајући о судбини отаџбине, спремали се да напусте Италију и да се ставе у службу неком страном поглавици. Млади Сципион дозна за ову намеру, хитно се упути у логор Метелов и исуканом сабљом над његовом главом присили га да се закуне да неће напустити државу и да неће дозволити да је други напусте; — *Vasulam*, град у Хиспанији, данас Андалузија.

39. *Leptim*, град у северној Африци, јужно од Картагине; — *Zamam*, град у Нумидији, на граници Картагинске области; — *re infecta*, не свршивши, не закључивши ништа; — *facta est*: услови мира били су да Картагињани предаду све ратне лађе, изузев десет трирема, и све слонове, да плате десет хиљада талената у педесет година и да обећају да неће ратовати без сагласности Рима.

40. *Interposuerunt*, наводили су као повод; — *consul factus*: Сципиону је било тада 38 година и кандидовао се за едила; народ га изабере за консула, мада није имао 43 година, колико је закон тражио за конзулат; сенат је потврдио одлуку народа; — *provincia*: под именом провинција, која се поверава неком магистрату (конзулу, претору итд.) подразумева се командовање у рату. И овде се Сципиону поверава команда у афричком рату; — *extra sortem*, не вукући коцку. Ово није било у складу са редовном процедуром, по којој су конзули мо-

рали вући коцку или по међусобном споразуму поделити провинције (*aut comparare inter se aut sortiri*). — *obtigit*: Сципиона који је разорио Картагину, историчари су назвали *Africanus Minor* за разлику од првога (*Africanus Maior*), победника Ханибаловог. — *diruit*: Конзул Луције Мумије пренео је у Рим све статуете, слике и најлепше споменике грчке уметности. Неколико месеци после разорења Коринта послата је из Рима комисија од десет сенатора да уреди прилике у Грчкој. Цела земља јужно од Македоније и Епира постала је римска провинција под именом *Achaia*.

41. *Ponti*, тако се звао онај део Мале Азије, који се пружа уз обалу Црнога Мора између Битиније и Арменије; — *interfectis ubique civibus Romanis*, Митридат, краљ Понтски, пошто је проширио своју власт на Малу Азију и пошто је заузео римску провинцију у Азији, нареди намесницима градова да поубијају све Римљане без разлике пола и доба. Наредба је извршена и једног дана убијено је 80 хиљада људи; — *legem tulit*, предложи закон; — *imperio abrogaretur*, да се одузме команда; — *Ostiam*, град у Лацију на ушћу Тибера; — *in Minturnensium paludes*, *Minturnae*, *arum*, град у Лацију на граници Кампаније, код ушћа реке Лириса (данас Гариљано). Ту је Марије, бежећи пред непријатељем који га је гонио, провео једну ноћ. Сутра се упути према обали у нади да ће наћи неку лађу да се превезе. Међутим је био ухваћен и одведен у Минтурно. Власт нареди једном Цимбру да га убије. Када је Марије видео Цимбра где улази у мрачну собу исуканом сабљом, повиче: Несретниче, ти се усуђујеш да убијеш Гаја Марија! Роб побеже уплашен. Власт је схватила овај страх војников као опомену богова; ослободише старог војсковођу и дадоше му лађу, да би се превезао из Италије; — *in Africam pervenit*, Марије стиже у Африку на место где је била Картагина. Римски намесник чим дозна за његов долазак, нареди му да се удаљи из провинције. Марије је неко време гледао посланика док га овај не запита, шта ће да одговори намеснику: Кажи

му да си видео Марија где седи на рушевинама Картагине, одговори му стари војсковођа.

42. *in urbem ingrediuntur*; Када је Сула кренуо на исток, његови противници су успели, да је код избора за консула био изабран Луције Корнелије Цина, један од ватрених присталица плебејске странке. Чим је био изабран за консула, Цина је покушао да се врати Марије и његове присталице. Овоме предлогу опре се племство на челу са другим конзулом. Дође до окршаја у граду. Цина је био побеђен и свргнут са конзулске части. Али он сакупи војску Маријевих присталица и здруживши се са Маријем, који је био позват из Африке, пође према Риму, који опкољен и притиснут глађу и кугом мораде се предати. Марије се освети својим непријатељима и даде се бирати за консула заједно са Цином. После неколико дана Марије умре. — *Dictator perpetuus*, доживотни диктатор; — *proscripsit*: по доласку у Рим Сула је саставио и објавио списак Маријевих присталица, које је требало погубити и добра им конфисковати. Листа се звала *proscriptio*; — *dictatura se abdicavit*: одрекне се диктатуре и повуче се у један замак код Путеоли у Напуљском заливу. После једне године умре.

43. *odio in bonos*; овде *boni* у политичком смислу значи: добри грађани; — *iuventus pleraque*, већи део омладине; — *sed maxime*, а надасве; — *insertis*, планови;

44. *inierat*: овај савез између Цезара, Помпеја и Краса назван је први триумвират; — *ulterior*: Галија је обухватала две области, једну с оне стране Алпа, звана *Gallia transalpina* или *ulterior*, чије су се границе већим делом поклапале са данашњом Француском; другу с ове стране Алпа, звана *Gallia cisalpina* или *citerior*, у долини Поа, чији ју је ток делио у два дела: Транспада и Циспадана; — *provincia*: види стр. 58.

45. *comitiis consularibus*: скупштине које су се одржавале за избор консула; — *imperium abrogaretur*: да му се законом одузме команда; — *Rubico*,

onis, речица северно од Риминија (Ariminum) делила је Цис-алпинску Галију од Италије у правом смислу речи, и за Римљане је била света граница старе државе; — *terror invasit*: обузео је страх; — *pro tempore*, према приликама; — *Illyricum* је обухватао наше и албанско приморје; — *Dyrrhachium*, Драч, град у Илирији; — *cladem attulit*, нанесе тежак пораз; — *apud Pharsalum*: град у Тесалији.

46. *ab amicis*: од дворјана; — *in curatione regni*: владали су, управљали државом; — *profligavit*: рат је завршио за самих пет дана. О томе Цезар јављајући пријатељима у Риму јавља са три речи: *veni, vidi, vici*.

47. *Bellis civilibus* споји са *compositis*, *abl. absolutus*, са значењем временске реченице; *insolentius agere*, поступати самовољно; — *in curia Pompei* (Pompeia), Помпејева већница налазила се на Мартовом пољу; *frequenti senatu*, у пуном сенату.

48. *Percussoribus*: убице; — *miscere*: узмешати, заплести; — *iudicatus est*: Антоније је проглашен за непријатеља отаџбине нарочито на потстицање Цицерона, који је држао своје оштре говоре нападајући Антонија; — *Caesare Octaviano*: Октавијан је био син Гаја Октавија и Ације, ћерке Јулије, која је била Цезарова сестра. Звао се је Октавијан пошто је био усвојен од Цезара (C. Iulius Caesar Octavianus). Код Римљана усвојена деца сматрала су се као и рођена, стога су узимали име, презиме и племенско име онога ко их је усвојио (C. Iulius Caesar) и томе би додавали племенско име породице у којој су се родили (Octavianus); — *circumvallata*, блокирати; — *in obsidione haberet*: опасао, опсео.

49. *magister equitum*: намесник диктаторов, коме се поверавала команда коњице; — *rei publicae constituendae*: да уреди државу; — *proscriptio*: списак, листа лица противничке партије, које је требало убити, а њихова имања конфисковати; — *instauratur*, обнови се; — *Cicero*: стари Цицерон је био преварен од Октавијана, који га је препустио мржњи Антонијевој.

Када је дознао да се и његово име налази у списку про-
скрибованих, одлучи да побегне из Италије, али га стигну
људи Антонијеви. Његова пратња хтела је да се опре, али он
није дозволио већ пружи врат мачу прогонилаца. По Анто-
нијевом наређењу његова глава и руке донете су у Рим и
обешене, за поругу, на говорници на Форуму, са које је ве-
лики говорник дуго времена владао снагом свога говора.

50. *Philippi, orum*, град у Македонији; — *aequo Marte*: са једнаком срећом; — *aciei cornua*: крило
војске; — *bellum ducens*: продужавати, завлачити.

51. *imperium abrogetur*: одузети команду; —
ostio, улаз; — *ad Actium*: рт Акарнаније на улазу у
Амбрацки залив; — *Agrippa*: Marcus Vipsanius Agrip-
ра био је школски друг младог Октавијана у илирском гра-
ду Аполонији. После Цезарове смрти постаде један од нај-
интимнијих Октавијанових пријатеља, који му повери ко-
манду флоте у бици код Акција; — *admoti*: по народ-
ном веровању Клеопатра је себи задала смрт тиме што ју
је ујела отровница, коју јој је донео један сељак скривену
у кошарици воћа.

52. *imperator*: раније је била почасна титула којом
су римски војници акламовали свога команданта после неке
значајне победе. Ово је била привремена титула, које се
командант морао одрећи по повратку у Рим. Октавијан ни-
је хтео да вређа своје грађане узимајући титуле које би
потсећале на доба краљева, стога се назове доживотно *im-*
perator и тиме је узео на себе сву војну власт; —
Augustus значи исто што свет, поштован, узвишен. Ти-
ме је у очима народа лично на нешто више од човека, ско-
ро божански; — *Sextilis*: у старом римском календару,
када је година почињала са мартom, аугуст је био шести
месец и звао се *Sextilis*; — *litterisque*: Аугуст је за-
служио бесмртну славу заштићујући књижевност и умет-
ност и позивајући у свој двор најбоље геније тога доба.

53. *quod spoji sa student*; *cum spoji sa per-*
fecisset (*perficio*);

54. *sibi*, за себе; *dicitur*, каже се да; *ad eundem*, ка истоме (Сократу); *dicenti*, који је говорио.

55. *se mandasse ei*, да му је наредио; *nihil eorum* ни једно од оних обећања; *Legasset = legavisset*; *solutum (solvo)*, да није испунио.

56. *amans*, који воли: толико је волео.

57. *transiturus*: у намери да; *provectum* зависи од *venti retulissent*: када се је извезао на пучину и...; — *iactationem*: јаки таласи, узбуркано море, морска болест; — *saepe servata* тј. а ме: коју сам често спасао; — *Prominenti... praebenti... caput praecisum est*: преведи временском реченицом; *inita... societate*: триумвират 43 год.; *inimicum*: Цицерон је држао противу Антонија говоре познате под именом *Philippicae*; *in altum*: на отворено море, на пучину; *provectum*, од *provehō*; *in rostris*: на оној истој говорничкој трибини са које је он Антонија жестоко нападао.

58. *ad Minturnas*: види стр. 62; *servus publicus*: јавни слуга, роб, за ниже послове.

59. *quam materiam... hanc ego*, поређај: *ego polivi versibus senariis hanc materiam quam Aesopus auctor reperit*; ово је увод збирци Федрових басана, које он није пронашао већ је само дотерао предмет, који је први нашао Езоп, фригијски роб VII века пр. Хр.; *quod*, тј. шта; *vitam... monet*, учи живети; *voluerit*, буде, хтео, футур егзактни уместо обичног футура; *quod*, јер, што; *fictis iocari*, поређај: *meminerit* (нека се сети) *nos (me) iocari fabulis fictis* (измишљеним причама).

60. *propriis... gravem*, поређај: *dedit post tergum (unam) repletam vitiis propriis* (нашим), *(alteram) gravem alienis (vitiis)*, *suspendit ante pectus*; *hac re*, овим, овако; *simul*, чим; *censores sumus*, правимо се строге судије.

61. *sonuere (=sonuerunt)*, субјект је *chordae*; *bellus*, а, ум, леп, дражестан; *male cessit*, зло се сврши; *prudentior*, искуснији, вештији; *oblectasset = ob-*

lectavisset; calamitate intercidunt, пропадају због несреће.

62. compulsi (compello), нагнати; superior, више; longeque inferior, а много ниже; latro, разбојник, тј. вук; intulit (infero), изнесе; causam, изговор; Laniger, вунат, јагње; bibenti, док сам пио; timens, преплашен; Qui (= quomodo), на који начин, како; quod quæreris, то на шта се жалиш; haustus, гутљај, преведи: уста; liquor, течност, вода; viribus, силом; ante hos sex menses, пре шест месеци; male dixisti mihi, грдио си ме, оговарао си ме; Equidem non, та нисам ни; correptum (corripio) lacerat = corripit et lacerat, зграби га и разреде; propter, за, због; fictis causis, измишљени изговори;

63. fidelis, сигуран, да би се могао поуздати; et ratiens ovis iniuriæ и овца навикла да је злостављају; in saltibus, у планини (да лове); partibus factis, пошто су га поделили; primam, тј. partem; nominor, зовем се; tribuetis mihi, мораћете ми дати; tum затим; plus valeo, јачи сам; me sequetur, припаће ми; malo adficietur, зло ће га снаћи; si quis... tetigerit, ако неко дирне; sola improbitas = solus improbus, тј. лав.

64. maerentes, ражалашћени; dignitatem... suam, њихово достојанство; inquit, субјект је Јупитер; gloria vana, бескорисном славом; usurpare, користити се; ornatum, знак; muneris, положај, служба; dum, само да нису; pares... vestrae, вама равне; ut sustineas, да подносиш; habitu, изгледом, на око; qui sint, који су.

65. parturibat, порађало се; ciens (ciere), дајући од себе; in terris, на земљи; at, кад тамо; tibi, за тебе; magna cum minaris, док снујеш, предузимаш велике ствари; extricas nihil, ништа не закључујеш.

66. *basulo*, штапом, ударцем штапа; *rogare*, да је моли; *se*, односи се на пастира: да га не; *proderet*, ода, јави; *laesa*, повређена; *indigne*, незаслужено, без кривице; *res*, ствар, дело; *ipsa*, сама од себе; *quid deliqueris*, какво си зло учинио;

67. *identidem*, с времена на време; *de se*, за његово здравље; *comi* (*comere*), чешљати, гладити; *malas labantes*, увеле, спале образе (бријући, мажући, парфемирајући); *esquid... videretur... mimum vitae... transegisse*, да ли им се чини да је добро одиграо улогу у комедији живота; *Drusi filia*: Ливија, кћерка Друза, Тиберијевог брата, стога и он пасторак Августов; била је сестра Германика и Клаудија, који је касније био цар; *in osculis Liviae*, у загрљају (и међу пољупцима) Ливије, треће жене Августове, мајке Тиберија и Друза. Њеним интригама Тиберије је и постао цар, а она је била оптужена да је смакла све Августове рођаке, које је он хтео да остави за наследнике.

68. *M. T. C.* = *Marcus Tullius Cicero*; Римљани су потпис стављали у почетку писма; — *Terentiae*, Цицеронова жена; — *S. P. D.* = *salutem plurimam dicit*; *fecisti* споји са *certiorem*; — *si quid opus erit*, ако шта устреба; — *facies* = *fac*, футур место императива; — *D.* = *dabam* (писано) или *data* (*epistula*), писмо предато куриру; *S. D.* = *salutem dicit*, поздрав, поздравља; — *in* = *inter*; *doloribus*, болови су проузроковани политичким приликама: пропаст републиканске слободе код Фарсала (писмо је писано 48 год. пр. Хр. из Брундисија), присилно бављење у Брундисију, где је са осталим присталицама Помпејевим очекивао одобрење од Цезара, да може да се врати у Италију, и увреде неискрених пријатеља и непријатеља; — *valetudo*, стање здравља; — *Tulliae postuae*, Цицеронова и Теренцијина кћерка; — *nihil est quod... scribam*, немам више шта да ти пишем, да те саветујем; — *plura*, више ствари, више савета; — *tibi... curae esse*, лежи ти на срцу; — *aeque*, једнако (као и мени), не мање (него мени); — *quod*, у колико, шта се тиче ваше

жеље; — *multa*, много сметња, препрека; — *ne... quidem*, ни; — *expedita*, није свршено; није уклоњено; *Pomponio*, Тито Помпоније Атик, Цицеронов пријатељ и саветник; — *preferendas... velim*, да ми га пошаљеш, дословце: да настанеш да ми се што пре донесе; — *da operam*, потруди се, побрини се да будеш здрава.

IV ДЕО

Р Е Ч Н И К

Латинско-српски

- A, ab, abs праер. (са абл.) — од, од стране
- Abdīco 1, абдицирати; abdicare se, абдицирати, одрећи се
- abeo, ii, itum 4 — отићи
- abdūco, xi, ctum 3, одвести, одвратити
- abhorreo, ui 2 — грозити се, не бити наклоњен, не слагати се
- abiicio, ieci, iectum 3, одбацити
- abrōgo 1 — одузети, оспорити, укинути
- abscido, cisi, cisum 3 — отсећи, пресећи
- abscindo, scidi, scissum 3 — отргнути
- abiudīco 1, не признавати, одрицати (коме шта)
- abrōgo 1, одузети законом
- abscondo, di, ditum 3 — сакрити
- absimilis, e, несличан
- absolvo, vi, lutum 3, ослободити, завршити, решити
- abstineo, tinui, tentum 2 — уздржати
- absumo, sumpsī, sumptum 3, однети, потрошити; pas. нестати, умрети
- abutor, usus, sum 3 — употребити, искористити, злоупотребити
- accedo, cessi, cessum 3 — приступити, прићи, доћи, обратити се
- acceptus 3 — драг, пријатан
- accio, ivi, itum — дозвати, призвати
- accipio, cepi, ceptum 3, примити, чути, дознати
- acies, ei, f., убојни ред, битка
- acerbus 3 — оштар, суров, строг
- acies, ei, f. — убојни ред
- accingo, cinxi, cinctum 3 — припасати
- accipio, cepi, ceptum 3 — примити, чути, дознати
- accusatio, onis, f. — оптужба
- Actiacus: victoria, победа Аугустова 31 год. пр. Хр. код Акциума
- actio, nis f., делање, рад; тужба, парница
- acus, us, f. — игла
- acutus 3, оштар, жесток, духовит
- addo, didi, ditum 3 — додати

- adeo adv. — дотле, толико, тако
- adeo, ii, itum 4, долазити, прићи, посетити
- addūco, xi, ctum 3, доводити
- adhibeo, ui, itum 2, принети, употребити, позвати
- adhuc adv. — догде, досада, још
- adicio, ieci, iectum 3, додати, повећати
- adīmo, emi, emptum 3, узети
- adipiscor, deptus sum, 3, добити, стећи, достићи
- aditus, us m., прилаз, приступање
- adiumentum, i n. — помоћ, помоћно средство
- adiungo, iunxi, iunctum 3 — придодати, сјединити
- adiuvo, iuvi, iutum 1 — помоћи, помагати
- administer, tri m., слуга, помоћник
- administro 1 — помагати, отправљати, управљати
- admitto, misi, missum 3 — допустити приступ, примити, саслушати
- admodum, баш, сасвим, веома
- admoneo, ui, itum 2 — опоменути, потсетити
- adolescens, tis, mf. — младић, девојка
- adolesco, levi, ultum 3 — одрасти, ојачати
- adopto 1 — изабрати, узети, подсвојити
- adorior, ortus sum 4 — подићи се, напасти
- adulatio, onis f. — улагивање, ласкање
- adulator, orus, m. — ласкавац, улизица
- adulescens, entis, m., младић
- adulescentulus, i, m., младић
- advēna, ae, mf., странац, дошљак
- advento 1 — долазити, приближавати се
- adventus, us, m. — долазак
- adversarius, i — противник, непријатељ
- aedes, is, f., храм; пл. кућа, зграда
- adversor 1, противити ее, притеснити
- adversus 3, противан, неугодан, окренут чему, који се напред налази
- adverso tempore, у невољи
- advōco 1, дозивати, призивати, помагати
- aedes, is, f. — соба; храм
- aedificium, i, n. — зграда
- aedifico 1 — саградити, саиздати
- aegre — тешко, мучно
- aeque, једнако, исто тако

aequitas, atis, f. — једна-
кост, спокојство, правед-
ност

aequo 1, изједначити, про-
редити

aequus 3 — раван, прав,
равнодушан

aes, aeris, бакар, бронза;
aes alienum, дуг

aestimatio, onis, f., проце-
њивање

aetas, atis, f. — доба старо-
сти

affēro, tuli, latum, afferre —
доносити, проузроковати,
нанети

affirmo 1 — тврдити, уве-
равати

afficio, feci, fectum 3 — у-
чинити, навући; роена af-
ficere — казнити; morbo
affici, бити болестан, раз-
болети се

agāso, onis, m., гонић

age, agite (ago), дај, дедер,
дајте

ager, ri, m. — земља, поље

agger, eris, m. — насип, бе-
дем

agīto 1 — покретати, гони-
ти, вршити, обављати

agmen, inis, n. — гомила,
јато; војска, колона у
маршу, убојни ред

agnosco, agnovi, agnotum 3
— познати, упознати

agnus, i, m. — јагње

agricultura, ae, f., земљодел-
ство, ратарство

aio, ait, кажем, тврдим

ala, ae, f. — крило

alāpa, ae, f., шамар

alatus 3 — крилат

albus 3 — бео, светао

alienus 3, туђ; а. а litibus,
непријатељ парницама

aliquandiu adv. — неко вре-
ме, подуже

aliquantum adv. — прилич-
но, знатно

aliquotiens — неколико пу-
та, више пута

allīgo 1 — привезати

aliter, другачије, иначе; ali-
ter... ас, другачије него

allōquor, locutus sum 3 —
ословити, говорити коме,
поздравити

alo, alui, altum 3 — храни-
ти, неговати

altercatio, nis, f., препирка,
дикусија

altum, i, n. — висина, небо;
морска пучина

amatorius 3 — љубавнички,
љубавни

ambactus, i, m., слуга

ambitio, onis, f., славољу-
бље

ambitiosus 3, славољубив

ambo, ae, o, оба

amor, is, m., љубав, љуби-
мац

amplifico 1 — проширити,
 повећати, умножити
 amplitudo, inis, f. — про-
 страност, величина, узви-
 шеност
 amplius, више, дуже
 amplus 3. простран, обилан,
 знатан, јак
 an — или, или пак, или
 можда
 anagnostes, ae (гр.) m. —
 читач
 anceps, cipitis adi. — дво-
 глав, двостран, несигу-
 ран, колебаљив
 angustum, i, n. — тескоба,
 теснац, шкрипац
 animadverto, ti, sum 3, обра-
 тити пажњу, опазити
 animal, alis, n. — животиња
 animans, tis, жив, субст. пл.
 животиња
 animus, i, m. — дух, душа,
 воља, наклоност
 annona, ae, f. — летина, жи-
 то, храна, цена храни
 antea — раније
 antepono, posui, postium 3
 — претпостављати, дати
 првенство
 anulus, i, m. — прстен
 anxius 3 — брижан, узне-
 мирен
 aperio, rui, rtum 4 — откри-
 ти, отворити
 apertus 3, отворен, слобо-
 дан

aprius 3 — присојан
 apparatus, us, m. — спрема,
 направа, апарат; сјај, ра-
 скош
 apparo 1, спремати
 appello 1 — ословити, на-
 звати
 appello, appuli, appulsum 3,
 гурати према, пристати
 уз обалу
 appeto, ivi itum 3, желети,
 нападати, примицати се
 appono, sui, situm 3, стави-
 ти, дометнути, додати
 apprehendo, hendi, hensum
 3, ухватити
 appropinquo 1 — прибли-
 жити се, прићи
 aptus 3, прикопчан, згодан,
 подесан
 apud praer, sa ass. — код,
 уз, пред
 aquila, ae, f. — орао
 arbitrium, i, n., мишљење,
 власт, воља
 arbor, oris, f. — дрво
 arceo, cui 2, одвраћати, од-
 бијати, држати далеко
 archon, ontis (гр.) m. — ар-
 хонт
 arcus, i, m. — лук
 ardens, tis — горући, врло
 зажарен
 ardeo, arsi, arsum 2 — го-
 рети, силно желети
 ardor, oris, m., ватра, жега,
 одушевљење, жеља

arduus 3 — тежак, мучан
 argumentum, i, п., излага-
 ње, предмет, разлог
 arguo, ui, 3 — очитовати,
 издати, тврдити, кривити,
 корети
 arrigo, rexi, rectum 3, ус-
 правити; aures arrigere,
 наћулити уши
 arripio, ripui, reptum 3,
 зграбити, дохватити
 arma, orum, п. — оружје;
 arma ponere — положи-
 ти, одбацити оружје
 armatus 3 — наоружан,
 опремљен
 ars, tis, f. — вештина, умет-
 ност, наука, врлина
 artifex, icis, м., вештак
 artificium, i, п., посао, за-
 нат, вештина
 arch, cis, f. — утврђење,
 град, кула
 ascendo, di, sum 3, попети
 ce
 ascribo, scripsi, scriptum 3
 — дописати, уписати
 assēro, serui, sertum 3, при-
 својити; a. in servitute,
 прогласити кога за свој
 роба
 assertor, is, м., ослободи-
 лац
 asper, era, erum — храпав,
 опор, оштар, јак, љут
 aspis, idis, f. (гр.) — гуја,
 отровница

assēquor, cutus sum 3 — по-
 стићи, задобити
 assido, sedi, sessum 3, сести
 assiduitas, atis f. — постоја-
 ност, марљивост, неумор-
 ност
 assigno 1, доделити, при-
 менити, приписати
 assisto, stiti 3 — приступи-
 ти, присуствовати
 assuefacio, feci, factum 3 —
 привикнути
 asto, stiti 1 — стајати ту
 astrologia, ae, f. — наука о
 звездама, астрономија
 asylum, i, п. (гр.) — уточи-
 ште, склониште
 atrox — грозан, страшан,
 ужасан
 attente — пажљиво
 attento 1 — кушати, поку-
 шати
 attentus 3 — пажљив
 attingo, tigi 3 — додирива-
 ти, стајати у вези, преду-
 зети нешто; rempublicam
 attingere — управљати
 државом
 attonitus 3 — запањен, збу-
 њен, згранут
 auctor, oris, м. — творац,
 оснивач, виновник, писац
 auctoritar, atis f. — углед,
 утицај
 audacia, ae, f. — храброст,
 одважност, срчаност

audeo, ausus sum 2 — сме-
 ти, усудити се
 aufēro, abstuli, ablatum,
 auferre — однети, одузе-
 ти, уништити
 augeo, auxi, auctum 2 — по-
 већати, умножити
 augur, ris, m. — аугур, рим-
 ски свештеник, пророк,
 гатар
 aufugio, fugi 3 — побећи
 aureus 3 — златан
 aurīga, ae, f. — кочијаш,
 возар
 ausculto 1 — слушати
 auspiciū, i, n — ауспици-
 ја, прорицање по лету
 птица
 auspicor 1 — држати ауспи-
 ције
 autem conī — а, али, напро-
 тив
 auxilium, i, n. — помоћ; пл.
 помоћна војска
 avaritia, ae, f. — лакомост,
 среброљубље
 avarus, i, m. — тврдица,
 шкртица
 ave! — у здрављу, збогом
 aversus 3 — с леђа, позади
 avertō, ti, sum 3 — одвра-
 ћати, окренути
 avis, is, f. — птица
 avus, i, m. — дед
 Vaculum, i, n. — штап, па-
 лица, батина

barba, ae, f. — брада
 basis, is, f. — подножје,
 основа
 bellicosus 3 — ратоборан
 bellicus 3 — ратни, ратнички
 bellus 3 — леп, дражестан,
 сладак
 beneficium, i, n. — добро-
 чинство, доброта
 beneficus 3 — добротворан,
 љубазан
 benignitas, atis, f. — добро-
 та, добродушност
 bestia, ae, f. — животиња,
 звер
 bifrons, tis — са два чела, са
 два лица
 blanditia, ae, f. — ласкање,
 умиљавање
 brachium, i, n. — рука
 Cadaver, eris, n. — леш
 cado, cecidi, casum 3 — па-
 сти
 caduceus, i, n. — гласнички
 штап
 caecus 3 — слеп
 caedes, is, f. — покољ, уби-
 јање
 caedo, cecidi, caesum 3 —
 сећи, убити, заклати, оба-
 рати
 caerimonia, ae, f. — пошто-
 вање, верски обред, цере-
 монија
 calamitas, atis, f. — несрећа,
 пораз

calceus, i, m. — ципела, цо-
кула
calumnior 1 — извртати
право, клеветати
calvus 3 — ћелав, го
campus, i, m. — равница,
поље
canis, is, mf. — пас
capella, ae, f. — коза, кози-
ца
capio, cepi, captum 3 — узе-
ти, шчепати, заузети, о-
својити, заробити
capillus, i, m. — коса, длака
capitalis, e — који се тиче
живота, смртоносан, вео-
ма опасан
captivus 3 — заробљен;
субст. заробљеник; осво-
јен
capto 1 — хватати, машити
се, ловити
carcer, eris, m. — тамница,
затвор
careo, ui, 2 — бити без че-
га, оскудевати
carnifex, icis, m. — целат,
мучитељ
carpentum, i, n. — кола са
два точка, двоколице
carrus, i, m. — теретна кола
castra, orum, n. — табор,
логор; castra movere —
кренути се
casus, us, m. — падање,
крај, случај, догађај
catena, ae, f. — ланац, оков

causa, ae, f. — узрок, раз-
лог, ствар, интерес, страна
cautus 3 — опрезан, предо-
строжан
caveo, cavi, cautum 2 — чу-
вати се, бити на опрези
cavo 1 — бушити
cedo — дај амо! овамо то!
cedo, cessi, cessum 3 — ићи,
повући се, нестати, про-
ћи, пропустити
celebritas, atis, f. — много-
бројна посета, посеће-
ност; свечан спровод
celeriter — брзо
cena, ae, f. — главни обед,
ручак
ceno 1 — ручати
censeo, sui, sum 2 — оцени-
ти, мислити, сматрати
censor, oris, m. — цензор,
строг судија, критичар
censura, ae, f. — цензорство,
цензорско звање
census, us, m. — попис ста-
новништва, процењивање
имања
centuria, ae, f. — центурија,
чета
certamen, inis, n. — борба,
препирка, утакмица, над-
метање, бој
certo 1 — борити се, такми-
чити се
cervix, icis, f. — врат, шија
chorda, ae, f. — жица

- chorea, ae, f. — коло, игра
 хора с певањем
 cieo, civi, citum 2 — покре-
 тати, звати, дати од себе
 circiter adv. — отприлике,
 око
 circūlus, i, m. — круг,
 прстен, обруч
 circumaro 1 — поорати
 circumdo, dedi, datum 1 —
 опасати, оградити
 circumplico 1 — обавити,
 обмотати
 circumsto, steti 1 — стајати
 око опколити
 circumvallo 1 — њнколити
 бедемом и ровом, блоки-
 рати
 circumvenio, veni, ventum 4
 опколити, окружити
 cito брзо
 civitas, atis, f. — град, др-
 жава, грађанско право
 clades, is, f. — штета, несре-
 ћа, губитак, пораз
 clam — потајно, кришом
 clarus 3 — јасан, разгове-
 тан, светао, славан, чувен
 classis, is, f. — народна кла-
 са, флота
 claudio, si, sum 3 — затвори-
 ти, закључати
 claudus 3 — хром
 clavis, is, f. — кључ
 clemens — благ, тих, мило-
 стив, добар
 cliens, tis, m. — клијент,
 штићеник, вазал, поданик
 clipeus, i, m. — штит
 clitellae, arum, f. — самар
 cloaca, ae, f. — клоака, од-
 водни канал
 coepi, coeptum, coepisse —
 почети
 coergeo, ui, itum 2 — обуз-
 дати
 cogito 1 — мислити, наме-
 равати
 cognomen, inis, n. — прези-
 ме, породично име, надим-
 ак
 cogo, coegi, coactum 3 —
 стерати, скупити, натера-
 ти, приморати
 collega, ae, m. — колега,
 друг у служби
 colligo, legi, lectum 3 — са-
 брати, скупити
 collis, is, m. — брежуљак
 collōco 1 — сместити, по-
 ложити
 colloquium, i, n. — разговор
 collustro 1 — разгледати,
 размотрити
 colo, colui, cultum 3 — не-
 говати, обделавати, по-
 штовати, обожавати, ода-
 вати част
 colonus, i, m. — сељак, на-
 сељеник, колонист
 columba, ae, f. — голуб
 columella, ae, f. — мали
 стуб, стубић

- comes, itis, mf. — пратилац,
 друг
- comitia, orum, n. — коми-
 ције, народна скупштина
- comitium, i, n. — скупштин-
 ско место; комиције, на-
 родна скупштина
- comitor 1 — пратити
- commеatus, us, m. — одла-
 жење и долажење, сао-
 браћај, пренос, довоз,
 храна
- commemōro 1 — сећати се,
 опомињати; спомињати,
 навести
- commendo 1 — поверити,
 препоручити
- commereo, rui, ritum 2 —
 заслужити
- commigro 1 — одселити се,
 отићи
- commisceo, scui, stum, ixtum
 2 — помешати
- committo, misi, missum 3 —
 предати, поверити; pug-
 nam committere — замет-
 нути битку, побити се
- commōde adv. — удобно,
 згодно
- commodus 3 — примеран,
 удобан, погодан
- commoror 1 — бавити е,
 боравити, задржати се
- commoveo, movi, motum 2
 — покренути, узбудити,
 дирнути, ганути
- comoedia, ae, f. — комеди-
 ја, шаљива игра
- communico 1 — чинити,
 имати нешто заједничко,
 делити
- comunio 4 — опкопати,
 ошанчити, утврдити
- comunis, e — заједнички,
 општи
- como, compsi, comptum 3
 — чешљати, уредити косу
- compareo, ui 2 — појавити,
 указати се
- comparo 1 — припремити,
 прибавити
- compello, pūli, pulsum 3 —
 натерати, принудити
- comperio, peri, pertum 4 —
 дознати
- comploratio, onis, f. — гла-
 сно јадиковање, кукање,
 оплакивање
- compono, sui, situm 3 — са-
 ставити, скупити; res com-
 ponere — довести у ред,
 средити, саставити, ску-
 пити; bellum componere
 — завршити рат
- comporto 1 — сносити,
 скупљати
- comprehendo, hendi, hensum
 3 — ухватити, уапсити,
 заробити
- concedo, cessi, cessum 3 —
 отићи, отступити, усту-
 пити

- concha*, ae, f. (гр.) — шкољка, рог (инструменат за дување)
concilio 1 — задобити
concilium, i, n. — састајање, скупштина, збор
conciō 1 — покренути, узбунити, огорчити
concursum, us, m. — навала, сукоб, јуриш
condemno 1 — осудити; *capitis condemnō* — осудити на смрт
condicio, onis, f. — услов, погодба, понуда, предлог
condo, *condidi*, *conditum* 3 — основати, зарити
condūco, *duxi*, *ductum* 3 — свести, скупити, најмити
confēro, *contuli*, *collatum*, *conferre* — пренети, преместити, уредити, поредити
confestim — одмах, сместа
confido, *confisus sum* 3 — поуздати се, ослањати се
configo, *fixi*, *fixum* 3 — приковати, пробости
conficio, *feci*, *fectum* 3 — учинити, свршити, правити, извести, мрвити, сварити
confirmo 1 — потврдити, уверавати
confligo, *flixi*, *flictum* 3 — сукобити се, побити се
confluo, *fluxi* 3 — стицати се, сливати се, скупљати се
confodio, *fodi*, *fossum* 3 — пробости
confugio, *fugi* 3 — побећи, прибећи
confundo, *fudi*, *fusum* 3 — сливати, сјединити, побркати, збунити
congregior, *gressus sum* 3 — састати се, сукобити се, побити се
congrēgo 1 — у једно стадо удружити, скупити, сабрати
congressus, us, m. — саста-
 нак, састајање
conicio, *ieci*, *iectum* 3 — набацати, стрпати; *in fugam conicere* — нагнати у бекство; *in vincula conicere* — бацити у тамницу
coniugium, i, n. — брак
coniunctim — заједно, заједнички
coniungo, *iunxi*, *iunctum* 3 — спојити, сјединити
coniunx, *ugis*, mf. — муж, жена, супруг-а
conor 1 — покушати, предузети
conquiro, *quisivi*, *quisitum* 3 — скупљати, добављати
conscendo, *scendi*, *scensum* 3 — попети се, укрцати се

consecro 1 — посветити,
 овековечити
 consequor, secutus sum 3 —
 пратити, следовати, по-
 стићи, потпуно изразити
 conscius 3 — који зна; субст.
 — учесник, сведок; све-
 стан
 conscribo, scripsi, scriptum 3
 — прописати, исписати
 consedo, sedi, sessum 3 —
 сести, настанити се, држа-
 ти седницу
 consentio, sensi, sensum 4 —
 слагати се, споразумети
 се
 considero 1 — промислити,
 размотрити
 consilium, i, n. — савет, на-
 мера, разборитост, одлу-
 ка; consilium capere — ре-
 шити, одлучити
 conspectus, us, m. — гледа-
 ње, видик; in conspectu —
 пред очима, у присуству
 conspicio, spexi, spectrum 3
 — угледати, опазити
 conspīcor 1 — угледати,
 спазити
 conspiratio, onis, f. — заве-
 ра
 conspiro 1 — слагати се, за-
 верити се
 constanter adv. — постоја-
 но, чврсто, једнако
 constantia, ae, f. — постоја-
 ност, доследност

constat — познато је
 constituo, ui, utum 3 — по-
 ставити, одлучити, реши-
 ти
 consuesco, evi, etum 3 —
 привући се; перф. бити
 навикнут
 consularis, is, m. — бивши
 консул
 consuetudo, inis, f. — нави-
 ка, обичај
 consūlo, lui, sultum 3 — са-
 ветовати се, питати за са-
 вет, одлучити
 consūmo, sumpsi, sumptum 3
 — употребити, потроши-
 ти, сатрти
 contagio, onis, f. — додир,
 зараза
 contaminō 1 — окаљати,
 оскрнавити
 contēgo, texi, tectum 3 —
 покрити, застрти, увити
 contendo, tendi, tentum 3 —
 радити, настојати, жури-
 ти, надметати се, борити
 се
 contentio, nis, f. — напре-
 зање, надметање, такми-
 чење, распра
 contentus 3 — задовољан
 contēro, trivi, tritum 3 —
 сатрти, истрошити
 conticesco, ticui 3 — ућута-
 ти, стишати се
 continenter adv. — непре-
 стано

- contineo, tinui, tentum 2
 pass. — бити затворен,
 граничити се; завладати,
 управљати
 contingo, tigi 3 — дешава
 се, успева, полази за ру-
 ком
 continuus 3 — непрекидан,
 непрестан
 contio, nis, f. — народна
 скупштина
 contra praep. — против
 contrecto 1 — пипати, ди-
 рати
 controversia, ae, f. — ра-
 спра, спор
 contueor, tuitus sum 2 — у-
 гледати, разгледати, по-
 сматрати
 contumelia, ae, f. — увреда
 части, срамота
 conubium, i, n. — законити
 брак, брак
 convalesco, valui 3 — ојача-
 ти, опоравити се, оздра-
 вити
 convenio, veni, ventum 4 —
 састати се, слагати се
 conventus, us, m. — саста-
 нак, скуп
 converto, verti, versum 3 —
 окренути, обрнути, про-
 менити
 convoco 1 — сазвати, ску-
 пити
 copia, ae, f. — обиље, има-
 ње, благостање
 copia, arum f. — војска,
 чета
 coram adv. — јасно, пред
 очима свију
 corono 1 — увенчати, оки-
 тити
 corpus, oris, n. — тело
 corrigo, rexi, rectum 3 —
 поправити
 corripio, ripui, reptum 3 —
 зграбити, дохватити
 corrumpo, rupi, ruptum 3 —
 покварити, уништити,
 упропатити
 cortex, icis, m. — кора, љу-
 ска, плута
 cotidie — свакодневно, сва-
 ког дана
 cras — сутра
 creber, bra, brum — чест,
 збијен
 cremo 1 — спалити
 creo 1 — створити, родити,
 изабрати
 crepida, ae, f. — сандала,
 полуципела
 crinis, is, m. — коса
 cruciatus, us, m. — мука,
 мучење
 crudelis, e — свиреп, неми-
 лостив, грозан
 crudelitas, atis — свирепост
 crus, uris, n. — голен, нога
 culpa, ae, f. — кривица,
 погрешка

- cultus, us, m.* — обделавање, неговање; ношња, васпитање; обожавање, култ, служба
cunctus 3 — сав, цео, сви
cupiditas, atis, f. — жеља, жудња, страст
cupido, inis, f. — жудња, жеља, страст
cupīdus 3 — жељан, страствен, грамзив
cupio, ivi, itum 3 — желети, чезнути
cura, ae, f. — брига, старање; *curam habere* — старати се
curatio, onis, f. — нега, лечење, управљање; *in curatione regni esse* — управљати краљевином
curia, ae, f. — зграда за састанке, седнице, већница, сенат, курија, десетина трибе
curo 1 — бринути се, старати се, управљати, водити
curia, ae, f. — већница
curiatus 3 — куријски; *comitia curiata* — комиције у којима се гласало по куријама
carrus, us, m. — кола
cursus, us, m. — ток, пут
custodia, ae, f. — чување, стража, затвор, тамница
custodio 4 — чувати
cycnus, i, m. (гр.) — лабуд
cylindrus, i, m. — облица, ваљак
cynicus 3 — кинички
Damno 4 — осудити, казнити
debeo, ui, itum 2 — дуговати, морати, требати
debilis, e — сакат, слаб, изнемогао
decedo, cessi, cessum 3 — отићи, склањати се,клонити се, умрети
decerno, crevi, cretum 3 — решити, одлучити, гласати
decerno, psi, ptum 3 — узабрати, одузети
decet, decuit 2 — пристoji се, доликује
decipio, cepi, ceptum 3 — обманути; преварити
declaro 1 — показати, означавати
decoho 1 — украсти, намитити, славити
decretum, i, n. — одлука, решење
decurro, cucurri, cursum 3 — стрчати, дојурити, прибећи
dedisco, didici 3 — одучити се, одвикнути се
deditus 3 — предан, одан, наклоњен

- dedūco, duxi, ductum 3 —
 свести, сводити, одводити
 defensio, onis, f. — одбрана
 defēro, tuli, latum, ferre —
 сносити, однети, понуди-
 ти, поверити
 defessus 3 — изнемогао, из-
 морен, преморен
 deficio feci, fectum 3 — не-
 достајати, оскудевати, не
 бити довољан
 defigo, fixi, fictum 3 — за-
 бити, управити
 deflagro 1 — изгорети
 defleo 2 — плакати, опла-
 кивати
 deformis, e — наказан, ру-
 жан
 deformitas, atis, f. — руго-
 ба, наказност
 defugio, fugi 3 — избегава-
 ти, склањати се, клонити
 се
 deicio, ieci, iectum 3 — зба-
 цити, оборити
 deinde adv. — затим, потом,
 онда, даље
 delābor, lapsus sum 3 —
 склизити, спустити се,
 сићи
 delecto 1 — наслађивати,
 обрадовати; pass. — ра-
 довати се, уживати у че-
 му
 deliciae, arum, f. — наслада,
 уживање, љубимац
 delictum, i, n. — преступ,
 грешка
 delīgo, legi, lectum 3 —
 изабрати
 delinquo, liqui, lictum 3 —
 погрешити, згрешити
 delitescio, litui 2 — крити се,
 скривати се
 demergo, mersi, mersum 3 —
 потопити
 demo, dempsi, demptum 3 —
 одузети, убрзати
 demum adv. — најзад, баш,
 управо
 dens, tis, m. — зуб
 denuntio 1 — објавити, ја-
 вити, доставити
 depello, puli, pulsum 3 —
 протерати, потиснути,
 уклонити
 dependeo 2 — висити, зави-
 сити
 depono- posui, positum 3 —
 положити, оставити, оду-
 стати
 depopulor 1 — опустошити,
 опљачкати
 deprehendo, hendi, hensum 3
 —ухватити, уловити
 depugno 1 — бити одлучан
 бој, борити се на живот
 и смрт
 descendo, scendi, scensum 3
 — сићи, латити се, при-
 хватити се, решити се на
 што

descisco, scivi, scitum 3 —
 отпасти, одметнути се
 desĕro, serui, sertum 3 —
 напустити, оставити, за-
 немарити
 designo 1 — означити, обе-
 лежити, одредити
 desilio, silui, sultum 4 — ско-
 чити доле
 desĭno, sii, situm 3 — пре-
 стати, одустати
 desisto, stiti, stitum 3 —
 одустати, престати
 desperatio, onis, f. — очаја-
 ње
 desperatus 3 — очајан, без
 наде, напуштен
 despĕro 1 — очајавати, на-
 пустити наду
 despondeo, spondi, sponsum
 2 — свечано обећати, ве-
 рити, заручити
 destituo, tui, tutum 3 — по-
 ставити, оставити сама
 destringo, strinxi, strictum 3
 — извући, истргнути
 desum, fui, esse, — не бити
 ту, не достајати, не по-
 моћи
 deterreo, rui, ritum 2 — за-
 страшити, одвратити,
 спречити
 detrāho, traxi, tractum 3 —
 свући, скинути
 detrecto 1 — понижавати,
 кудити

devinco, vici, victum 3 — по-
 бедити, надвладати
 devoveo, vovi, votum 2 —
 као жртву заветовати, за
 жртву одредити
 dexter, tera terum — десни
 dextera, ae, f. — десна рука
 diadema, atis n (гр) — врпца
 око турбана персиских
 краљева; диадема (знак
 краљевског достојанства)
 dialectĭca, ae, f. — дијалек-
 тика, вештина справља-
 ња
 dicio, nis, f. — власт, го-
 сподство
 dico 1 — посветити
 dico, dixi, dictum 3 — го-
 ворити, држати говор
 dictator, oris, m. — дикта-
 тор, највиши чиновник у
 латинским градовима
 dictatura, ae, f. — диктатура
 dictĭto 1 — често говорити,
 тврдити
 dictum, i n — реч, изрека
 differo, distuli, dilatum, dif-
 ferre, разносити, ширити,
 одложити, разликовати се
 diffugio, fugi, fugitum 3 —
 разбећи се, растурити се
 digĕro, gessi, gestum 3 —
 разносити, делити
 digĭtus, i m. — прст
 dignitas, atis f. — достојан-
 ство, част, углед, положај

dignus 3 — угледан, досто-
 јан
 diiudico 1 — разликовати,
 решити
 dilectus, us, m. — избор, ре-
 грутовање
 dimīco 1 — борити се, бити
 се
 dirūo, rui, rutum 3 — разру-
 шити, разорити
 dimidiatus 3 — преполовљен
 dimidium, i, n. — половина
 dimitto, misi, missum 3 —
 разаслати, напустити, от-
 пустити
 dirīmo, emi, emptum 3 —
 растати, спречити, укло-
 нити, укинути
 dirūo, rui, rutum 3 — разру-
 шити, разорити
 discedo, cessi, cessum 3 —
 разићи се, отићи, удаљи-
 ти се
 discerno, crevi, cretum 3 —
 раставити, разликовати
 discerpo, psi, ptum 3 — рас-
 кидати, раскомадати
 disco, didici 3 — учити, нау-
 чити
 disciplina, ae, f. — настава,
 школа, поредак, запт, ди-
 сциплина, образовање
 disertus 3 — речит
 discrimen, inis, n. — отсто-
 јање, решење, преокрет,
 опасност, невоља

disicio, ieci, iectum 3 — рас-
 тераћи, разбити, уништи-
 ти
 dispar, pāris — неједнак,
 различит
 dispersim — појединачно
 displiceo, cui, citum 3 — не
 допадати се, не бити по
 вољи
 dispono, posui, positum 3 —
 разместити, распоредити
 dissolutus 3 — разрешен,
 немаран, равнодушан
 distribuo, ui, utum 3 — раз-
 делити
 diu — дуго, дуже време
 diutīnus 3 — дуготрајан, дуг
 diuturnitas, atis, f. — дужи-
 на, дуго трајање
 diuturnus 3 — дуг, трајан
 divīdo, visi, visum 3 — по-
 делити
 divinatio, onis f. — предви-
 ђање будућности, прори-
 цање
 doctor, oris m. — учитељ
 doctus 3 — образован, учен
 documentum, i n. — доказ,
 пример
 dolus, i m. — превара, лу-
 кавство, варка
 domesticus 3 — кућни, до-
 маћи
 dominatio, onis, f. — власт,
 владавина, господарство
 dominatus, i m. — власт,
 владање, владавина

- domo, domui, domitum 1 — укротити, покорити, победити
- domus, us, f. — кућа, стан; domi militiaeque, у миру и рату
- dormio 4 — спавати
- dos, dotis, f. — мираз, преминућство
- druīdes, um, m. — друиди, свештеници старих Келта
- dubitatio, onis f. — сумња, премишљање, колебање
- dubito 1 — сумњати, оклевати, премишљати се
- dubius 3 — који сумња, колеба се, сумњив, непоуздан
- duco, duxi, ductum 3 — вући, водити; ducere uxorem — узети за жену, ожени-ти
- diem ex die ducere — вући за нос, одуговлачити
- dumetum, i, n. — трњак, че-ста
- dudum — одавно
- duplex, icis — двострук
- duplum, i n. — двоструко, двапут толико
- duro 1 — истрајати
- durus 3 — тврд, истрајан, снажан
- duumvir, viri m. — два суца за ислеђење
- E, ex праер. — из, од
- eburneus 3 — од слонове кости
- ecquis, ecquid — да ли ко, да ли ико
- edico, dixi, dictum 3 — иска-зати, објавити, одредити
- edisco, didici 3 — научити напамет, упознати
- edo, didi ditum 3 — изда-ти, испунити, одредити
- edūco 1 — одгојити, отхра-нити, васпитати
- effemīno 1 — разнежити
- efferatus 3 — подивљао
- effēro, extuli, elatum, effer-ge, изнети, укопати, хва-лисати се
- efficio, feci, fectum 3 — свршити, учинити, донети
- effugio, fugi 3 — побећи, избећи
- effundo, fudi, fusum 3 — излити, se effundere — наврети, навалити
- effuse adv. — без реда, ра-штркано; раскошно не-умерено
- egredior, gressus sum 3 — изаћи
- eicio, ieci, iectum 3 — изба-цити, протерати, притера-ти уз обалу
- eligo, legi, lectum 3 — иза-брати
- elōquens, tis — речит
- eloquentia, ae, f. — речитост

- emendo 1 — поправити
 eminens, entis — истакнут, узвишен
 emitto, misi, missum 3 — пустити, избацити
 emo, emi emptum 3 — купити, подмирити
 epūmero 1 — израчунати, набрајати
 eo, ii, itum, ire — ићи
 ephippiatus 3 — који јаше на оседланом коњу
 ephippium, i, n. — седло
 episcus 3 — епски, јуначки
 epigramma, atis, n. — натпис
 Epirotae, arum — Епирци
 epistōla, ae f. — писмо
 eques, itis m. — коњаник; витез, витешки сталеж
 -equester, stris, stre — коњички, витешки
 equidem adv. — збиља, доиста, свакако
 equito 1 — јахати
 ergo 1 — лутати, колебати се, грешити
 error, oris m. — грешка, заблуда
 erudio 4 — образовати, поучити
 eruditus — образован
 etiam coni. — шта више, и такође
 etiam atque etiam — једнако, непрестано
 evado, evasi, vasum 3 — изићи, утећи, постати
 evenio, veni, ventum 4 — изићи, свршити се, наступити
 evertō, verti, versum 3 — окренути, разорити
 evidens, tis — очевидан, јасан
 evolo 1 — излетети, узлетети
 exanimis, e — без душе, мртав, претрављен
 exanimo 1 — бити без даха, убити, уморити
 exardesco, arsi, arsum 3 — запалити, запламтети, разгневити се
 excedo, cessi, cessum 3 — изићи, удаљити се, напустити
 excellens, entis — одличан, изванредан, узвишен
 excello — 3, одликовати се, истаћи се
 excido, cidi, cisum 3 — отсећи, разорити, уништити
 excipio, cepi, ceptum 3 — изузети, прихватити, примити, дочекати
 exco 1 — распалили, подићи, ободрити
 exclamo 1 — дрекнути, узвикнути
 excludo, clusi, clusum 3 — искључити, одбити
 excrucio 1 — мучити

- excursio, onis f. — истрча-
 вање, испад
 exedo, edi, esum 3 — поје-
 сти, изгристи, нагристи
 exemplum, i, n. — пример,
 узор, начин, мера
 exeo, ii, itum 4 — изићи,
 отићи, измарширати
 exerceo, cui, citum 2 — по-
 кретати, узнемиравати,
 вежбати
 exercitatio, onis, f. — веж-
 бање
 exhaustio, hausi, haustum 4
 — исцрпсти, ослабити,
 осиромашити
 exherēdo 1 — искључити из
 наследства
 exigo, egi, actum 3 — про-
 терати
 exiguitas, atis, f. — мали
 број, краткоћа
 exiguus 3 — мален, слаб,
 мршав
 existimo 1 — судити, мисли-
 ти, ценити, сматрати
 existo, stiti — 3, изићи, по-
 казати, постојати
 exitus, us, m. — излазак,
 крај, исход, смрт
 exorior, ortus sum 4 — изи-
 ћи, појавити се, настати
 exosus 3 — акт. који јако
 мрзи; пас. јако омрзнут
 expectatio, onis, f. — очеки-
 вање
 expedio 4 — одвезати, осло-
 бодити се, свршити
 expello, puli, pulsum 3 —
 протерати, најурити
 experior, pertus, sum 4 —
 покушати, применити,
 искусити
 expers, tis — без удела, без
 чега
 exprobo, posui, positum 3 —
 изложити
 expugno 1 — освојити, за-
 узети
 exquiro, sivi, situm 3 — рас-
 питивати, тражити, иза-
 брати
 exstat impers. — постоји
 exstinguo, stinxi, stinctum 3
 — угасити, убити, умори-
 ти; pass. умрети, изгуби-
 ти живот
 exstruo, struxi, structum 3
 — наслагати, поставити,
 подигнути
 exsūlo 1 — бити прогнан,
 живети у прогонству
 exsulto 1 — скакати, поска-
 кивати; клицати, ликовати
 externus 3 — спољни, спо-
 љашни
 extimesco, timui 3 — упла-
 шити, бојати се
 extorqueo, torsi, tortum 2 —
 отети, изнудити
 extrahō, traxi, tractum 3 —
 извући

- extremus 3 — крајњи, нај-
 даљи
 extrico 1 — пронаћи, одмр-
 сити, набавити
 exuo, ui, utum 3 — свући,
 скинути
 Fabella, ae, f. — причица,
 басна
 faber, bri, m. — занатлија,
 који што израђује од твр-
 дог материјала; faber lig-
 narius — дрводеља; faber
 ferrarius — ковач
 fabrīcor 1 — израђивати,
 градити
 fabula, ae, f. — прича, бај-
 ка, басна
 facetiae, arum f. — досет-
 ка, шала
 facinus, oris n. — дело, не-
 дело, злочин
 factum, i, n. — дело, чин,
 радња, поступак
 facundus 3 — речит
 fallo, fefelli, falsum 3 — ва-
 рати, преварити, обману-
 ти
 falsus 3 — лажан, неисти-
 нит, лажљив
 falx, falcis, f. — срп, коса
 fama, ae, f. — глас, говор,
 прича
 fames, is f. — глад
 familiaris, e — породични,
 кућни, домаћи; субст. слу-
 га, роб, пријатељ, пове-
 реник
 familiaritas, atis f. — прија-
 тељство, поверљиво оп-
 хођење
 fascis, is, f. — свежањ
 fatigo 1 — уморити, узне-
 мирити, мучити
 faux, cis, f. — ждрело, че-
 љуст, врат
 faveo, favi, fautum 2 — би-
 ти наклоњен, при руци,
 помагати
 favor, is, m. — наклоност,
 пажња, одобравање
 fax, facis f. — буктиња,
 зубља, луча
 felicitas, atis f. — срећа,
 успех
 fenerator, oris m. — који
 даје новац под интерес,
 капиталиста, зеленаш
 fera, ae, f. — звер, дивља
 животиња
 fere adv. — готово, скоро,
 отприлике
 ferme adv. — скоро, гото-
 во, отприлике
 fero, tuli, latum, ferre — но-
 сити, ferunt — причају
 ferox, ocis — срчан, неустра-
 шив, ратоборан, дивљи,
 дрзак
 ferreus 3 — гвозден, чврст,
 јак
 ferrum, i n. — гвожђе, нож,
 мач
 fessus 3 — уморан, слаб,
 изнемогао

- festus 3 — свечан; dies festus — празник
 fetus, us, m. — рађање, плод
 ficus, i, f. — смоква
 fictus 3, измишљен, лажан
 figura, ae, f. — облик, фигура
 fingo, finxi, fictum 3 — образовати, направити, представити, замислити
 finio 4 — ограничити, одредити, завршити, утврдити
 finis, is, m. — граница, међа, пл. област, земља, држава
 finitimus 3 — суседан
 fio, factus sum, fieri, бивати, постати; certior fio — дознати, бити обавештен
 firmo 1 — јачати, снажити, утврдити
 flagito 1 — захтевати, тражити
 flagro 1 — горети, пламтети
 flamen, inis mf. — свештеник-ца одређен за једно божанство
 flamma, ae, f. — пламен, зубља
 flebiliter adv. — плачно, тужно
 flecto, flexi, flexum 3 — савити, преокренути, обрадити
 fleo, evi, etum 2 — плакати, оплакивати, жалити
 fletus, us m. — плач
 florens, tis — који цвета, сјајан, моћан, угледан, одличан
 floreo, ui 2 — цветати
 foedus, eris n. — савез, уговор
 foris — вани, напољу
 forma, ae f. — облик, устројство, уређење
 formosus 3 — леп, лепа стаца
 formula, ae, f. — правило, пропис, образац
 fortasse — можда, може бити да
 forte — случајно, изненада
 fossa, ae, f. — јарак, ров
 forum, i n. — трг
 fortasse adv. — можда
 fortis, e — снажан, храбар, одважан
 fortuna, ae f. — срећа, судбина, несрећа
 frango, fregi, fractum 3 — сломити, разбити
 frater, tris m. — брат
 fraus, fraudis, f. — превара, злочин, преступ
 fremo, ui, itum 3 — бучити, орити се, негодовати
 frequens, tis — многобројан, јако посећен
 frequenter — у великом броју, често

- frequentia*, ae, f. — велики број, множина
fretus 3 — ослањајући се, поуздавајући се
frigīdus 3 — хладан
frugālis, e — уредан, ваљан, честит
frugi — честит, ваљан
frumentum, i n. — жито
fruor, fruitus i fructus sum 3 — уживати, имати користи
frustra adv. — узалуд, без успеха
fugax, acis — који бежи, брз
fugio, fugi, fugitum 3 — побећи, бежати
fulgūro 1 — севати
fulmen, inis n — муња, гром
fundo, fudi, fusum 3 — лити, разбити, потиснути
funestus 3 — оскрнављен, злокобан, ожалошћен
funicūlus, i m. — мало или танко уже
funus, ěris, n. — погреб, спровод
fur, furis m. — лопов, крадљивац
furor, oris m. — бес, помага
furtum, i, n. — крађа, превара
futilis, e — непоуздан, ташт, узалудан
Gallina, ae f. — кокош
gaudium, i n. — весеље, радост
gemīno 1 — удвостручити, поновити
gemīnus 3 — близанац
gemītus, us, m. — уздисање
gener, eri m. — зет
gens, gentis, f. — народ, племе
genu, es n. — колено
genus, ěris, n. — врста, стаљ, класа, порекло, род, начин
gero, gessi, gestum 3 — носити, донети, обавити;
rem gerere — управљати
gestus, us, m. — дизање, покрет
gigas, gantis m. (гр.) — гигант
gigno, genui, genitum 3 — родити, створити
glaber, bra, brum — без косе, ћелав
gladius, i m. — мач
glorior 1 — славити се, хвалити се
gracīlis, e — витак, танак, мршав
gradus, us m. — корак, ступањ, степенице
grandīnat (impers.) — пада град
grandis, e — велики
graphium, i, n. — писаљка

gratia, ae f. — љубав, услуга, наклоност, захвалност
 gratiam habere — бити захвалан

gratūlor 1 — изјавити радост, честитати, захвалити

gratus 3 — љубак, пријатан, захвалан

gravis, e — тежак, строг, јак, силан, узвишен, озбиљан

graviter adv. — тешко, јако, мучно

gravis, e — строг, јак, тежак

gutta, ae, f. — капља

gymnicus 3 — гимнастички

Habeo, ui, itum 2 — имати, држати; pass. — бити

смаатран за шта, важити

habilis, e — спретан, гибак, згодан

habito 1 — становати, боравити

habitus, us m. — држање, став, изглед, одело

haruspex, icis, m. — врач

hasta, ae f. — мотка, штап, копље

haud — не (баш)

haurio, hausī, haustum 4 — црпи, одузети

haustus, us, m. — црење, гутљај

hereditas, atis f. — наследство, баштина

heres, edis m. — наследник, баштиник

heu — авај, куку

heus — хеј, чујеш

hiberna, orum, n. — зимовник

hiems, hiemis f. — зима;

hieme — зими

hinc — одавде, отуда, стогат

hircus, i, m. — јарац

hirundo, inis, f. — ластва

hodie — данас

honeste adv. — часно, честито

honor, oris m. — част, поштовање, почасти

horreo 2 — грозити се, ужасавати се, препастити се

horridus 3 — рапав, неотесан, језив

hortor 1 — соколити, храбрити, потстицати

hospes, itis m. — гост, домаћин

hostia, ae, f. — жртва, жртвена животиња

hostis, is m. — непријатељ

huc — овамо, амо

humanus 3 — људски, човечји

humērus, i m. — плеће, раме

humo 1 — сахранити, упокојити

humus, i f. — земља

- laceo, cui, citurus* 2 — лежати
iacio, ieci, iactum 3 — бацати, добацити
iactatio, onis f. — бацање тамо амо
iaculum, i p. — копље за бацање, цилит
iamdiu — већ одавно
ibi adv. — тамо, онде, ту
ictus, us m. — ударац, бод, погодак
idcirco adv. — због тога, стога
identidem — више пута, једнако
Idus, iduum, f. — 15. дан марта, маја, јула, октобра, у осталим месецима 13. дан
igitur coni. — стога, дакле
ignavus 3 — немаран, лен, тром
ignis, is m. — ватра, пожар
ignobilis, e — непознат, обичан, ниског порекла
ignominiosus 3 — погрдан, срамотан
ignoratus 3 — непознат, непримећен
ignoro 1 — не познавати, не знати
ignosco, novi, notum — праштати, опростити
illico — одмах, сместа
illinc. adv. — оданде
illo — тамо
- illucesco, luxi* 3 — засветлити, сванути
imitor 1 — подражавати, личити
immanis, e — огроман
immineo 2 — надвисити се, претити, вребати
immitto, misi, missum 3 — пустити, испустити, спустити
immortalis, e — бесмртан
immotus 3 — непомичан, непокретан
immunis, e — слободан од државних терета, војне службе
immunitas, atis, f. — слобода од државних терета, повластице, привилегије
immuto 1 — променити, погоршати
impar, is — неједнак, непаран, недорастао
impedimentum, i, n. — препрека; *pl.* — пртљаг, комора
impedio 4 — спречавати
impello, puli, pulsum 3 — терати, натерати
impensus 3 — скуп, неизмерен, висок
imperitus 3 — неискусан, невешт, неук
imperium, i, n. — команда, власт

impius 3 — безбожнички, грешнички
impētro 1 — постићи, добити
impētus, us m. — навала, напад
impono, posui, positum 3 — метнути, ставити на што
importo 1 — уносити, увозити
imprimis adv. — поглавито, особито, нарочито
imprōbus 3 — рђав, opak, безбожнички
improvisus 3 — непредвиђен, изненадан; *de, ex improviso* — изненада
imprudenter — незнајући, непаметно
imus (inferus, inferior) — најдоњи, најнижи
incedo, cessi, cessum 3 — наступати, стизати, обузети
incendo, cendi, censum 3 — распалити, огорчити
incendium, i n. — пожар, ватра
inceptum, i, n. — предузимање, план
incertus 3 — неизвестан, непоуздан, неодређен
incido, cidi 3 — упасти, доћи, наићи, намерити се
incipio, cepi, ceptum 3 — почети

includo, clusi, clusum 3 — затворити, уметнути
incōho 1 — започети
incōlo, colui 3 — становати
incolūmis, e — неповређен, здрав, читав
incommodum, i n. — незгода, непријатност, несрећа
incrementum, i, n. — растење, семе, изданак
indāgo 1 — истраживати, испитати
inde adv. — отуда, одатле, затим
index, icis, m. — потказивач, издајица
indiciūm, i, n. — пријава, достава
indico, dixi, dictum 3 — заказати, одредити; *bellum indico* — објавити рат
indico 1 — показивати, одавати
indignatio, nis, f. — негодовање, срдитост
indigne — недостојно, срдито
indignor 1 — држати што за недостојно, срдити се
indoctus 3 — неук, необразован
indomitus 3 — неукроћен, дивљи
industria, ae f. — марљивост, радиност
ineo, ii, itum 4 — ући, предузети, склопити

- inepte — незгодно, будала-
сто
 inermis, e — ненаоружан,
без одбране
 iners, ertis — невешт, не-
способан
 infamia, ae, f. — рђав глас,
срамота
 infectus 3 — неучињен, не-
извршен
 infēri, orum m. — умрли,
подземни вет
 infērus 3 — доњи
 infēro, intuli, illatum, inferre
— унети, убацити; bellum
inferre — заратити
 infestus 3 — жучан, непри-
јатељски, узнемиравајући
 infirmus 3 — слаб, нејак
 infra — доле, ниже
 ingenium, i, n. — разум, дух,
геније, карактер, природа
 ingens, tis — огроман, силан
 ingenuus 3 — рођен од сло-
бодних родитеља, племе-
нит
 ingravesco 3 — отежавати,
погоршати се, постати не-
сносан
 inimicus 3 — непријатељски
наплоњен
 iniquus 3 — нераван, непо-
вољан, штетљив, непра-
вичан
 initium, i n. — почетак,
основ
 iniuria, ae f. — неправда,
насиље, увреда
 iniustus 3 — неправедан,
немилоствив
 innōcens, tis — нешкодљив,
невин, исправан
 innumerabilis, e — небројен,
небројан
 inopia, ae f. — немање,
оскудица, сиромаштво
 insanio 4 — бити луд, бес-
нети
 insēquor, secutus sum 3 —
следовати, прогонити
 insidiae, arum, f. — заседа,
бусија, превара, издаја
 insigne, is n. — обележје,
знак, одличје
 insignis, e — обележен, који
пада у очи, изврстан, од-
личан
 insinuo 1 — продирати, уву-
ћи се код кога
 insipiens, tis — неразуман,
будаласт
 insolens, tis — необичан,
претеран, обестан, дразак
 insperatus 3 — неочекиван
 instauro 1 — обновити
 instituo, ui, utum 3 — по-
ставити, увести, уредити
 institutum, i, n. — уредба,
обичај, навика
 instrumentum, i n. — справа,
направа, оруђе
 insula, ae f. — острво
 insusurro 1 — пришапнути

- intēger, gra, grum* — непо-
 вређен, читав, чист, не-
 окаљан, невин
intellēgo, lexi, lectum 3 —
 осећати, увиђати, схва-
 тити
intentus 3 — запет, напре-
 гнут, пажљив
intercedo, cessi, cessum 3 —
 ступити између, спречава-
 ти, посредовати
intercīdo, cīdi 3 — пасти из-
 међу, догодити се међу
 тим, пропасти
interdīco, dixi, dictum 3 —
 забранити
interdum adv. — каткад
interea — међутим
intereo, ii, itum 4 — пропа-
 дати
intērest — стало је до чега,
 мари за што
interfector, oris, m. — убица
interficio, feci, fectum 3 —
 убити, уништити
intērim — међутим, ипак
interīmo, emi, emptum 3 —
 уништити, уклонити,
 убити
interītus, us, m. — пропаст,
 уништење
intermitto, misi, missum 3 —
 прекинути, напустити
interpono, posui, positum 3 —
 уметнути, навести као
 разлог
interpretor 1 — тумачити,
 објашњавати
interregnum, i n. — међувла-
 давина
interrōgo 1 — упитати, са-
 слушати
intersum, fui, esse — бити
 између, разликовати се,
 учествовати, узети учешћа
intervallum, i n. — раздаљи-
 на, међувреме
intestinus 3 — унутрашњи
intolerandus 3 — несношљив
introeo, ivi, ii, itum 4 — ући
introitus, us m. — улаз
intromitto, misi, missum 3 —
 послати унутра, пустити
 унутра
intueor, itus, sum 2 — гле-
 дати, дивити се, имати у
 виду
invado, vasi, vasum 3 — ући,
 напасти, спопасти, обу-
 зети
invenio, veni, ventum 4 —
 пронаћи, измислити
inventor, oris, m. — прона-
 лазач, творац
invicē — наизменице, уза-
 јамно
invidia, ae f. — завист, мр-
 жња, огорчење
invidiosus 3 — завидљив, за-
 видан
invisus 3 — омрзнути, који
 мрзи, непријатељски
invito 1 — позвати, мамити

invitus 3 — против воље, нерад
invoco 1 — призивати
iocor 1 — шалити се, рећи у шали
irrideo, risi, risum 2 — смејати се, шалити се, ругати се
irritus 3 — неважећи, узалудан
irrumpe, rupi, ruptum 3 — провалити, упасти
irruo, rui 3 — навалити, продрети
itaque adv. (et ita) — и тако
item — исто тако
iter, itineris, n. — пут, марш; *i. facio* — путовати, проћи
itero 1 — обновити, још једном узорати
iterum adv. — по други пут, поново
iubeo, iussi, iussum 2 — заповедити, наредити
iudico 1 — пресудити, одлучити, прогласити
iugĕrum, i, n. — гркљан, јабучица
iumentum, i, n. — стока, марвинче за терет
iurgium, i m. — свађа, парница
ius, iuris n. — право; *ius dicere* — судити, делити правду; *iure* — с правом; *iussu* — по заповести

iuvenis, e — adi. млад; subst. младић
iuventus, utis f. — младост, млади људи, војници
iuxta adv. — поред, уз, код
Kalendae, arum, f. — први дан у месецу, *kalende*
Labo 1 — опадати, пропадати
labor, oris, m. — труд, мука, несрећа
labor, lapsus sum 3 — клизити, умаћи, пролазити
laboro 1 — радити, трудити се; *laboro febrī* — имам ватру, температуру
Lacaena, ae f. — Лацемедонка, Спартанка
lascero 1 — растргнути, раздирати
lacrima, ae f. — суза
lacus, us m. — језеро
laedo, si, sum 3 — повредити, увредити
lamentatio, nis, f. — нарицање, јадиковање
laniger 3 — вунат, јагње
lapis, idis m. — камен, миљоказ, *ad quintum ab urbe lapidem* — пет миља од Рима
largus 3 — обилат, издашан
lateo, ui 2 — бити скривен, заштићен; *latet* — непознато је, тајна

latio, nis, f. — доношење,
предлог закона, гласање
latro 1 — лајати
latro, nis, m. — разбојник
latrocinium, i, n. — разбој-
ништво, лупештво
laudabiliter adv. — похвално
lavo, lavi, lautum 1 — прати,
купати
lectica, ae f. — носиљка
lectito 1 — често, пажљиво
читати
legatio, onis f. — послан-
ство, посланици
legatus, i, m. — посланик,
легат, војвода
legio, onis, f. — легија (4200
до 6000 војника)
lego 1 — — послати као по-
сланика, тестаментом за-
вештати, оставити
lego, legi, lectum 3 — саби-
рати, бирати, читати, чи-
тати на глас, прозивати
letalis, e — смртан, смртоно-
сан
lex, legis f. — закон
libellus, i m. — мали спис,
књижица, свеска
liber, era, erum — слободан,
разуздан
liberalis, e — племенит, сло-
бодоуман, добар
libēri, orum m. — деца
libet, libuit, libitum est — до-
пада се, свиђа се

libra, ae f. — римска фунта,
вага
licet impers. — слободно је,
допуштено је
licet (con.) — било да, ма и,
ако и
lignum, i n. — дрво
lingua, ae f. — језик
liquor, is, m. — течност,
вода
lis, litis, f. — распра, свађа,
спор
lito 1 — жртвовати
littēra, ae f. — слово, пл.
писмо, књижевни списи,
књижевност
loco 1 — положити, наме-
стити, удати, дати под за-
куп
locum i, m. (pl. loci i loca)
— место
longe adv. — далеко, на да-
леко
loquor, locutus sum 3 — го-
ворити
lucrum, i, n. — добит, ко-
рист
luctus, us m. — жалост, цр-
нина
ludus, i m. — игра, шала, за-
бава
lugeo, luxi 2 — жалити, би-
ти у жалости, оплакивати
lumen, inis n. — светлост
luna, ae f. — месец
luo, lui 2 — испаштати, пла-
тити, поднети казну

lura, ae, f. — вулица

lurus, i m. — вук

lura, ae f. — шира

Maereo, ui 2 — бити тужан,
туговати

maestus 3 — дубоко ожалов-
шен, тужан

magistratus, us m. — погла-
вари, управљачи

magnificus 3 — величан-
ствен, сјајан, узвишен,
племенит

maiestas, atis f. — величан-
ство, достојанство

mala, ae, f. — лице, образ

maledicus 3 — који опада,
грди, псује

malo, malui, malle — радије
хтети, више волети

mandatum, i n. — налог, за-
повест

mando 1 — предати, пове-
рити, заповедити; litteris
mandare — забележити
mane subst. indecl. — јутро,
ујутро

maneo, mansi, mansum 2 —
остати, трајати

manes, ium m. — душе по-
којника

maritimus 3 — морски, при-
морски

maritus, i m. — супруг, муж

materia, ae (materies, ei) f.,
— материја, грађа, пред-
мет

materies, ei f. — грађа, кра-
на, извор, узрок

matrimonium, i n. — брак,
женидба

matrona, ae f. — часна,
угледна госпођа, жена

mature — зрело, благовре-
мено, брзо, рано

maturus 3 — зрео, способан

medicina, ae f. — лекарство

medius 3 — средњи; media
fronte — на сред чела

mehercules, — тако ми Хер-
кула, тако ми Бога

membrum, i, n., — уд, део
тела, одељак

memini, meminisse, — сећам
се, памтим

memorabilis, e — вредан
спомена, знаменит

memoria, ae f. — сећање,
успомена

mens, mentis f. — мишљење,
разум, ум, срце, дух

mentio, nis, f., — спомен,
предлог

mensis, is m. — месец

mercator, oris, m., — трго-
вац, купац

mercatura, ae f. — тргови-
на, трговање

mercatus, us, m., — тргови-
на, трг, сајам

mereor, meritis sum 2 — за-
служити, бити заслужан

mergo, mersi, mersum 3 —
потопити, потонути

merito adv. — с правом, по заслуги
messis, is f. — жетва, време жетве, жито
metuo, ui 3 — бојати се, бити у страху
metus, us, m., — страх, бојазан
migro 1, — селити се, иселити се; **migro de vita** — умрети
militia, ae f. — ратна, војна служба
minimus, i, m., — мим, лакрдија
ministerium, i n. — служба, посао, послуга
ministra, ae f. — слушкиња, помоћница
ministro 1 — служити, послуживати
minor 1, — помаљати, претити, грозити, обећати хвалисаво
minor 1 — чудити се, дивити се
mirus 3 — чудноват; **non mirum**, никакво чудо
misceo, miscui, mixtum i mistum 2 — мешати, побркати, узбунити
miseria, ae f. — беда, невоља
misericordia, ae f. — сажаљење, милосрђе
mitella, ae f. — повезача, митра

mitigo 1 — умекшати, ублажити, припитомити, укротити
modicus 3 — умерен, мали, незнатан
moderator, is, m., — који управља, управљач
modestus 3, — умерен, скроман, честит
modius, i m. — мера жита (око 10 литара)
modo adv. — само
modus, i m. — начин, мера
monéo, ui, itum 2 — опомињати, поучити, укорити
monitus, us m. — опомена, воља
monumentum, i, n., — споменик, гробница
mordeo, momordi, morsum 2. — уједати, врећати
mos, moris, m., — обичај, навика; мишљење, карактер, владање, нарав
motus, us, m., — кретање, ток
moveo, movi, motum 2, — покренути, утицати, ганути, склонити
mорий, mortuus sum, mori 3 — умрети
mors, mortis f. — смрт
мох — ускоро, одмах затим
mulier, eris f. — жена
multitudo, inis, f., — множина, светина

multo 1 — казнити
 mundus, i, m., — свет, ва-
 сиона
 munus, eris, n., — дужност,
 служба, вршење
 murus, i m. — зид, бедем
 mus, muris, m., — миш
 musca, ae, f., — мува
 musica, ae f. — музика
 muto 1, — мењати, удаљити
 mutuus 3, — узајмљен, уза-
 јаман, обостран
 myrtus, us f. — мирта, мир-
 тино дрво
 Nanciscor, nactus, sum 3, —
 добити, достићи
 narro 1 — причати
 natalis, e, — родни; dies na-
 talis, — дан рођења
 nato 1 — пливати
 natio, onis f. — род, поре-
 кло, племе, народност
 natura, ae f. — природа
 naufragium, i n. — бродо-
 лом
 navigium, i n. — брод, лађа,
 чамац
 navigo 1 — пловити, једри-
 ти
 navis, is f. — брод, лађа; na-
 vis longa — ратна лађа
 neco 1 — убити
 nefas n. — неправо, безбож-
 ност, грех

neglĕgo, exi, ectum 3, — не
 водити бригу, не пошто-
 вати, не освртати се, за-
 немарити
 negligentia, ae f. — немар,
 нехат
 nego 1, — одрицати, одбити
 negotium, i, n., — занимање,
 посао, радња
 nemus, oris n. — гора, шума
 Neoptolĕmus, i m. — Неоп-
 толем, краљ епирски
 nepos, tis, m., — унук, по-
 томак
 nequam, — ништаван, ника-
 кав, распуштен
 nequeo, ivi, ii, itum 4, — не
 моћи, не бити у стању
 nescius 3, — који не зна, ко-
 ји није учио
 neve — и не, и да не, нити
 nex, necis, f., — убиство, на-
 силна смрт
 nidus, i, m., — гнездо, бора-
 виште
 nimius 3 — сувише велик,
 прекомеран
 ningit, ninxit 3 — пада снег
 nobilis, e — познат, славан
 nobilitas, atis, f., — плем-
 ство, племићски сталеж,
 племићи
 posco, posui, poscitum 2 —
 шкодити
 nocturnus 3 — ноћни
 nolo, nolui, nolle, — не хтети
 nomen, inis n. — име

nomīno 1, — назвати, спо-
 менути
 nondum, — још не
 Nonae, arum, f., — ноне,
 седми дан марта, маја, ју-
 ла октобра, а свих оста-
 лих месеци пети дан
 posco, novi, notum 3 — по-
 знати
 novus 3 — нов; superl. novis-
 simus — крајњи, после-
 дњи
 novo 1, — обновити
 поха (noxia), ae, f., — ште-
 та, кривица, преступ
 nudatus 3, — го, откривен
 numen, inis, n., — воља, бо-
 жанство
 numērus, i, m., — број, ва-
 жност, значај
 nunc adv. — сад
 nunciō 1, — звати, назвати
 nuntia, ae f. — гласница, ве-
 сница
 nuntio 1 — јављати
 nuntius, i m. — гласник, ве-
 сник
 nusquam — нигде, ниоткуда
 nutus, us, m., — миг, запо-
 вест, воља
 Ob праер., са ак. — због
 oboeo, ii, itum 4, — ићи у су-
 срет, заћи, умрети
 oblecto 1, — увесељавати,
 занимати

oblivio, onis f. — заборав,
 заборављање
 obliviscor, itus sum 3, — за-
 боравити
 oboedio, 4 — слушати, по-
 коравати се
 obscurus 3, — таман, неја-
 сан, непознат, нечувен
 obsēquor, secutus sum 3 —
 слушати
 observo 1, — посматрати,
 поштовати, пазити, при-
 државати
 obses, idis, m., — талац
 obsideo, sedi, sessum 2, — др-
 жати запоседнуто
 obsidio, onis, f. — опсада
 опсађивање
 obtineo, tinui, tentum 2 —
 држати, поседовати, задр-
 жати, продужити
 obtrunco 1 — исећи, искаса-
 пити
 obviam adv. — на сусрет
 obviam ire — ићи, доћи усу-
 срет
 obvius 3 — који иде, долази
 усусрет
 obvolvo, volvi, volutum 3, —
 увити
 occido, cidi, casum 3 — па-
 сти, умрети
 occido, cidi, cisum 3 — убити
 occulto 1, — скривати
 occultus 3, — скривен, тајан

- occumbo, cubui, cubitum 3 —
 пасти, умрети; mortem
 occumbere — ићи у смрт
 occipio 1, — посести, заузе-
 ти, напасти
 occurgo, cuscurgi, cursum 3,
 — трчати, ићи у сусрет,
 напасти, појавити се
 odi, odisse — мрзети
 odiosus 3, — омрзнут, мр-
 зак, досада
 officina, ae f. — радионица,
 фабрика
 officium, i, n., — дужност,
 услужност, почаст
 oleum, i, n., — уље; o. et
 operam perdere, — изгу-
 бити и време и труд
 Olympias, adis f. — Олимпи-
 ја, мајка Александра Ве-
 ликог
 omnino adv. — сасвим, уоп-
 ште
 onus, onēris n. — бreme, те-
 рет
 opera, ae, f., — делање, рад,
 труд
 operosus 3, — делатан, рад-
 љив, мучан, трудан
 opes, um f. — средство, моћ,
 богатство, војна снага,
 војска
 opinio, onis, f., — мњење,
 мишљење, веровање
 oportet, uit 2 — у реду је,
 приличи, треба
 opperior, pertus sum, 4, —
 чекати
 opprimo, pressi, pressum 3,
 — притискати, угушити,
 уништити, напасти
 oppugnatio, nis, f., — нава-
 љивање, нападање, опса-
 ђивање
 ops, opis, f., — моћ, сила;
 pl. opes, — ум, моћ, бо-
 гатство, војна снага
 opto 1 — желети
 opus, ēris, n., — дело, посао,
 рад
 opus est, — потребно је,
 треба
 oraculum, i n. — пророчи-
 ште, пророчанство
 oratorius 3, — говорнички,
 беседнички
 orbis, is, m., — круг, обруч;
 orbis terrarum, — земља,
 свет
 ordino 1 — уредити
 ordo, inis, m., — ред, ста-
 леж
 origo, inis, f., — постанак,
 порекло
 orior, ortus, sum, oriturus 4,
 — подићи се, почети
 ornatus, us, m., — опрема,
 украс
 os, oris, n. — уста
 osculum, i, n., — пољубац
 ostendo, endi, ensum 3, —
 пружити, показати

ostium, i n. — врата, ушће,
улаз

ovum i n. — јаје

Paedagogus, i, m., — роб ко-
ји је дечаке водио у шко-
лу и враћао их из школе

paene, — готово, скоро

paenula, ae, f., — горња ха-
љина

pagus, i, m., — срез, округ,
кантон, село, општина

palaestra, ae f. — хрвали-
ште, вежбаоница, школа,
место за гимнастичка ве-
жбања

palam, — јавно, отворено

paludamentum, i n. — вој-
сковођин огртач

palus, udis f. — бара

par, paris 1, — једнак, раван

parco, reperci 3, — штедети,
чувати се, уздржавати се

parcus 3 — штедљив, уме-
рен, уздржљив

parens, tis mf. — отац, мај-
ка, оснивач

pareo, ui 2 — слушати, по-
коравати се, бити потчи-
њен

paries, etis, m., — зид

pario, peperci, partum 3 —
родити, стећи, добити,
снети

pariter, — подједнако, је-
днако, истовремено

paro 1 — спремати, наба-
вљати

parricidium, i, n., — оцуби-
ство, веленадаја

parsimonia, ae f. — штедљи-
вост

pars, partis f. — део, страна

particeps, cipis — који има
удела

partior, itus sum 4 — делити

parturio 4, — родити, пора-
ђати се

parum, — сувише мало

parvulus 3, — мален, млад

passus, us m. — корак

patefacio, feci, factum 3, —
отворити, прокрчити

pater, tris, m., — отац; pl.
— сенатори

paterfamilias, — домаћин

pateo, ui 2 — бити отворен

patior, passus sum 3 — тр-
пети, поднашати, допу-
стити

patricius 3, — патрицијски;

patricii, orum, — патрици-
ји, племићи

patrius 3 — очев, очински,
од предака наслеђен

paulisper, — мало, кратко
време

paulum, i n. — мало, мален-
кост, за тренутак; paulo

post, ускоро затим

pauper, eris — сиромашан,
сиромах

- paupertas, atis f. — сиромаштво
 pavo, onis m. — паун
 pavor, oris, m., — дрхтање, страх
 peccatum, i n. — грех, погрешка
 pectus, oris, g., — груди
 pecunia, ae f. — новац, имовина
 pecus, oris, n., — стока, марва
 pedester, tris, tre — пешачки
 pellis, is. f., — крзно, кожа
 pendo, rependi, pensum 3, — мерити, ценити, плаћати
 penes (acc.), — код
 pera, ae, f., — торба, бисаке
 peragro 1 — проћи, пропутувати
 percipio, cepi, ceptum 3, — примити, осетити, знати
 percontor 1, — упитати, распитати се
 percussor, oris m. — убица
 percutio, cussi, cussum 3, — пробити, ударити, погодити
 perdo, didi, ditum 3 — упропастити, уништити, изгубити
 pereo, ii, itum 4 — пропасти, погинути
 perfecte, — савршено
 perficio, feci, fectum 3 — свршити, извести, остварити
 perfodio, fodi, fossum 3, — пробушити, пробости
 perfuga, ae, m., — бегунац, дезертер
 perfugium i n. — уточиште, прибежиште
 pergo, perrexī, perrectum 3 — продужити, упутити, поћи, подићи се
 perhorresco, horruī, — 3, — уздрхтати, уплашити се
 peritus 3 — искусан, вешт
 permoveo, movi, motum 2, — побудити, дирнути, узнемирити
 perparvus 3, — врло мали
 perpetior, pessus sum 3, — јуначки трпети, подносити
 perpetuo, — стално, непрекидно
 perpetuus 3, — вечан, непрекидан, трајан
 persēqor, secutus sum 3, — ићи за ким, стићи, тежити, гонити, продужити, казнити
 perrumpo, rupi, ruptum 3 — пробити се
 persevĕro 1 — истрајати, продужити
 persuadeo, suasi, suasum 2 — уверити, наговорити
 perterreo, ui, itum 2 — преstraшити, поплашити
 pertinacia, ae, f., — тврдоглавост, упорност

pertineo, tinui, tentum 2 —
 пружати се, односити се,
 припадати
 pervenio, veni, ventum 4, —
 стићи, доћи
 pes, pedis m. — нога
 petāsus, i m. — путнички ше-
 шир са широким ободом
 peto, petivi, petitem 3, —
 тражити, молити
 physica, ae f., — физика,
 наука о природи
 pictura, ae f. — сликање,
 слика
 pilleus, i m. i pilleum i n. —
 римски шешир или фил-
 цана капа
 pingo, pinxi, pictum 3 — на-
 сликати, нацртати
 pinguis, e — масан, дебео,
 меснат, сочан
 pius 3 — побожан, прави-
 чан, богоугодан
 placeo, ui, itum 2 — свидети
 се, допасти се; placet, pla-
 cuit — мишљења сам, од-
 лучујем, налазим за добро
 placido 1, — умирити, стиша-
 ти, задовољити
 plaga, ae f., — ударац, рана
 plane adv. — јасно, сасвим,
 потпуно
 plebes, ei (plebs, is) f., — на-
 род, светиња
 plerumque — понајвише,
 обично
 pluit, u(v)it 3 — пада киша

poculum, i n. — чаша, пехар;
 напатак, пијење
 poëma, ātis n. — песма
 poenitet, — незадовољан
 сам, жалим
 poena, ae f. — казна, накна-
 да, освета
 poësis, is f. — песништво,
 поезија
 poëtica, ae, f., — песништво
 polio 4, — глачати, дотери-
 вати
 polliceor, icitus sum 2, —
 обећати
 pondo indecl. — по тежини
 pono, posui, positum 3 —
 метнути, поставити, убра-
 јати
 populares, ium m. — демо-
 крати, народна странка
 popularis, e — народни, ко-
 ји воли народ, омиљен од
 народа
 populo 1 — пустошити,
 пљачкати
 porrigo, rexi, rectum 3, —
 пружити, подићи
 porta, ae f. — врата
 portendo, endi, entum 3 —
 објављивати, прорећи;
 pass. — показивати се,
 предстојати
 possum, potui, posse, — мо-
 ћи
 postea adv. — затим, доцни-
 је

- postērus 3, — онај који долази, будући; posteri, orum, — потомци
 posthac, — од сада, у будуће
 postūlo 1 — тражити, захтевати
 potens, entis, — моћан, јак
 potentia, ae, f., — сила, власт, утицај
 potestas atis, f., — могућност, прилика, дозвола, власт, моћ
 potior, itus sum 4, — задобити, докопати се, завладати
 praе praер. са абл. — пред, због, од
 praеbeo, ui, itum 2, — пружити, дати; aures praеbe-ge, — слушати
 praеceptum, i, n., — пропис, заповест, правило
 praecido, cisi, cisum 3 — одсећи, пресећи
 praecipio, cepi, ceptum 3, — прописати, заповедати, поучавати
 praecipuus 3 — нарочит, својствен
 praecclare — сјајно, изврсно, одлично
 praedium, i n. — добро, пољско добро
 praeccludo, clusi, clusum 3, — затворити
 praeco, onis, m., — викач, објављивач
 praesox, ocis, — рано зрео
 praeda, ae, f., — плен, лов, пљачка
 praedico 1, — јавно објављивати, изрећи, хвалити
 praefēro, tuli, latum, ferre, — носити напред, показивати, истаћи се над киме
 praeficio, feci, fectum 3, — ставити на чело, дати команду
 praemium, i, n., — добит, награда
 praepomen, inis n. — име, титула која стоји испред имена
 praesertim adv. — особито, нарочито
 praesidium, i n. — заштита, одбрана, помоћ
 praesto, stiti, stitum 1 — уградити, учинити, свршити, одржати, одликовати се, надмашивати; se praestare — показати се; praestat — боље је
 praesum, fui, esse — бити на челу, управљати, штитити
 praeter adv. — осим, изузев; мимо, преко, против
 praeterea adv. — осим тога, преко тога, даље
 praetereo, ii, itum 4, — проћи, протећи

praetērit, — не знати
 praetor, oris, m., — старе-
 шина, војвода, претор, у-
 правник провинције
 pratum i n. — ливада
 pravus 3, — наopak, рђав,
 зао
 premo, pressi, pressum 3 —
 притискати, мучити
 pretium, i, n., — вредност,
 цена, новац
 primoris, e, — предњи, нај-
 први
 princeps, cipis m. — први,
 господар, владар, кнез
 principatus, us, m., — прво
 место, првенство
 priscus 3, — старински, пре-
 ђашњи
 pristinus 3 — ранији, пређа-
 шњи
 prius, — пре, раније
 priusquam, — пре него што
 privatus 3, — приватан, ли-
 чни
 privo 1 — лишити чега
 pro praer, — за, уместо
 probabilis, e, — вредан одо-
 бравања, вероватан
 probe adv. — сасвим добро,
 тачно
 procedo, cessi, cessum 3, —
 ступати напред, показати
 procuratio, nis, f., — стара-
 ње, управљање
 procuro 1, — старати се, у-
 прављати

prodigium, i n. — знамење,
 издајство
 prodo, didi, ditum 3, — при-
 чати, извештавати, доста-
 вити, издати
 proelium, i n. — бој
 profecto, — свакако, доиста
 profēro, tuli, latum, ferre, —
 однети, помакнути, пома-
 ћи
 proficiscor, fectus sum 3, —
 кренути се, отићи, отпу-
 товати
 profugio, fugi, — 3, — побе-
 ћи
 profundo, fudi, fusum 3 —
 проливати
 prognatus 3, — рођен, поре-
 клон
 prohibeo, bui, bitum 2 — за-
 држати, спречити
 proicio, ieci, iectum 3 — ис-
 пружити, метнути напред
 prolābor, lapsus sum 3 — кли-
 зити, напред пасти
 proletarius, i m. — грађанин
 најнижег реда
 promineo 2 — помаљати се,
 вирити
 promiscue, — заједнички,
 без разлике
 promulgo 1, — објавити
 pronuntio 1, — гласно гово-
 рити, казати, огласити,
 пресудити
 prorago 1, — проширити

- prope, — близу, скоро, го-
 тово
 propĕro 1 — пожурити се,
 похитати
 propinquus 3 — оближњи,
 суседни
 propior, us, — ближи
 propono, posui, positum 3 —
 метнути пред, намислити,
 наумити; mihi propositum
 est — наумио сам, решен
 сам
 propositum, i, n., — преду-
 мишљај, план, намера
 proprius 3 — сопствен, вла-
 стит
 proprium i n. — својина, ка-
 рактеристика
 propter praep. — због
 propugnaculum, i n. — од-
 брана, заклон, заштита
 propulso 1, — сузбити, од-
 бити
 prorsus, — напред, сасвим,
 посве, укратко
 proscribo, psi, ptum 3, — об-
 народовати, конфискова-
 ти, прогнати
 proscriptio, onis f. — про-
 гонство
 prosilio, silui (silii) — 4, —
 поскочити
 prosperus 3 — срећан, на-
 клоњен
 prosterno, stravi, stratum 3,
 — оборити, уништити
 protĕgo, texi, tectum 3, —
 покрити, штитити
 provideo, vidi, visum 2, —
 предвидети, побринутити се,
 постарати се
 provocatio, nis, f., — пози-
 вање на вишег судију,
 апелација
 proveho, vexi, vectum 3 —
 одвести се, отпловити
 provoco 1 — изазвати, апе-
 ловати, позивати се на ви-
 шу власт
 prudenter, — разборито, ра-
 зумно
 psittacus, i, m., — папагај
 publice, — од стране државе,
 у име државе; publice esse
 laudem, — чини част др-
 жави
 publico 1, — узети у држа-
 вну касу, конфисковати
 publicum, i, n., — државна
 својина; јавно место, ја-
 вна улица; in publico, —
 ван куће, на улици
 publicus 3, — државни, ја-
 вни, општи
 pudet, — стидим се
 puerilis, e, — детињи, де-
 чачки, младалачки
 pueritia, ae, f., — детињство
 pugio, onis, m., — кама, нож
 pugno 1 — борити се
 pulchritudo, inis f. — лепота
 pullus, i, m., — младо, мла-
 дунче, пиле

- pulvis, eris, m.*, — прашина
punctum, i, n., — убод, тачка
purgo 1, — очистити, прочистити, оправдати, извинити
purpuratus, i, m., — двора-нин
puto 1 — мислити, држати, веровати
Quadrigae, arum f. — запре-га од четири коња
quadruplum, n m. — четво-роструко
quaero, sivi, situm 3 — тра-жити, питати
quaeso, — 3, — тражити, молити
quaestio, opis, f., — испити-вање, питање, истражива-ње, судска истрага, муче-ње
quaestor, oris, m., — иследни судија, квестор, државни благајник
quaestus, us, m., — добит, корист, зарада
quamobrem adv. — зато, стога
quare — стога, због тога, зато
quasi coni. — као да, готово, скоро, као
queo, ivi, ii, itum, 4, — моћи
quercus, us f. — храст
quī, — како, од чега
quidem, — заиста, додуше
- quies, etis, f.*, — мир, одмор, починак; *quieti se dare*, — одмарати се
quietus 3, — миран, беспо-слен
quin, — како не? зашто не? да не, да
quinq̄ies, — пет пута
quispiam, quaeriam, quidpi-am, — којигод, когод
quoad, — докле, док
quomodo, — како, на који начин
quoque — и
quot adi. (indeclinabile) — колико (њих)
quotānnis, — сваке године, годишње
quotidianus 3 свакодневни, свакидашњи
quotus — који по реду
- Ramus, i, m.*, — грана, дрво
rapina, ae f. — отимачина, грабеж, пљачка
rapio, pui, ptum 3, — угра-бити, освојити, отети
ratio, onis f. — рачуи, об-зир, размишљање, пред-лог, намера, становиште, правац, доказ
rationem habere— водити рачуна, узимати у обзир
recedo, cessi, cessum 3 — уз-маћи, повући се
recens, tis, — свеж, скоро-шњи, млад

- recipio, cepi, ceptum 3 —
 натраг узети ,повући, од-
 вести; se recipere — пову-
 ћи се, узмицати, вратити
 се
 reconcilio 1 — повратити,
 опет задобити
 recordor 1, — сећати се, по-
 мишљати
 resceo 1 — опет оживети,
 опоравити се, подићи се
 recte adv. — право, како ва-
 ља, ваљано
 rescipero 1, — добити на-
 траг
 reddo, didi, ditum 3 — дати,
 вратити, указати
 redeo, ii, itum 4, — ићи на-
 траг
 reddo, didi ditum 3 — на-
 траг, враћати се; in grati-
 am redire, — помирити се
 redigo, egi, actum 3 — на-
 траг терати, довести, при-
 мити; redigere in formam
 provinciae — учинити про-
 винцијом
 redūco, duxi, ductum 3, —
 натраг одвести, водити,
 повратити
 reficio, feci, fectum 3, — о-
 пет направити, поправити,
 опоравити
 regalis, e — краљевски, до-
 стојан краља
 regimen, inis, n., — управља-
 ње, управа, влада
 regio, onis f. — крај, предео,
 земља, покрајина
 regius 3 — краљевски, кра-
 љев
 regnum, i, n., — краљевство,
 влада, управа
 reicio, ieci, iectum 3, — на-
 траг бацити
 religio, onis f. — вера, по-
 божност, обожавање, култ
 relinquo, liqui, lictum 3, —
 оставити
 remitto, misi, missum 3, —
 послати натраг, попустити
 remollesco 3, — омекшати,
 разнежити
 remotus 3 — удаљен, далек
 renovo 1 — обновити
 renuntio 1 — отпоручити,
 јавити
 renuo, ui, 3, — одбити, не
 одобравати
 reor, ratus sum 2, — мисли-
 ти, судити
 repello, puli, pulsum 3, —
 потиснути, отерати
 repente, — изненада, неоче-
 кивано
 reperio, repperi, repertum 4,
 — пронаћи, открити
 repleo, evi, etum 2, — испу-
 нити, заситити
 repletus 3, — испуњен, пун
 repono, posui, positum 3 —
 опет поставити, положити
 repromitto, misi, missum 3,
 — обећати

repudio 1 — одбити, одба-
цити

res, rei, f., — ствар, предмет;

res familiaris, — имање

rescindo, scidi, scissum 3, —

раскниути, порушити

reses, idis m., — заостао

resisto, restiti 3 — задржати
се, опрети се

responsum, i n. — одговор

restituo, ui, utum 3, — вра-
тити

reticeo, cui 2, — ћутати, пре-
ћутати

retineo, tinui, tentum 2, —

задржати, зауставити; ме-

moria retinere, — памтити

reus, rei, m., — оптужени,
кривац

revertor, reversus sum 3, —
вратити се

rhetorica, ae, f., — реторика,
беседништво

rideo, risi, risum 2, — сме-
јати

ripa, ae f. — обала

ritus, us m. — верски обичај,
обред

rivus, i m. — поток

rogatio, nis, f., — законски
предлог, молба, питање

rogo 1 — питати, молити

rostrum, i n. — кљун; пл. го-
ворница на римском фо-
руму

ruina, ae f. — рушење; пл.
рушевине, развалине

rumor, oris, m., — шум, го-
вор светине, глас који се
проноси

rursus, — опет, изнова

rus, ruris, n., — село, поље,
пољско имање

rusticus 3 — сеоски

Sacer, cra, crum — свет, по-
свећен богу

sacerdos, otis mf. — свеште-
ник-ица

sacrificium, i, n., — жртва,
жртвовање

sacrosanctus 3, — неприко-
сновен

sacrum, i n. — светиња, све-
ти обред, служба богу

saepio, psi ptum 4, — огра-
дити, опколити

sagitta, ae f. — стрела

saltem, — бар

salto 1, — играти, изводити

saltus, u, m., — скок, пла-
нина, пашњак

salve, — здраво, збогом

sancio, sanxi, sanctum 4, —
освештати, одредити, потвр-
дити

sane, — заиста, дабоме

satis, — доста, довољно

saxum, i n. — камен, стена

scio, scivi, scitum 4 — знати

sceptrum, i n. — скиптар,
жезло

sceleratus 3, — злочином о-
каљан, обесвећен

- scisco, scivi, scitum 3, — одлучити, гласати за што
 scriba, ae, m., — писар, секретар
 scribo, scripsi, scriptum 3 — писати
 scriptor, oris, m., — писар, писац; rerum scriptor, — историчар
 scurra, ae m. — кицош, ласкардијаш, шаљивчина
 scutum, i, n., — штит
 secedo, cessi, cessum 3 — отићи, повући се
 secerno, crevi, cretum 3, — издвојити, избацити
 securis, is, f., — секира; securi percutere, — погубити
 secus adv. — друкче, на други начин
 sedeo, sedi, sessum 2 — седети, боравити, проводити
 sedes, is f. — седиште, боравиште, место
 seditio, onis f. — неслога, буна, устанак
 seditiosus 3, — немиран, бунтовнички
 segnis, e — тром, млитав
 senariolus, i, m., — незначајни сенариус
 senarius 3, — стих од шест стопа
 senatorius 3 — сенаторски
 senectus, utis f. — старост
 senex, senis m. — старац
 sententia, ae, f., — мишљење, одлука, пресуда
 separatim adv. — оделито, засебно
 separatus 3, — одељен
 septies, — седам пута
 sepulcrum, i n. — надгробни споменик, гроб
 sepultura, ae f. — погреб, сахрана
 serpens, tis mf. — змија
 sermo, onis, m., — разговор
 sero, — доцкан, касно
 servilis, e, — ропски
 servitus, utis f. — ропство, робовање
 serva, ae f. — робиња
 servo 1 — сачувати, спасти
 servulus, i, m., — млад роб
 siccus 3, — сув
 sidus, eris, n., — звезда
 significo 1, — одавати, значити
 signum, i n. — знак, обележје; застава, одред војске, заповест
 simul (ac), — чим
 simulacrum, i, n., — лик, прилика, сенка
 simulo 1, — претстављати, подражавати, претварати се
 simultas, atis f. — суревњивост, трвење, непријатељство
 singuli, ae, a, — по један, поједини

- singularis, e, — појединачан,
 усамљен, јединствен, свој-
 ствен
 sinister, tra, trum — леви
 sino, sivi, situm 3, — допу-
 стити, трпети
 sinus, us m. — лук, залив,
 затон, набор тоге
 sitis, is f. — жеђ
 situs 3 — постављен, који се
 налази, лежи
 sobrius 3, трезан, разуман
 societas, atis, f., — друштво,
 савез
 socius, i, m, — друг, савез-
 ник, ортак
 soleo, solitus sum 2, — оби-
 чавати
 solidus 3, — чврст, јак
 solitarius 3 — усамљен, од-
 војен
 solitudo, inis, f., — усамље-
 ност, самоћа
 solium, i n., — високо седи-
 ште, престо
 sollemnis, e — свакогоди-
 шњи, свечан
 sollertia, ae, f., — проницљи-
 вост, умешност, препреде-
 ност
 sollicitudo, inis f. — немир,
 забринутост, туга
 sollicitus 3 — узнемирен, за-
 бринут
 solvo, solvi, solutum 3 — од-
 решити, расплести
 somnus, i n. — сан, спавање
 sono, sonui, itum 1, — зве-
 чати, одјекнути
 soror, oris f. — сестра
 sors, tis f. — коцка, извла-
 чење коцке; удес, судбина
 sortior, itus, sum 4, — ждре-
 бати, добити
 spatium, i, n., — простор, ду-
 жина, време, рок
 species, e, f., — изглед, вид
 speciosus 3, — наочит, леп
 spectaculum, i n. — призор,
 гледање, представа
 spectatus 3, — огледан, о-
 пробан, ваљан
 speculum, i, n., — огледало
 specto 1 — гледати, посма-
 трати
 spero 1, — надати се, стра-
 ховати
 sperno, spreui, spretum 3, —
 презирати
 spes, ei f. — нада
 sphaera, ae, f., — лопта
 spolium, i n. — скинута ко-
 жа; упљачкана опрема,
 плен
 sponsus, i m. — вереник, за-
 ручник
 sponte, — вољом, по вољи
 spuma, ae f. — пена
 statim adv. — одмах
 statuo, tui, tutum 3, — по-
 ставити, основати, решити
 statura, ae f. — узраст, стас
 stirps, is, f., — пород, пото-
 мак, деца

- sto, steti, staturus 1 — ста-
јати, налазити се; опстати,
одржати се
- strenuus 3 — одважан, бо-
дар, ваљан
- strepitus, us, m., — шумље-
ње, јека, праскање, ларма
- stringo, strixi, strictum 3, —
затегнути, свући, исукати,
истргнути
- statua, ae, f., — кип, статуа
- status, us, m., — стајање, по-
ложај, стање
- studeo, ui 2, — трудити се,
настојати
- studium, i n. — тежња, љу-
бав, интерес
- stulte, — глупо, просто
- stultitia, ae f. — лудост
- suadeo, suasi, suasum 2, —
саветовати, наговорити
- suavis, e — пријатан, уми-
лан, љубак
- subeo, ii, itum 4, — подићи,
пролазити, прићи, обузе-
ти
- suber, eris n. — плутово др-
во, плута
- subicio, ieci, iectum 3 — пот-
чинити, подврћи
- subigo, egi, actum 3 — при-
терати, подјармити, поко-
рити
- subito, — изненада, одје-
дном
- subitus 3, — неочекиван, из-
ненадан
- suboles, is, f., — пород, деца
- subscribo, scripsi, scriptum 3,
— писати испод
- subsēquor, cutus sum 3, —
долазити, ићи непосредно
- subvenio, veni, ventum 4 —
доћи, притећи у помоћ,
помоћи
- subverto, verti, versum 3 —
преврнути, уништити
- succedo, cessi, cessum 3, —
наследити
- succendo, cendi, censum 3, —
оздо запалити, потпалити
- suffēro, sustuli, sublatum, suf-
ferre, — однети
- suffragium, i n. — гласачка
таблица, гласање, глас
- suggestum, i n. — трибина
- summa, ae f. — збир, износ,
сума новаца
- sumptuosus 3, — скупocen
- supēllex, lectilis f. — покућ-
ство, опрема, намештај
- superbe, — обесно, охоло,
тирански
- superior, us — виши, горњи,
ранији, пређашњи, про-
шли
- supernato 1 — пливати по-
врх, изнад
- supēro 1, — победити, над-
живети
- supersum, fui, esse, — пре-
остати, прећи

sup̄er̄us 3 — горњи; комп.
superior — виши, ранији,
пређашњи

supplex, icis, m., — који
смерно моли, молећив
suppliciter, — смерно, пони-
зно

surdus 3, — глув

supplicium, i n. — молба, мо-
љење, жртва, жртвовање

supplicium, i, n. — казна,
мучење, смртна казна

surgo, surrexi, surrectum 3
— подићи се, устати

suscipio, cepi, ceptum 3 —
узети, примити, предузе-
ти, започети

suspendo, pendi, pensum 3,
— обесити, ставити у не-
извесност

suspicio, exi, ectum 3, — гле-
дати горе

suspicio, nis, f., — сумња,
подозрење

suspīcor 1, — сумњати, на-
гађати

sustineo, tinui 2, — подржа-
вати, подносити, издржа-
вати

sutor, oris, m., — обућар

Tabella, ae f. — дашчица,
таблица, писмо

tabellarius, i m. — писмоно-
ша

tabes, is f. — нестајање, рас-
падање, кварење

tabŭla, ae, f., — даска, табла
taedet, taedit, — досадно
је, одвратно је, мрзи ме

talaria, ium n. — обућа са
крилима; одећа до члана-
ка

talentum, i n. — талант, рим-
ски новац

tamquam — као

tandem adv. — најзад, за
име божије

tamdiu, — толико дуго, та-
ко дуго, одавно

tango, tetigi, tactum 3, —
додирнути, стићи

tantum — само

tarde adv. — лагано, полако,
доцкан

tardo 1, — успоравати, за-
држати

tectum, i n. — кров, кућа,
склониште

tego, texi, tectum 3, — по-
кривати, скривати, брани-
ти

temerarius 3, — несмотрен,
лакоуман

tendo, tetendi; tentum, ten-
sum 3, — разапети, наме-
стити

teneo, ui 2 — држати; има-
ти, поседовати, разумети,
схватити

tendo 1, — опипати, додир-
нути

tenuis, e, — танак, фин, не-
жан

- territo 1, — застрашити, уплашити
 terror, oris, m., — страх, трепет
 testamentum, i n. — тестамент, последња воља
 testis, is, m., — сведок, очевидац; testibus utor — позвати за сведока
 testor 1, — посведочити, позвати за сведока, доказати
 testudo, inis f. — корњача
 thesaurus, i, m., — благо, ризница
 timidus 3, — плашљив, опрезан
 toga, ae, f., — тога, горња хаљина
 tollo, sustuli, sublatum 3 — дићи, уздизати, уклонити, укинути
 tono, ui 1 — грмети, тутњити
 tormentum, i, n., — мучење, мука
 torvus 3 — мрк, љутит, страшан
 tot (indeclinabile) — толико (њих)
 tracto 1, — вући, дирати, водити, владати, поступати, обрађивати
 trado, didi, ditum 3, — предати, издати, причати
 tradūco, duxi, ductum 3 — превести
 tragicus 3 — трагичан, трагедиски, из трагедије
 traho, traxi, tractum 3, — вући, затезати, одуговлачити
 traicio, ieci, iectum 3, — пребацити преко чега, пробости
 trano 1, — препливати
 trans praep, с ак. — преко, с оне стране
 transfigo, fixi, fictum 3 — пробости
 transeo, ii, itum 4 — прећи, пребећи
 transgredior, gressus sum 3 — прећи, прелазити
 transigo, egi, actum 3, — провести
 transitus, us m. — прелаз
 transversus 3 — попречан
 transveho, vexi, vectum 3 — превозити, преносити
 tremo, ui 1 — дрхтати, трести се, бојати се
 tribunā, is n., — трибунал, судска столица
 tribunicus 3 — трибунски
 tribunus, i, m., — трибун, старшина трибе
 tribuo, ui, utum 3, — поделити, подарити, признати
 tribus, us f. — триба, једно од римских племена
 tributum, i n. — данак, по-рез
 triceps, cipitis — троглав

tridens, entis m. — трозуб
 triennium, i n. — доба од
 три године, три године
 trigeminus 3 — тројак, тро-
 струк; trigemini (fratres)
 — тројке
 trini, ae, a, — три, трострук
 tristis, e — жалостан
 triumpho 1 — триумфовати,
 држати, славити триумф
 trucidō 1, — заклати, посећи
 trux, ucis — дивљи, љут, на-
 мрштен
 tuba, ae f. — труба
 tubicen, cinis m. — трубач
 tumultus, us, m., — ларма,
 бука, немир
 tumulus, i, m., — хумка, го-
 мила, гроб
 turba, ae f. — немир, вика,
 бука; маса, гомила, све-
 тина
 turbo 1, — узнемирити, по-
 местити, збунити
 turbulentus 3, — немиран, бу-
 ран, бунтован
 turpis, e — ружан, гадан,
 сраман, стидан
 tutor, oris m. — заштитник
 чувар, старатељ
 tutus 3 — сигуран, зашти-
 ћен, обезбеђен
 tyrānnis, idis f. — тиранија,
 насилничка влада
 tyrannus, i m. — тиранин,
 деспот, насилник

Uber, is, n., — виме, сиса
 ubi — где
 ulciscor, ultus sum 3 — осве-
 тити се, казнити
 ultra, — с оне стране, преко
 umbra, ae f. — сенка; сен
 умрлога, дух
 umbraculum, i, n., — сеница,
 хладник
 umērus, i, m., — раме, плеће
 unā, — заједно, скупа
 unde adv. — одакле
 undique, — одасвуд, са свих
 страна
 ungula, ae, f., — копито, но-
 кат
 urbanus 3 — градски
 ursus, i, m., — медвед
 usquam, — негде, на неку
 страну
 usque adv. — све до, чак до
 usurpo 1, — употребљавати,
 користити се, присвајати
 usus, us, m., — употреба, у-
 живање, пракса, искуство,
 корист, вежбање
 uter, utra, utrum, — који од
 обојице
 utinam, — о да, дао бог да
 utrimque adv. — с обе стра-
 не, на обе стране
 utor, usus sum 3 — употре-
 бљавати, служити се
 utrum . . . an, — да ли . . . или
 uxor, oris, m., — жена, су-
 пруга

Vacatio, onis, f., — ослобођење

vacca, ae, f., — крава

vaco 1, — бити празан, необрађен, слободан

vacuus 3, — празан, слободан, без чега

vagitus, us, m., — дречање, врискање

vago 1 — лутати, тумарати

valde, — јако, жестоко, веома

valeo, ui, iturus 2, — бити

јак, крепак, моћан, кадар
valetudo, inis, f., — здравље, болест

vanus 3, — празан, ташт, лажљив

vas, vasis n. — суд; пл. покућанство, намештај

vasto 1 — пустошити

vastus 3, — празан, пуст, огроман

vectigal, is, n., — данак, порез, приход

vehementer adv. — жестоко, јако, силно

veho, vexi, vectum 3 — возити, носити, вући

velo 1, — умотати, сакрити

velut — као, као што

vena, ae, f., — вена, жила

venatio, onis, f., — ловљење, лов

venenum, i, n., — отров, напатак

veneo, venii 4, — бити на продају, продавати се

venëgor 1, — поштовати, молити

venia, ae f. — услуга, љубав, милост, опроштење, извињење

venio, veni, ventum 4, — доћи, приспети

venter, tris m. — трбух

ventus, i m. — ветар

venustas, atis f. — лепота, дражест, љупкост, финоћа, углађеност

verpres, is, m., — трњак

ver, veris, n., — пролеће

vereor, veritus sum 2 — бојати се, поштовати

versicūlus, i, m., — редак, врстица, мали стих

versor 1, — задржати се, бавити се, живети

versus, us, m., — ред, врста, стих

verto, verti, versum 3, — окретати, одвратити, прерорати, срушити

verus 3 — истинит, прави, истински

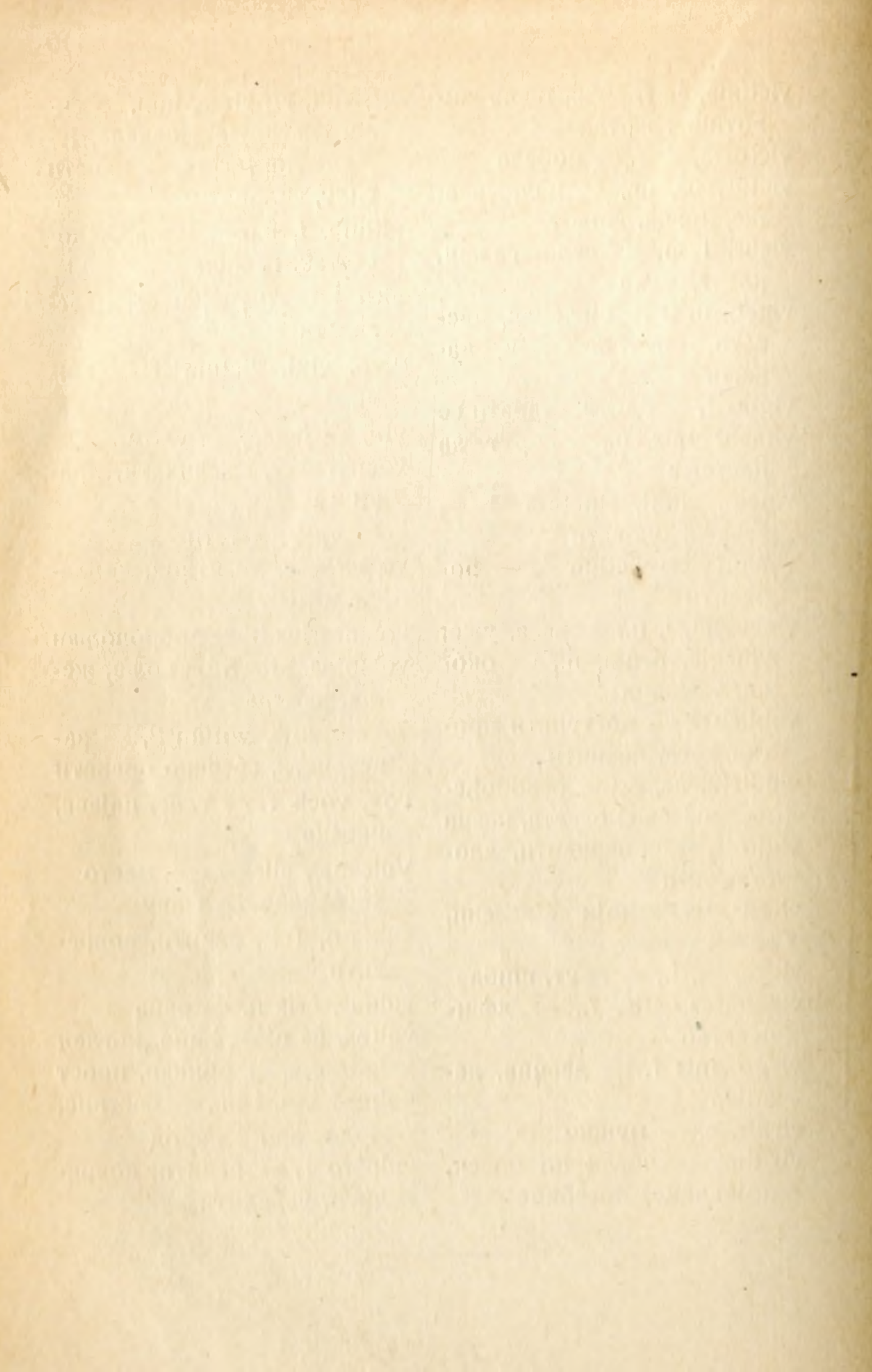
vestibūlum, i, n., — предворје, трем

vestigium, i, n., — траг, место

vestitus, us, m., — одевање, одело

vicissitudo, inis f. — промена, измена

- victīma*, ae f. — жртвена животиња, жртва
victoria, ae f. — победа
victus, us, m., — издржавање, храна, живот
vicus, i m. — село, салаш, кварт, улица
vigeo, ui 2 — бити јак, цветати, бити на снази, важити
vigīlo 1, — бдити, старати се
vimen, inis, n., — прут за плетење
vincio, vinxi, vinctum 4 — везати, оковати
vinco, vici, victum 3, — победити
vinculum, i, n., — веза, уже; *vincula*, orum, n., — окови, тамница
vindico 1 — поступати против кога, казнити
vindicta, ae, f., — ослобођење, спасење, освета, казна
violo 1, — повредити, зостављати
virens, tis — који се зелени, зелен
virga, ae, f., — прут, шипа
virginitas, atis, f., — девичанство
virgo, inis f. — девица, девојка
virilis, e, — мушки
virītim, — човек по човек, појединце, посебице
vis, vim, vi; *vires*, ium, — сила, снага, моћ, навала, јуриш; *vim facere*, — нанети силу, силовати
vitium, i, n., — мана, недостатак, грешка
vito 1 — клонити се, избегавати
vivo, vixi, victum 3 — живети
vix, — једва, с муком
vociferor 1, — викати, драгати се
volo 1, — летети
volūcris, e, — птица, крилати инсект
voluntarius 3 — добровољан
voluntas, atis f. — воља, жеља, намера
voceo, vovi, votum 2, — заветовати, свечано обећати
vox, vocis f. — глас, изјава, изрека
Vulcānal, alis, n., — место посвећено Вулкану
vulnēro, 1 — ранити, повредити
vulnus, eris n. — рана
vultus, us n. — лице, поглед
vulgāris, e, — обичан, прост
vulgus, i, n. i m., — светина, људи, прост народ
vulnēro 1, — ранити, повредити, увредити
-

Р Е Ч Н И К

Српско - латински

Аристид, — Aristides, is, m.

Бекство, — fuga, ae, f.

беседник, — orator, is, m.

близу, — prope; ближи, —
propior, ius; најближи, —
proximus 3

бој — pugna, ae, f., proelium,
i, n.

бојати се, — timeo 2, vere-
or 2

бранити, — defendo 3; бра-
нити се, — pro se dicere
брзо, — celeriter

Честит, — frugi, probus 3

чете, — coriae, arum, f.

чиме, — qui, quicum

Докопати се, — potior 4

донети, — fero, ferre, affero

Хелвећани, — Helvetii, orum

Иде, — Idus, uum, f.

изгледа да, — videor 2

изабрати, — creo 1

Јавити, — nuntio 1

једва, — vix

Јунона, — Iuno, onis, f.

Јупитер, — Iuppiter, Iovis, m.

Календе, — Kalendae,
arum, f.

камо спреће, — utinam

коњаник, — eques, itis, m.

кривац, — reus, i, m.

Миран, — quietus 3, tranquil-
lus 3

мирне душе, — aequo animo

мислим, — sentio 4, cogito 1

мноштво, — multitudo,
inis, f.

моћи, — possum, posse

мртвац, — mortuus, i, m.

Намера, — consilium, i, n., у

тој намери, — eo consilio

наоружан, — armatus 3

напасти, — aggredior, impē-
tum facere in, adior 4

напустити, — relinquo 3

назвати, — voco, appello 1

неправда, — iniuria, ae, f.

Одвести, — abduco 3

онострани, — ulterior, ius

оправдати се, — se purgare

оружје, — arma, orum, n.

оставити, — relinquo 3, de-
sero 3

освојити, — expugno 1,

освојити, — capio 3

овострани, — *citerior, ius*

Памћење, — *memoria, ae, f.*

плен, — *praeda, ae, f.*

плуг, — *aratrum, i, n.*

побећи, — *fugio, confugio 3*

поделити, — *divido 3, distribu 3*

подносити, — *fero, ferre*

покорити, — *subigo, 3, domo 1*

помоћ, — *auxilium, i, n.*

понова, — *it̃erum*

посланик, — *legatus, i, m.*

послати, — *mitto 3*

последњи, — *ult̃imus 3*

посвећен, — *sacer 3*

потребан, — *necessarius 3*

повести, — *duco 3*

познати, — *novi, no(vi)sse*

право, — *recte*

претња, — *minae, arum, f.*

презирати, — *contemno 3*

причати, — *trado 3, narro 1*

противник, — *adversarius, i, m.*

противу, — *contra*

Разборито, — *prudenter*

размишљати, — *cogito 1*

речитост, — *eloquentia, ae, f.*

Сахрањивати, — *sepelio 4, eff̃ero, efferre*

савез, — *foedus, eris, n.*

сиромаштво, — *paupertas, atis, f.*

скроман, — *modestus 3*

стало је, — *int̃erest*

становати, — *habito 1*

страх, — *metus, us; timor, oris, m.*

стражарити, — *excūbo 1*

стрпљиво, — *patienter*

Талес, — *Thales, etis, m.*

Тарентинац, — *Tarentinus, i, m.*

Ући, — *ingredior, in eo 4, intro 1*

угледати, — *conspicio 3*

Власт, — *imperium, i, n.*

војска, — *exercitus, us, m., corporae, arum, f.*

вратити се, — *redeo 4, revertor 3*

Забрањивати, — *veto 1, prohibeo 2*

задобити, — *potior 4*

закључити, — *icio, ici, ictum 3, закључити савез, — foedus icere*

заратити, — *bellum inferre*

зашто, — *cur*

затражити, — *peto 3, posco 3*

зуб, — *dens, tis, m.*

САДРЖАЈ

І ДЕО

Р Е Ч Е Н И Ц Е

	Стр.
Substantiva defectiva i abundantia	3
Изузеци у деклинацији	4
Грчка деклинација	4
Придеви	4
Неправилно поређење	5
Бројеви	6
Заменице	6
Конструкција имена градова	7
Verba anomala	8
Verba defectiva	8
Verba impersonalia	9
Коњуктив у независним реченицама	9
Consecutio temporum	10
Зависне реченице	11
Инфинитиви	15
Акузатив с инфинивом	15
Номинатив с инфинитивом	16
Партиципи. Аблатив апсолутни	16
Герундиј с герундив. Супини	17
Пословице	18

ІІ ДЕО

НЕПРЕКИДНО ШТИВО

Грчка и римска митологија	19
Фабрицијево поштење	22
М. Порције Катон	22
М. Сергије	23
Аугусту победнику честитају	23
Архимед	23

	Стр.
Долазак Енејин у Италију	24
Рођење Ромула и Рема	24
Отмица Сабинки. Борбе између Римљана и Сабинаца. Ромулова смрт	25
Нума Помпилије	25
Туло Ностилије. Борба Хорација и Куријација	26
Анко Марције	27
Тарквиније Приско	27
Сервији Тулије	28
Тарквиније Охоли	29
Хорације Коклес	29
Муције Сцевола	29
Први консули	30
Сеоба плебејаца	30
Квинто Марције Кориолан	31
Децемвири	31
Рат са Галима	32
Други пунски рат	32
Кв. Фабије Максим	33
П. Корнелије Сципион	33
Битка код Заме. Крај другог пунског рата	34
Трећи пунски рат	34
Грађански рат између Марија и Суле	35
Свршетак грађанског рата између Марија и Суле	36
Катилинина завера	36
Цезарови ратови у Галији	36
Грађански рат између Цезара и Помпеја. Битка код Фарсала . .	37
Помпејева смрт	37
Цезарова смрт	38
Рат код Модене	38
Триумвират између Октавијана, Антонија и Лепида	38
Битка код Филипа	39
Битка код Акција	39
Аугуст, први римски цар	40
Земљорадник и његови синови	40
Сократове изреке	40
Тиберије и шаљивчина	41
Цицеронове шале	41
Цицеронова смрт	41
Гај Марије	42
Пролог (Федар)	42
Две торбе (Федар)	42
Магарац и лира (Федар)	43
Вук и јагње (Федар)	43
Лављи део (Федар)	43

Козја брада (Федар)	44
Порађало се брдо (Федар)	44
Чобанин и коза (Федар)	44
Смрт Аугустова	44
Цицеронова писма	45
Пословице и паметне изреке II	45
Римски календар	46

III Д Е О

Коментар	47
--------------------	----

IV Д Е О

Речник латинско-српски	67
Речник српско-латински	121

Handwritten text, possibly a signature or date, located at the bottom left corner.